

2010:3

Stockholm Environment Institute

– nytta och värde för regeringen

STATSKONTORET

MISSIV

DATUM

2010-02-11

ERT DATUM

2009-08-27

DIARIENR

2009/181-5

ER BETECKNING

M2009/3146/I

Regeringen
Miljödepartementet
103 33 Stockholm

Uppdrag att utvärdera Stockholm Environment Institute

Regeringen gav den 27 augusti 2009 Statskontoret i uppdrag att utvärdera Stockholm Environment Institute. Utvärderingen omfattar två områden, dels nyttan och värdet som SEI skapar för regeringen, dels organisatoriska aspekter av SEI:s verksamhet.

Statskontoret överlämnar härmed sin redovisning av uppdraget i rapporten *Stockholm Environment Institute – nytta och värde för regeringen* (2010:3).

Generaldirektör Yvonne Gustafsson har beslutat i detta ärende. Forsknings- och utredningschef Laura Hartman och utredare Ingrid Skare, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Yvonne Gustafsson

Ingrid Skare

Innehåll

	Sammanfattning	7
1	Inledning	11
1.1	Statskontorets uppdrag	11
1.2	Genomförande	12
1.3	Rapportens disposition	17
2	Beskrivning av SEI	19
2.1	Inriktning	19
2.2	Organisation och ledning	20
2.3	Ekonomi och finansiering	25
2.4	Regeringens användning av SEI	28
3	Regeringens behov	33
3.1	Regeringens behov ur olika aspekter	33
3.2	Faktorer i Regeringskansliet som påverkar nyttan och värdet	45
4	SEI:s organisation och ekonomi	47
4.1	Problem relaterade till SEI:s organisation	47
4.2	SEI:s ekonomi och finansiering	51
4.3	Påverkas regeringen av SEI:s interna problem?	56
4.4	Samband mellan stiftelseformen och SEI:s organisatoriska brister	57
5	SEI jämfört med andra aktörer	61
5.1	Kompetensen i SEI	61
5.2	Svenska jämförbara aktörer	62
5.3	Synen varierar i Regeringskansliet	66
5.4	Sammanfattande jämförelse av SEI med andra aktörer	67

6	Analys och förslag	71
6.1	SEI uppfyller till stora delar regeringens behov	71
6.2	Kritiska faktorer i SEI	72
6.3	Regeringen bör minska sitt beroende av SEI	74
6.4	Statskontorets förslag	74
	Referenslista	79

Bilagor

1	Uppdraget	81
2	Intervjuförteckning	85

Bilaga 3 och 4 finns att hämta på www.statskontoret.se

3	Stockholm Environment Institute (SEI), kännedomsstudie.
Robert Gelmanovski, Nordic Brand Academy, 2010-01-31
4	Stockholm Environment Institute – ämnesinriktning och kompetens i jämförelse med vad som finns tillgängligt i andra organisationer i Sverige.
Sture Öberg och Sofia Cele, Kulturgeografiska institutionen, Uppsala universitet, 2009-12-10

Sammanfattning

Statskontoret har på regeringens uppdrag utvärderat Stockholm Environment Institute (SEI). Utvärderingen omfattar två områden, dels nyttan och värdet som SEI skapar för regeringen, dels organisatoriska aspekter av SEI:s verksamhet.

SEI uppfyller till stora delar regeringens behov

Regeringen har behov av olika typer av kunskaper för sitt politiska arbete inom klimat- och miljöområdet. Detta har varit särskilt påtagligt under ordförandeskapet i EU andra halvåret 2009. Regeringen får de expertkunskaper man behöver från många olika håll – myndigheter, forskningsorgan, universitet och högskolor, konsulter och branschorgan. SEI:s särskilda bidrag har framför allt varit att utgöra en brygga mellan forskningen inom klimat- och miljöområdet och politiken, genom att tillhandahålla underlag som anpassats till regeringens speciella behov i samband med olika politiska insatser.

Statskontorets bedömer att SEI levererar de underlag och insatser som regeringen efterfrågar. Regeringen är till stor del nöjd med stödet från SEI och underlag från SEI används av regeringen i många olika sammanhang. Under ordförandeskapet anlätades SEI i stor omfattning. Regeringen är enligt Statskontoret i viss mån beroende av stödet från SEI.

I rollen som brygga mellan forskning och politik bedömer Statskontoret att SEI som oberoende stiftelse har vissa fördelar jämfört med att vara en del av ett universitet, en myndighet eller ett bolag. Statskontoret bedömer därmed att stiftelseformen är rimligt ändamålsenlig.

Kritiska faktorer i SEI

En övergripande fråga i uppdraget är att bedöma hur regeringen ska säkerställa att den även framöver får det stöd den behöver från miljö- och klimatforskningen.

I utredningen har Statskontoret identifierat vissa kritiska omständigheter i dagens verksamhet i SEI. Om åtgärder inte vidtas för att hantera dessa kan man ifrågasätta SEI:s förmåga att på sikt uppfylla regeringens behov. Statskontoret ser flera risker med regeringens beroende av SEI som kan göra det svårt att framöver säkerställa de kunskaper man behöver inom miljö- och klimatområdet. Det är främst två interna faktorer i SEI som ligger till grund för denna bedömning: osäker finansiering och en komplex organisation. Den osäkra finansieringen kan i sin tur påverka SEI:s förmåga att tillhandahålla den efterfrågade kompetensen.

Osäker finansiering risk för regeringen

SEI är beroende av offentliga bidrag, framför allt tidsbegränsade uppdragsmedel. Den största bidragsgivaren Sida har under åren 2006–2008 bidragit med 200 miljoner kronor. Under flera år har medel från Sida i genomsnitt uppgått till ca 70 procent av stiftelsens omsättning. En väsentlig del har varit ett institutionellt programstöd (IPS) som syftar till att stödja utveckling av institutets administration samt forsknings- och förmedlingsverksamhet. Programstödet har nu kortsiktigt förlängts till och med år 2010. För år 2010 beräknas de samlade bidragen från Sida minska till knappt hälften av stiftelsens omsättning.

Den framtida finansieringen av SEI är således osäker, vilket enligt Statskontoret innebär en risk för regeringen. Risken finns att SEI på grund av den osäkra ekonomin förlorar viktig kompetens och därför inte kan tillgodose regeringens behov. Regeringen riskerar därför i ökad utsträckning att behöva ta ansvar för stiftelsens ekonomi.

Den komplexa organisationen försvårar regeringens insyn

SEI:s organisation är komplex, geografiskt utspridd och består av flera enheter med olika juridisk form. Detta försvårar den interna styrbarheten. Otydliga interna ansvarsförhållanden samt bristande intern styrning och kontroll försämrar regeringens möjligheter att ha insyn i SEI:s verksamhet och finansiella situation.

Stiftelseformen inte avgörande för problemen

SEI är en statlig stiftelse, där staten står som stiftare och som ansvarig för tillsättning av styrelsen. Statskontorets bedömer att flertalet av de problem som konstaterats med organisationen inte har direkt samband med stiftelseformen, och kan därmed inte lösas genom att byta verksamhetsform.

Regeringen bör minska sitt beroende av SEI

Statskontoret bedömer att SEI med dagens förutsättningar inte kommer att kunna vara en säker leverantör av det stöd som regeringen efterfrågar. Statskontoret menar därför att regeringen bör minska sitt beroende av SEI. Regeringen bör dels söka alternativ till SEI, dels vidta åtgärder för att lösa de organisatoriska problem som utvärderingen pekat på för att få en långsiktigt mer stabil verksamhet.

Oavsett om det går att lösa SEI:s organisatoriska problem på ett tillfredsställande sätt, bör regeringen säkra det stöd och underlag som regeringen behöver för det politiska arbetet inom klimat- och miljöområdet genom att vända sig till en vidare krets av leverantörer. Detta förutsätter högre kompetens i dessa frågor inom Regeringskansliets samt bättre beställarkapacitet. Regeringskansliet bör vända sig till olika potentiella leverantörer av stöd och underlag i ett upphandlingsförfarande. Att bredda gruppen av möjliga leverantörer kan bidra till att flera organisationer kan komma att erbjuda den typ av tjänst som SEI tillhandahåller idag, dvs. att fungera som en brygga mellan forskning och politik.

Om inte regeringen är beredd att vidta dessa åtgärder, kan en konsekvens bli att regeringen måste öka basanslaget till SEI för att skapa mer robusta ekonomiska förutsättningar för institutet.

Statskontoret lämnar i rapporten förslag till regeringen hur tillgången framöver av de underlag och stöd regeringen behöver inom miljö- och klimatområdet kan säkras. Förslag ges även till SEI hur institutet kan förbättra sin interna styrning och kontroll.

1 Inledning

Regeringen gav den 27 augusti år 2009 Statskontoret i uppdrag att utvärdera Stockholm Environment Institute (SEI). Utvärderingen omfattar två områden, dels nyttan och värdet som SEI skapar för regeringen, dels organisatoriska aspekter av SEI:s verksamhet.

SEI bildades av regeringen år 1988 som en stiftelse utan eget kapital, men med årliga bidrag från Miljödepartementet. Regeringen beslutar om anslag till institutet i ett regleringsbrev. Sedan år 1993 har anslaget varit ca 12 miljoner kronor per år. År 2008 omsatte SEI totalt 167 miljoner kronor och hade 161 medarbetare vid sju olika kontor, i Europa, Asien, USA och Afrika.

SEI profilerar sig som ett oberoende internationellt forskningsinstitut med inriktning mot miljö- och utvecklingsfrågor. SEI har numera fyra forskningsteman: Klimatrisker (Reducing climate risks), Styrssystem (Managing environmental systems), Sårbarhet (Transforming vulnerable communities) och Utvecklingsfrågor (Rethinking development).¹ Institutet täcker discipliner inom både naturvetenskap och samhällsvetenskap, och beskriver sig som en brygga mellan forskning och politik.²

1.1 Statskontorets uppdrag

Utvärderingen ska belysa ett antal frågeställningar enligt nedan. I uppdraget ingår också att föreslå förändringar och lämna rekommendationer till regeringen bl.a. gällande nuvarande samarbetsform med SEI.

Nyttan och värdet som SEI skapar för regeringen och i synnerhet för Miljödepartementet

- Är SEI:s verksamhetsinriktning relevant för regeringen och i synnerhet för Miljödepartementet?
 - I vilken utsträckning används underlag från SEI av regeringen?

¹ Presentation på SEI:s webbplats 2010-01-22 (<http://sei-international.org>)

² SEI *Annual report*, s.1

- En bedömning av SEI:s kunskapsresurs i förhållande till myndigheter och organisationer inom samma område. Hur sker SEI:s prioritering av verksamheten?
- Hur används resultaten av SEI:s forskning i Regeringskansliets arbete?
- En bedömning av vad SEI:s verksamhet betyder för Sverige i en internationell kontext:
 - Hur välkänt är institutet?
 - Hur påverkar SEI bilden av svenskt engagemang för miljö- och utvecklingsfrågor?

Organisatoriska aspekter av SEI

- Är SEI:s verksamhetsform ändamålsenlig? Har SEI en rimlig balans mellan basfinansiering och finansiering via uppdrag? Vilken påverkan har finansieringsmodellen t.ex. på SEI:s tillgänglighet för regeringen?
- Hur fungerar SEI:s interna ledningsfunktion?
- Är regeringens uppdrag till SEI tydligt?

1.2 Genomförande

1.2.1 Statskontorets analysmodell

Som underlag för att kunna göra en samlad bedömning av ändamålsenligheten i SEI:s verksamhetsform har Statskontoret funnit att följande frågor bör analyseras:

- Vilka behov av stöd och underlag från miljö- och klimatforskningen har regeringen, och hur väl tillgodoses de av SEI?
- Vilken betydelse har SEI:s verksamhetsform (statlig anslagsstiftelse) för dess förmåga att uppfylla regeringens behov?
- Kan andra aktörer ge motsvarande stöd som SEI?

Vilka är regeringens behov och motsvarar SEI behoven?

I ett första steg har Statskontoret undersökt i vilken utsträckning SEI uppfyller regeringens behov av stöd och underlag från miljö- och klimatforskningen. Det finns ingen dokumenterad bild av regeringens behov. Därför har vi fått utveckla egna bedömningskriterier. Kriterierna bygger bl.a. på en kartläggning av de underlag och stöd som SEI levererat till regeringen under senare år samt intervjuer med berörda tjänstemän i Regeringskansliet

Vårt empiriska underlag visar att aktörer som förser regeringen med stöd och underlag från miljö- och klimatforskningen bör vara inriktade på att sammanställa och paketera forskning till policyunderlag. De bör därutöver ha följande fem egenskaper för att motsvara regeringens behov: Kunna ta fram produkter med hög kvalitet, ha högt internationellt anseende samt vara flexibla, tillgängliga och oberoende.

Vilken betydelse har stiftelseformen?

En ytterligare svårighet i Statskontorets analys har varit att det knappast finns något starkt direkt samband mellan stiftelseformen och SEI:s nytta och värde för regeringen. Nyttan och värdet beror främst på andra faktorer. Dessa kan exempelvis vara kompetens, kommunikationsförmåga och ekonomiska faktorer. I analysen diskuterar vi om några av dessa faktorer kan knytas till stiftelseformen.

Statskontoret har formulerat antagandet att om SEI i hög grad uppfyller regeringens behov är stiftelseformen ”rimligt ändamålsenlig”. Begreppet ”ändamålsenlig” i frågan om verksamhetsform är dock svårt att definiera och inte oproblematiskt.

Kan andra aktörer ge motsvarande stöd?

Enligt uppdraget ska Statskontoret bedöma SEI:s kunskapsresurs i förhållande till myndigheter och organisationer inom samma område.

Statskontoret har anlitat en konsult för att ta fram underlag till denna bedömning. Konsultens underlag används även för vår bedömning av om andra aktörer kan ge motsvarande stöd som SEI. Med utgångspunkt i konsultens underlag diskuterar vi om det finns andra verksamhetsformer som är mer ändamålsenliga än stiftelseformen.

Sammanvägd bedömning av nyttan och värdet

Statskontorets sammanvägda bedömning av SEI:s nytta och värde för regeringen utgår från hur regeringens behov är uppfyllda av SEI. Underlaget för vår bedömning är dels hur regeringen faktiskt har använt SEI de senaste åren, dels regeringens och Regeringskansliets syn på SEI:s nytta och värde för regeringen.

Enligt uppdraget ska i bedömningen även vägas in SEI:s kunskapsresurs i förhållande till jämförbara aktörer samt SEI:s betydelse för den internationella bilden av Sverige i miljö- och utvecklingsfrågor.

1.2.2 Avgränsningar

Statskontorets uppdrag har sin utgångspunkt i regeringens behov av stöd och underlag från miljö- och klimatforskningen. Vi har i mycket begränsad omfattning berört regeringens behov av stöd- och underlag från forskning om utvecklingsfrågor och fattigdomsbekämpning.

Statskontorets utvärdering behandlar inte vilken effekt och påverkan SEI:s underlag har på den förda politiken. Vi tar heller inte upp om SEI lever upp till de mål och syften som presenterades då SEI bildades.

Statskontoret har inte i uppdrag att utvärdera kvaliteten i SEI:s forskning. Formas har ett sådant uppdrag. Formas utvärdering av kvaliteten ska vara klar 31 mars 2010.

1.2.3 Datainsamling

För att få en bild av SEI:s nytta och värde för regeringen har vi under perioden september 2009 – januari 2010 intervjuat 15 personer som arbetar eller har arbetat i Regeringskansliet. De flesta intervjuade arbetar i Miljödepartementet men även Näringsdepartementet, Utrikesdepartementet och Statsrådsberedningen finns representerade. Bland de intervjuade finns personer som enbart har haft kontakter med SEI som beställare av rapporter, medan andra har eller har haft mer övergripande roller i kontakterna med SEI. Vi har i ett sent skede av utvärderingen även haft kontakt med den politiska nivån i Miljödepartementet. Vi har också intervjuat företrädare för Sida för att få deras syn på SEI:s nytta och värde för Sida. Intervjuer har även genomförts med åtta per-

soner i SEI, både anställda (nuvarande och tidigare), representanter för institutsledningen samt de svenska styrelseledamöterna. Vi har även intervjuat akademiker som arbetar inom samma eller närliggande forskningsfält som SEI.

Totalt har vi intervjuat 30 personer. Samtliga intervjupersoner framgår av bifogad intervjuförteckning.

Parallellt med intervjuerna har vi studerat relevanta propositioner och gjort en webb-sökning på "Stockholm Environment Institute" på www.regeringen.se för att få en bild av regeringens användning av SEI.³ Sökningen resulterade i 155 träffar, varav ett stort antal dubbletter. Vi har sammanställt de 30-tal träffar som innehåller konkreta bidrag från SEI, exempelvis finns hänvisningar till SEI:s remissvar på betänkanden inte med. Träffarna är daterade från år 1997 och framåt.

Utredningsarbetet har också innefattat dokumentstudier. Vi har bl.a. tagit del av Sidas systemrevision av SEI. I övrigt hänvisas till bilagd referenslista.

Konsultuppdrag

Vi har anlitat två konsulter. Den ena konsultuppdraget, till professor Sture Öberg vid Uppsala universitet, var att bedöma SEI:s kunskapsresurs i förhållande till svenska myndigheter och organisationer inom samma område. Det andra uppdraget, till Nordic Brand Academy (utfört av Robert Gelmanovski), var att bedöma vad SEI:s verksamhet betyder för Sverige i en internationell kontext. Konsulten har genomfört en kännedomsanalys avseende SEI. Underlaget består av en enkätundersökning, riktad dels till ett urval av SEI:s internationella kontakter, dels till en jämförelsegrupp bestående av slumpmässigt urvalda företrädare för internationella organisationer inom miljö, utveckling och bistånd.⁴

³ Sökningen gjordes 2009-10-15.

⁴ I urvalet ingår bl.a. OECD, miljödepartement i olika länder, UNEP samt olika arbetsgrupper/kommittéer inom internationella organisationer.

1.2.4 Validitet och reliabilitet

Statskontorets datainsamling

En metodutmaning med vår datainsamling har varit att hitta personer som kan anses vara oberoende av SEI, men ändå tillräckligt nära organisationen för att kunna ha insikt i dess verksamhet och verksamhetsform.

En annan utmaning i utredningsarbetet har varit att verifiera den information som vi har fått av SEI. Vi har, till exempel, fått uppgifter från SEI om dels vad SEI levererat till Regeringskansliet under åren 2005–2009 och dels vad de har bistått regeringen med vid en rad informella möten och briefings. Vi har inte granskat dessa uppgifter närmare eftersom intervjuer och annat material har bekräftat att de olika aktiviteterna har genomförts och underlagen levererats.

Eftersom de empiriska studierna baseras på flera källor och underlagen från SEI har verifierats på nämnda sätt, anser vi att det samlade dataunderlaget är tillförlitligt.

En tredje metodutmaning relateras till den period som undersökningen har pågått. Regeringens behov av hjälp och stöd har troligen varit större än normalt på grund av Sveriges ordförandeskap i EU och förberedelserna inför klimatmötet i Köpenhamn. Uppmärksamheten om miljö- och klimatfrågorna har således varit mycket hög under den tid undersökningen gjordes. Det är svårt att bedöma hur miljöintresset och regeringens behov av stöd på detta område kommer att se ut framöver.

Bedömning av SEI:s kunskapsresurs

Öbergs studie bygger till delar på en enkätundersökning till ett 40 tal svenska organisationer med liknande inriktning som SEI. Svarsfrekvensen var relativt låg (40 procent) men konsulten bedömer ändå att de svar man fått ger god information från de mest centrala aktörerna.

Kännedomsanalysen

Validiteten och reabiliteten i studien av kännedom om SEI internationellt och påverkan på bilden av svenskt miljöengagemang beskrivs i kapitel 3.

1.2.5 Projektgruppen

Statskontorets projektgrupp har bestått av Maria Karanta, Rebecca Lawrence och Ingrid Skare (projektledare). En intern referensgrupp med Svante Eriksson, Eric Gandy och Petter Kockum Persson har varit knuten till projektet och kommenterat utkast av rapporten. SEI har faktagranskat beskrivande delar av rapporten.

1.3 Rapportens disposition

I kapitel 2 presenteras SEI:s organisation, ekonomi och verksamhet. I kapitel 3 beskriver och analyserar vi hur SEI motsvarar regeringens behov av stöd och underlag från miljö- och klimatforskningen. Här presenteras också bedömningen av vad SEI:s verksamhet betyder för Sverige i en internationell kontext. I kapitel 4 ges en problemorienterad beskrivning av SEI:s organisation och ekonomi. Alternativa aktörer till SEI presenteras i kapitel 5. Där diskuteras också om några av dessa kan vara modell för en ändrad verksamhetsform för SEI. I rapportens avslutande kapitel 6 resonerar vi om vissa kritiska faktorer i SEI innebär risker för regeringens möjligheter att fortsättningsvis få hjälp och stöd. Vi avslutar med förslag till regeringen och SEI.

Sture Öbergs konsultrapport om SEI:s kompetens⁵ samt kännedomsanalysen från Nordic Brand Academy⁶ finns att hämta på Statskontorets webbplats (www.statskontoret.se).

⁵ Sture Öberg och Sofia Cele, Kulturgeografiska institutionen, Uppsala universitet, 2009-12-10, *Stockholm Environment Institute – ämnesinriktning och kompetens i jämförelse med vad som finns tillgängligt i andra organisationer i Sverige*.

⁶ Robert Gelmanovski, Nordic Brand Academy, 2010-01-18. *Stockholm Environment Institute (SEI), kännedomsstudie*.

2 Beskrivning av SEI

Stockholm Environment Institute (SEI) bildades av regeringen år 1988 som en stiftelse utan eget kapital, men med årliga bidrag från Miljödepartementet. År 2008 omsatte SEI totalt 167 miljoner kronor och bedriver verksamhet vid sju olika kontor, i Europa, Asien, USA och Afrika.

2.1 Inriktning

SEI profilerar sig som ett oberoende internationellt forskningsinstitut med inriktning mot miljö- och utvecklingsfrågor. SEI beskriver sig också som en brygga mellan forskning och politik⁷. SEI:s verksamhet omfattar i dag fyra forskningsteman: Klimatrisker (Reducing climate risks), Styrsystem (Managing environmental systems), Sårbarhet (Transforming vulnerable communities) och Utvecklingsfrågor (Rethinking development).⁸ Institutet täcker både natur- och samhällsvetenskapliga discipliner.

SEI:s definition av sig själv som en brygga överensstämmer till stor del med det som vanligtvis kallas gränsorganisationer (boundary organisations). En gränsorganisation fungerar som ett mäklarorgan mellan producenter och användare av kunskap, oftast i gränslandet mellan vetenskap och politik eller mellan vetenskap och den privata sektorn. En gränsorganisation utför uppgifter som är till nytta för både politik och vetenskap och involverar personer från båda sidor i sitt arbete. Den uppfyller på så vis en viktig mäklarfunktion som vardera sidan inte har. Kopplingar till både politik och vetenskap kan dock ibland innebära en svår balansgång eftersom en gränsorganisation måste eftersträva legitimitet hos både sidor.⁹

Som bakgrund till Statskontoret analys och överväganden ges i detta kapitel en beskrivning av SEI:s organisation och ledning (2.1), ekono-

⁷ SEI *Annual report 2008*, s 1

⁸ Presentation på SEI:s webbplats 2010-01-22 (<http://sei-international.org>)

⁹ Guston, D. H., (2001) Boundary Organizations in Environmental Policy and Science, i *Science, Technology & Human Values*, Vol. 26, No. 4, 399-408

mi och finansiering (2.2) samt verksamhetens inriktning och regeringens användning (2.3).

2.2 Organisation och ledning

SEI:s organisation omfattar ett huvudkontor med två filialer och ett dotterbolag samt tre från stiftelsen juridiskt fristående enheter. Stiftelsens enheter finns i Stockholm, Oxford, Bangkok och Dar es Salaam. De fristående kontoren finns i York, Tallinn och Boston. SEI:s VD är styrelseordförande för SEI Tallinn och SEI Boston. År 2008 hade SEI totalt 161¹⁰ anställda vid de olika enheterna. 77 av SEI:s totalt 132 forskare har disputerat.

2.2.1 De olika enheterna

På huvudkontoret i Stockholm arbetar 56 personer, majoriteten forskare och forskarstuderande. Från Stockholm leds stiftelsens och de fristående enheternas verksamhet. Där arbetar institutets VD på halvtid, vice-VD, som till den 1 december 2009 också var chef för Stockholmskontoret, samt forskningschef. Vid huvudkontoret finns också stödfunktioner avseende personal-, ekonomi- och kommunikationsfrågor.

Verksamheten i Oxford bildades år 2002, som ett av stiftelsen helägt dotterbolag. Syftet med enheten i Oxford var, enligt SEI, att knyta till sig specifik forskningskompetens på områden som bedömdes strategiskt viktiga (Risk, livelihoods and vulnerability, Adaption to climate change) och där SEI:s kompetens behövdes stärkas. Centret har 12 anställda och omsatte 12 miljoner kronor år 2008.

Inrättandet av SEI Asia i Bangkok år 2004 och SEI Africa i Dar es Salaam år 2008 motiverades enligt SEI av en önskan om att arbeta närmare avnämare, praktiker och samarbetspartners. SEI Bangkok har 18 anställda och omsatte 6 miljoner kronor år 2008. Vid centret i Dar es Salaam arbetar två personer, varav en är utlånad från Stockholm och en från York.

¹⁰ Uppgiften om 184 anställda i SEI:s årsredovisning 2008 är för hög, enligt SEI, januari 2010.

SEI York bildades redan vid SEI:s tillkomst år 1989. Vid SEI York finns 30 anställda. År 2008 omsatte centret 23 miljoner kronor. SEI York ingår i den biologiska institutionen vid York University. Genom avtal med York universitet ansvarar stiftelsen SEI, under vissa förutsättningar, för ett eventuellt underskott i verksamheten vid SEI York.

Även SEI US i Boston har funnits sedan år 1989. Först var enheten en avdelning i forskningsinstitutet Tellus. År 2004 inrättades dock SEI US som en icke-vinstdrivande organisation enligt amerikansk lagstiftning. SEI US är sedan några år integrerat i Tufts University. Enheten har 25 anställda och omsatte 25 miljoner kronor år 2008.

Forskningscentret i Tallinn är en estnisk stiftelse med egen styrelse. SEI Tallinn har 18 anställda och omsatte 6 miljoner kronor år 2008. Det finansieras till 25 procent med svenskt basanslag. Verksamheten vid Tallinn-centret har i långa perioder varit koncentrerad på att bistå den estniska regeringen avseende hållbarhet och miljörättslig lagstiftning.¹¹ De senaste åren har centret dock fått flera uppdrag och forskningsanslag från EU.

I tabell 1 nedan visas verksamhetsform, antal anställda samt omsättning för SEI:s olika enheter år 2008.

¹¹ SEI: Director's report for the financial year 2006.

Tabell 1 SEI:s olika enheter år 2008

Enhet	Bildad år	Verksamhetsform	Antal anställda	Antal anställda omräknade till heltider	Omsättning (miljoner kronor) ¹²
Stockholm: Huvudkontor global org. samt Forskningscenter SEI Stockholm	1989	HK stiftelsen SEI, SEI Sth, Asia, Oxford, Afrika ingår.	56	48	95
Oxford Forskningscenter SEI Oxford	2001	Dotterbolag 100 % ägd av stiftelsen SEI	12	-	12
Bangkok Forskningscenter SEI Bangkok	2004	Filial/avdelning. Ekonomiskt resul- tat helt integrerad i stiftelsens räken- skap	18	13	6
Dar es Salaam Forskningscenter SEI Africa	2008	Filial/avdelning. Ekonomiskt resul- tat helt integrerad i stiftelsens räken- skap	2	0 ¹³	0
Tallinn Forskningscenter SEI Tallinn	1992	Fristående estnisk stiftelse	18	-	6
York Forskningscenter SEI York	1989	Självfinansierande enhet vid Univ. Of York	30	-	23
Boston Forskningscenter SEI US	1989/ Eget bolag 2004	Självständigt amerikanskt bolag, registrerad som icke-vinstdrivande bolag	25	-	25
SUMMA			161	61	167

Källa: SEI

¹² Korrigerade uppgifter från SEI, e-post från 23 oktober 2009.

¹³ Verksamheten i Dar es Salaam startade i augusti år 2008 med en person utsänd från Stockholm samt en från SEI York (redovisas vid Universitetet i York). Heltidsekvivalenter lägre än 0.5 bortfaller vilket förklarar differensen mellan antal personer och antal heltidstjänster i Dar es Salaam.

2.2.2 Stiftelsens styrelse

Som framgått ovan består SEI av en stiftelse och fristående juridiska enheter. Enligt stiftelsens stadgar utser regeringen stiftelsen SEI:s styrelse. Styrelsens ansvar gäller stiftelsen och de enheter som ingår i den.

Stiftelsens styrelse ska enligt stadgarna bestå av 8–12 ledamöter. Ledamöterna utses vanligen efter förslag från SEI. Den senaste perioden har fyra ledamöter, inklusive styrelseordförande, varit svenska. Två ledamöter väljs bland anställda i SEI. I övrigt består styrelsen av tongivande personer inom miljö, klimat och bistånd.¹⁴

Styrelsen har ansvar för ekonomin och verksamhetsinriktningen i stiftelsen och de enheter som ingår i den (Stockholm, Bangkok, Dar es Salaam och dotterbolaget i Oxford). Styrelsen fastställer stiftelsens årsredovisningar och budget samt ger riktlinjer till hela organisationen, även till de fristående enheterna. Styrelsen ska också följa upp att VD:s beslut genomförs.¹⁵ Styrelsen anställer VD och bistår med att hitta finansierare för verksamheten i stort. Ansvaret för vissa centrala områden är delat mellan styrelsen och VD. Det gäller bl.a. finansiering, administrativt och strategiskt arbete som utförs av enheterna.¹⁶

Styrelsen har ett möte per år och diskuterar då hela institutets strategiska utveckling, samarbetspartners och ekonomi. Varje kvartal får styrelsen en rapport från SEI:s ledning om aktuella frågor.

¹⁴ Nuvarande styrelseledamöter är Kerstin Niblaeus, ordförande (som ersatte Lars Anell i december 2009), Sukaina Bharawani, UK (anställdas representant) Patrick Büker, UK (anställdas representant), Lidia Brito, Mosambique (ass. professor vid E Mondlanes universitet), Angela Cropper, Trinidad and Tobago, (President of The Cropper Foundation och avdelningsdirektör vid UNEP), Lena Ek (EU-parlamentariker), Carl Folke, (Beijer Institutet, Stockholm Resilience Centre), Johan Rockström (Stockholm Environment Institute), John Schellnhuber, Tyskland (Potsdam Institute for Climate Impact Research (PIK)), Jim Skea, UK (UK Energy Research Centre), Youba Sokona, Mali (Executive Secretary of the Sahara and Sahel Observatory (OSS)), Monthip S. Tabucanon, Thailand (Resurs- och miljödepartementet).

¹⁵ SEI: *Internal administrative regulations, (Styrelsens arbetsordning)*, p 1.2 Internal organization.

¹⁶ SEI *Internal administrative regulations*, p. 1.2, andra stycket.

2.2.3 Den interna ledningsfunktionen

SEI leds av en verkställande direktör. VD har till uppgift att styra och leda SEI, genomföra långsiktiga program och övriga uppgifter som styrelsen har beslutat om. På basis av budget och planer leder och fördelar VD arbetet inom hela SEI. VD ansvarar för anställningar och löner och får delegera beslut till staben. Slutligen är VD styrelseordförande i Tallinns, Bostons och Yorks styrelser, dvs. i alla centra som är juridiskt skilda från stiftelsen. Det kan noteras att institutets nuvarande VD bara arbetar halvtid på SEI eftersom han från år 2008 också har en delad chefstjänst på Stockholm Resilience Center.

Sedan år 2003 finns ett rådgivande organ vid institutet, en styrgrupp bestående av cheferna på SEI:s alla enheter, cheferna för forskningsprogrammen (programdirektörerna) samt stabscheferna. Styrgruppen ska stödja VD i arbetet med årsbudget, arbetsplaner och nya forskningsprogram.

Huvudkontoret i Stockholm har sedan år 2006 stärkts genom tillsättning av en centerledare. Vidare har stabsfunktionerna utvecklats, genom tillsättning av en personalchef år 2007 och en kommunikationschef år 2008. Ekonomifunktionen har också stärkts med mer personal.

2.2.4 Prioritering av verksamheten

SEI prioriterar enligt egen utsago regeringens förfrågningar högt. Detta visar sig på två sätt, dels genom att SEI själv har initierat flera uppdrag från regeringen, dels att institutet lägger särskild vikt vid att besvara förfrågningarna från Regeringskansliet. Dessa prioriteringar finns dock inte formulerade i några interna styrdokument.

Styrelsen fastställer verksamhetens inriktning och övergripande prioriteringar i den strategiska planen och den årliga budgeten. SEI:s VD har, enligt stadgarna, mandat att leda det dagliga arbetet. Detta innebär att VD beslutar om insatser och uppdrag som inte finns med i den strategiska planen och står för de löpande prioriteringarna under året.

2.3 Ekonomi och finansiering

Omsättningen i SEI ökade från 70 miljoner kronor år 2004 till 167 miljoner kronor år 2008. År 2009 sjönk omsättningen till 139 miljoner kronor.¹⁷

Från Miljödepartementet får SEI ett årligt basanslag, i betydelsen medel som inte är kopplade till särskilda uppdrag. Anslaget, som sedan år 1993 har uppgått till ca 12 miljoner kronor per år, utgjorde år 2008 knappa sju procent av hela institutets omsättning.

SEI:s intäkter härrör i övrigt från forskningsmedel, betalning för uppdrag m.m. Avnämarna är främst olika typer av offentliga organ i Sverige och utomlands. Sida är den klart största finansiären. Sidas uppdragsmedel och programstöd, som bl.a. avser att stärka institutets administrativa kapacitet, utgjorde ca 75 procent av stiftelsen SEI:s omsättning år 2008.

2.3.1 Regleringsbrev och samarbetsavtalet Miljödepartementet

Basanslaget betalas ut med ett regleringsbrev, som anger anslagets storlek och villkoret att medlen efter rekvisition ska utbetalas till SEI med högst en fjärdedel per kvartal.

I regleringsbrevet anges i övrigt inga mål eller resultat som verksamheten ska uppnå. Till skillnad från vad som ibland gäller för andra anslagsstiftelser innehåller regleringsbrevet heller inte några återrapporteringskrav.¹⁸ Av stiftelsens stadgar framgår att regeringen ska utse två svenska revisorer, varav en auktoriserad, som årligen ska

¹⁷ Källor är SEI:s Annual Reports för åren 2004–2008, samt e-postkorrespondens med SEI:s finanschef januari 2010.

¹⁸ Att det finns exempel på att Regeringskansliet i regleringsbreven ställer krav på sina anslagsstiftelser avseende återrapportering framgår bl.a. av Riksrevisionens rapport *Statligt bildade stiftelsers årsredovisningar* (2007:27). Till exempel kräver Kulturdepartementet i regleringsbreven till sina anslagsstiftelser att de ska följa bestämmelserna för myndigheter i förordningen om årsredovisning och budgetunderlag. Detta innebär att i de fall återrapporteringskrav inte finns i regleringsbreven ska stiftelsernas årsredovisningar ge en rättvisande bild av hur prestationer har utvecklats med avseende på volym, intäkter, kostnader och kvalitet.

granska stiftelsens räkenskaper samt förvaltningen i övrigt. En revisionsberättelse ska årligen tillställas regeringen och riksdagen.¹⁹

Sedan år 2001 finns ett samarbetsavtal mellan Miljödepartementet och SEI, som beskriver SEI:s funktion och vilka tjänster SEI kan bidra med.²⁰ Avtalets övergripande syfte är att *”stärka och tydliggöra samarbetet mellan Miljödepartementet och SEI om globala frågor om miljö och hållbar utveckling samt reglera hur regeringens anslag till SEI bäst kan användas för att uppnå detta syfte”*. Till samarbetsavtalet upprättas sedan år 2001 särskilda årliga underavtal med riktlinjer för de uppdrag som formulerats efter diskussioner mellan SEI och Miljödepartementet.

Underavtalen innehåller ingen ekonomisk koppling till SEI:s anslag på 12 miljoner kronor. Hur mycket SEI förväntas bidra med utan att begära extra medel bestäms i samråd mellan departementet och SEI med utgångspunkten i departementets behov och vad som är möjligt för SEI att genomföra. Det finns ingen skriftlig överenskommelse om vilka belopp som gäller. Intervjuade i Miljödepartementet uppskattar att värdet på SEI:s insatser till departementet varierar mellan 500 000 kronor och en miljon kronor årligen.

Enligt SEI finns en princip om att mindre uppdrag, upp till 100 000 kronor, ryms inom avtalet mellan Miljödepartementet och SEI. Om det handlar om större uppdrag, i storleksordningen 200 000–300 000 kronor anser SEI att det är rimligt att de definieras som särskilda uppdrag och åtminstone delvis betalas extra.

2.3.2 Finansiering från Sida

Sida har under flera år varit SEI:s viktigaste finansiär. Samarbetet mellan Sida och SEI är omfattande och har olika former. SEI:s roll varierar mellan att planera program, genomföra projekt inom naturresurs-, miljö- och klimatområdena och att bidra med lokala kontaktnät eller specifik forskarkompetens. I några fall har medlen från Sida använts

¹⁹ Stadgar för stiftelsen the Stockholm Environment Institute (i dess lydelse efter ändring 28 januari, 1998)

²⁰ Regeringskansliet, Miljödepartementet, M2009/2325/I. *Underavtal mellan Miljödepartementet och Stockholm Environment Institute för verksamhetsåret 2009.*

till att etablera tidsbegränsad verksamhet i länder eller regioner där SEI saknar representation.²¹

För åren 2006-2008 var Sidas samlade bidrag till SEI 200 miljoner kronor. En viktig del av detta var IPS, det institutionella programstödet. IPS syftar till att stödja utveckling av institutets administration, forsknings- och förmedlingsverksamhet ("outreach capacity").²² Enligt Sida syftar bidraget också till att främja synergier mellan projekten och att utveckla ett bredare och mera strategiskt samarbete mellan Sida och SEI.

IPS uppgick till 48 miljoner kronor för perioden 2006–2008. Utan att anslaget har ökat har aktivitetsperioden förlängts till att omfatta år 2009. Programmets treåriga budget samt enskilda årliga arbetsplaner har tagits fram av SEI efter konsultationer med Sida.

IPS ska enligt planen upphöra från och med år 2010. Av SEI:s budget för 2010 framgår dock att IPS sannolikt kommer att kortsiktigt förlängas, men med minskad finansiering då stödet ska omfatta andra aktiviteter som tidigare har finansierats separat.²³ Sida har senare beslutat att anslå 22 miljoner kronor för det utökade programstödet under 2010. Det samlade bidraget från Sida till SEI för år 2010 (IPS inkluderat) är ca 62 miljoner kronor.

2.3.3 Övrig finansiering

Finansieringen från Sverige i övrigt är forskningsmedel och betalning för uppdrag. Under åren 2006–2009 har SEI fått medel från flera departement och myndigheter, bl.a. Statsrådsberedningen, Naturvårdsverket och Statens energimyndighet. SEI har också fått forskningsmedel, från bl.a. Formas.

²¹ Sida har finansierat tillfälliga SEI-anställda i Vietnam, Burkina Faso och Mexico. SEI:s kontor i Dar es Salaam är delvis finansierat av medel från Sida.

²² SEI Annual Report 2006, s 3

²³ SEI Budget 2010 Foundation The Stockholm Environment Institute SEI, Appendix 3, s 6.

Institutet har också fått bidrag från EU och olika FN-organ, i form av betalning för utförda uppdrag. Medel från internationella organisationer (EU, FN m.m.), utländska offentliga medel (t.ex. DANIDA, US State Department) har de senaste åren utgjort ca 25 procent av institutets inkomster. Bidrag och uppdrag från privata finansiärer (ej internationella organisationer) har de senaste åren varierat mellan tre och sju procent av omsättningen.

2.4 Regeringens användning av SEI

I syfte att bl.a. söka konkretisera verksamhetens innehåll och hur dess resultat nyttiggörs av regeringen beskrivs i det följande hur SEI:s stöd till Regeringskansliet har tett sig under senare år. Som framgår av genomgången synes regeringens användning av SEI under de senaste åren främst ha handlat om att underlag från SEI har använts i olika internationella miljöpolitiska sammanhang snarare än i det svenska propositionsarbetet.

2.4.1 Propositioner, betänkanden och andra underlag från regeringen

Ett sätt att beskriva nyttan och värdet av SEI för regeringen är att studera huruvida hänvisningar görs till SEI i relevanta propositioner under senare år. I de två senaste budgetpropositionerna nämns SEI som en av flera utövare av forskning inom utgiftsområdet Allmän miljö- och naturvård tillsammans med IVL Svenska miljöinstitutet AB och SMHI. SEI sägs bidra med underlag till den globala miljöpolitiken. Hur detta bidrag ser ut beskrivs inte närmare, inte heller tas några exempel på rapporter upp.

Två viktiga propositioner inom miljöområdet har lagts de senaste åren, den s.k. klimatpropositionen²⁴ och den s.k. energipropositionen.²⁵ Underlag från SEI nämns inte i någon av dessa, med undantag för SEI:s remissvar på Klimatberedningen.²⁶

²⁴ Prop.2008/09:162, *En sammanhållen klimat- och energipolitik, Klimat.*

²⁵ Prop.2008/09:163, *En sammanhållen klimat- och energipolitik, Energi.*

²⁶ SOU 2008:24, *Svensk klimatpolitik.*

I forskningspropositionen²⁷ anges SEI tillsammans med Stockholm Resilience Center som exempel på viktiga forskningsaktörer när det gäller forskning om de globala miljöproblemen. I framställningen finns inga exempel på forskning som SEI bedriver.

SEI på regeringens webbplats

Följande SEI-rapporter från år 2009 hänvisas till på regeringens webbplats: *A Balancing Act: China's Role in Climate Change, Sea Change: US Climate Policy Prospects Under the Obama Administration* och *A European Eco Efficient Economy*. På webbplatsen informeras om att dessa rapporter presenterats av SEI på seminarier/presskonferenser.

SEI förkommer som författare till underlagsrapporter till ett antal betänkanden, det senaste som nämns är framtagandet av scenarier till Miljövårdsberedningen.²⁸ I departementsserien finns flera träffar på SEI, bland annat tas upp projekt som SEI bedriver.²⁹ Enstaka träffar på SEI finns även i regeringens skrivelser och propositioner.³⁰

2.4.2 SEI:s eget underlag

För att komplettera ovanstående genomgång har Statskontoret även bitt SEI att ta fram uppgifter om vad institutet har levererat till Regeringskansliet under åren 2005–2009. I ett första skede redovisade SEI en sammanställning av karaktären ”bruttolista”. Senare återkom SEI med ett mer bearbetat material som även innehöll en beskrivning av vad vissa av de nämnda insatserna gav för resultat (”output”).

Bruttolistan baserades på uppgifter från ett urval av ett 20-tal anställda,³¹ som sedan sammanställdes av SEI Stockholm. Statskontoret har sedan delat in de drygt 200 uppgifterna i följande kategorier: Deltagande i internationella möten, expert/medlem i svenska delegationer, presentationer på konferenser/seminarier, möten i Regeringskansliet,

²⁷ Prop. 2008/09:50, *Ett lyft för forskning och innovation*.

²⁸ Miljövårdsberedningens promemoria 2007:1, *Tillväxt och miljö i ett globalt perspektiv*.

²⁹ Till exempel att SEI driver ett sekretariat för policysamarbete mellan Sverige och Kina med stöd från Sida.

³⁰ Som framgått av avsnitt 1.3.3. gjordes sökningen 2009-10-15.

³¹ Alla ”senior and mid-level research SEI staff” i Stockholm ingår i urvalet.

rapporter/forskning, rådgivning, talskrivare, utbildningar och work-shops.

Sammanställningen visar att anställda i SEI träffat företrädare för Regeringskansliet i möten vid ett stort antal tillfällen under den aktuella perioden. Ibland har även representanter för Naturvårdsverket och/eller Sida deltagit i mötena. Förutom Miljödepartementet har SEI ofta träffat Utrikesdepartementet och Statsrådsberedningen. Som exempel kan nämnas möten med Sveriges chefsförhandlare i klimatfrågor och möten med förberedelsegruppen för klimatministermötet i Riksgården i juni 2007. Möten på den politiska nivån, med minister eller statssekreterare, förekommer ibland.

Efter möten är presentationer och bidrag till konferenser/seminarier den näst vanligaste kategorin avseende SEI:s stöd till Regeringskansliet. Ett 50-tal sådana finns i sammanställningen. Exempel på sammanhang där SEI framträtt är för the Commission for Climate Change and Development, Kommissionen för hållbar utveckling och Miljövårdsberedningen.

Även rådgivningsuppdrag förekommer i stor omfattning. Exempelvis deltog SEI i det vetenskapliga rådet för klimatfrågor i Miljövårdsberedningen och bidrar regelbundet till FN:s klimatpanel (IPCC). SEI har även regelbundna kontakter med Miljödepartementet inför internationella klimatmöten.

Ett 20-tal forskningsrapporter och andra underlag till Regeringskansliets arbete finns med i sammanställningen från SEI. SEI nämner särskilt rapporten *Eco Efficient Economy* som togs fram i samarbete med Miljödepartementet och Näringsdepartementet.

Övriga kategorier, deltagande i internationella möten, experter/medlemmar i svenska delegationer, talskrivare, genomförande av utbildningar för tjänstemän i Regeringskansliet samt anordnande av work-shops, finns flera exempel på i SEI:s underlag.

Mer om stödet inför och under ordförandeskapet

Den mer bearbetade sammanställningen använder Statskontoret för att redovisa vilka insatser där ministrar, andra politiker samt Statsråds-

beredningen varit mottagare under åren 2008 och 2009. Under denna period har SEI:s stöd till regeringen till stor del varit inriktat på insatser inför och under Sveriges ordförandeskap i EU andra halvåret 2009. Klimatfrågan är en av de frågor som stod i fokus och kulminerade i samband med mötet i Köpenhamn i december år 2009.

Tabell 2 SEI:s stöd till den politiska nivån inför och under ordförandeskapet i EU

Datum	Typ av tjänst och output
Februari 2008	Tal till miljöministern om projektet "China: economics of climate change". Talet framfördes under en middag med bland andra Nicholas Stern
November 2008 och framåt	Samordning av COP15-gruppen under Nordiska ministerrådet. Särskilt intresse i Kinas och USA:s förhandlingspositioner. Statsrådsberedningen mottagare.
April 2009	Två rapporter till Kommissionen för hållbar utveckling: <i>A Balancing Act: China's Role in Climate Change</i> , <i>Sea Change: US Climate Policy Prospects Under the Obama Administration</i> . Rapporterna presenterades på ett seminarium med miljöministern som ordförande och på ett seminarium för de nordiska COP15-gruppen.
Maj 2009	Sammanfattning av rapporten "A European Eco Efficient Economy" inför möten i EU-presidiet. Rapporten presenterades för miljöministern och näringsministern.
Maj 2009	Stöd till utrikesministern för att förbereda Stockholm China Forum, ett forum för att hantera utrikes- och säkerhetsfrågor. Fokus på klimat och finanskrisen.
Juli 2009	Förberedde miljöministern på Kinas förhandlingsposition inför möte med kinesisk minister. Del av klimatkussionerna inför klimatmötet COP15.
September 2009	Informerade statssekreterare om Kinas klimat- och energipolitik inför konferens i Peking. Tal till statssekreteraren.
Sep-dec 2009	"Policy briefs" om Kinas och USA:s positioner i klimatförhandlingarna (COP15) Statsrådsberedningen och Miljödepartementet mottagare.

Källa: SEI

Sammanställningen ovan visar att SEI har varit ett aktivt stöd till regeringen inför och under ordförandeskapet i EU. Mycket har handlat om att förse regeringen med underlag inför klimatförhandlingarna med fokus på Kinas och USA:s positioner. Enligt intervjuer är detta konkreta stöd en ny roll för SEI men behovet fanns redan under det förra ordförandeskapet.

3 Regeringens behov

Enligt uppdraget ska vi bedöma nyttan och värdet som SEI skapar för regeringen. Det finns dock ingen dokumenterad bild av regeringens behov av underlag och stöd från miljö- och klimatforskningen eller vad SEI kan bidra med för att tillgodose detta behov. Därför har vi fått börja med att söka identifiera regeringens behov av underlag och utveckla egna kriterier för att bedöma hur SEI motsvarar regeringens behov. Kapitlet avslutas med en diskussion av några förhållanden i Regeringskansliet som påverkar den upplevda nyttan och värdet i Regeringskansliet av SEI.

3.1 Regeringens behov ur olika aspekter

I kapitel 2 finns en beskrivning av hur regeringen anlitat SEI de senaste åren. En övergripande slutsats är att underlag från SEI framförallt används i olika internationella miljöpolitiska sammanhang snarare än i det svenska propositionsarbetet.

3.1.1 Bedömningskriterier

Statskontorets bedömningskriterier avseende hur SEI motsvarar regeringens behov av underlag och stöd från miljö- och klimatforskningen bygger på underavtalet mellan Miljödepartementet och SEI, en kartläggning av de underlag och stöd som SEI levererat till regeringen under senare år samt intervjuer med berörda tjänstemän i Regeringskansliet.

Vårt underlag visar att aktörer som förser regeringen med stöd och underlag från miljö- och klimatforskningen bör vara inriktade på att *sammanställa och paketera forskning till policyunderlag*. De bör därutöver kunna ta fram produkter med *hög kvalitet*, ha *högt internationellt anseende* samt vara *flexibla, tillgängliga* och *oberoende*.

3.1.2 Sammanställa och paketera forskning

Regeringen har ett stort behov av stöd avseende att sammanställa och paketera befintliga och nya forskningsresultat. I intervjuer i Regerings-

kansliet framkommer uppfattningen att tjänstemännen inte har förmågan att göra forskning mer ”policyfäbig.” Här har SEI en viktig uppgift enligt de intervjuade: ”SEI har en roll att spela i att hjälpa regeringen att skapa en helhet av pusselbitarna i dagens forskningsproduktion.”

SEI ser kapaciteten att sammanställa och paketera forskning som en av institutets styrkor. Detta framgår av den strategiska planen för åren 2005–2009. SEI lyfter i ett annat sammanhang även fram ett antal förutsättningar som måste vara uppfyllda för att policyförändringar ska kunna åstadkommas, däribland att ”skriva oakademiskt och att förstå betydelsen av den politiska kontexten”.³²

I huvudsak nöjda med SEI som brobyggare

Statskontorets intervjuer visar att mottagarna av SEI:s stöd och rapporter i huvudsak är nöjda med SEI som ”brobyggare” mellan forskning och politik. Följande citat från intervjuerna åskådliggör denna uppfattning: ”Hade inte kunnat ha ministermötena utan SEI: s rapport”/”rapporten en bas för att driva arbetet i ordförandeskapet”/”rapporten blev bra och konkret, har använts mycket”.

Men viss kritik framförs

Viss kritik framförs dock, t.ex. att SEI:s sätt att paketera sitt budskap inte alltid är anpassat till regeringens behov. Kritiken handlar exempelvis om att förslagen i rapporterna i vissa fall inte har varit tillräckligt konkreta och att SEI inte utnyttjat sina internationella nätverk. ”Första utkastet var en besvikelse, bara nordiska exempel”/”blev inte så konkret som vi hoppades på, beror till en del på hur SEI utnyttjat sina externa kontakter.” Någon hade högre förväntningar på ny kunskap: ”Tycker inte att rapporten tillförde något nytt för miljösidan, mer av en sammanställning” och att den därför var av begränsad nytta för departementet.

³² SEI (2009), *Getting policy to impact: Lessons from 20 years of Bridging Science and Policy with Sustainability Knowledge*, av John Forrester, Måns Nilsson, Carrie Lee, Harri Moora, Linn Persson, Åsa Persson, Kaja Peterson, Julie Simon, och Heidi Tuhkanen.

Statskontorets bedömning

Regeringen har, enligt Statskontorets bedömning, ett behov av just den brobyggarfunktion mellan forskning och politik som SEI har ambitionen att fylla. I intervjuerna framförs dock att SEI inte alltid levererat tillräckligt användbara underlag. Det sammantagna intrycket är ändå att SEI stödjer regeringen väl i att översätta forskningsresultat till policyåtgärder. Detta återspeglas bland annat i hur institutet bidragit till regeringens arbete inför och under Sveriges ordförandeskap i EU andra halvåret 2009, inte minst med att ta fram underlag till klimatmötet i Köpenhamn i december.

3.1.3 Flexibilitet

Regeringens behov av stöd och underlag ser ut på olika sätt. De olika behoven beskrivs i samarbetsavtalet mellan Miljödepartementet och SEI. Enligt underavtalet för år 2009³³ har regeringen behov av

- underlag, expertis och idéer om de globala miljöutmaningarna och klimatförändringarna
- stöd i att ta fram underlag inför bilaterala kontakter
- planering, genomförande och uppföljning av informella möten, seminarier och workshops om miljöfrågor

Statskontorets kartläggning av regeringens användning av SEI visar att regeringen och Regeringskansliet anlitar SEI i en betydande omfattning och på många olika sätt. SEI:s stöd till regeringen består till en del av särskilt beställda rapporter och underlag. SEI har även en "helpdesk-funktion". Via denna anlitar Regeringskansliet SEI för förberedelser och rådgivning, ofta i samband med internationella möten. Därutöver håller anställda i SEI, på begäran av regeringen, ofta presentationer på konferenser och seminarier.

Statskontorets bedömning

Statskontoret bedömer att SEI:s insatser för regeringen stämmer väl med innehållet i underavtalet mellan Miljödepartementet och SEI. Vårt underlag visar sammantaget att institutet motsvarar regeringens behov

³³ Regeringskansliet, Miljödepartementet, M2009/2325/I. *Underavtal mellan Miljödepartementet och Stockholm Environment Institute för verksamhetsåret 2009.*

av en flexibel resurs och i det stora hela tillhandahåller de olika sorters stöd som regeringen behöver.

3.1.4 Tillgänglighet

Regeringen har behov av en lätt tillgänglig resurs som kan erbjuda stöd och insatser med kort varsel. De intervjuade i Regeringskansliet ger en samstämmig bild av att kontakterna med SEI fungerar bra. Flera vittnar om att SEI är tillmötesgående och ställer upp med kort varsel. Följande citat från intervjuerna kan belysa detta: "SEI är lyhörda, duktiga att kommunicera/ "kunde bolla med SEI under resans gång till vi blev nöjda".

Statskontorets bedömning

SEI:s tillgänglighet och förmåga att ge regeringen snabba insatser synes vara en av institutets styrkor ut regeringens perspektiv.

3.1.5 Kvalitet

Regeringen har inte bara behov av en resurs som är tillgänglig, flexibel och kan vara en bro mellan forskning och politik. Att framtaga underlag bygger på forskning av hög kvalitet är av stor vikt.

Forskningsrådet för miljö och areella näringar (Formas) har i uppdrag från regeringen (Miljödepartementet) att utvärdera kvaliteten i SEI:s forskning. Resultaten från utvärderingen ska avrapporteras den sista mars 2010 och är alltså inte tillgängliga som underlag för Statskontorets utredning. För att ändå få en indikation på kvaliteten i SEI:s produkter har Statskontoret frågat olika intressenter om hur de ser på kvaliteten. Vi har också uppdragit åt en konsult att bedöma kunskapsresursen hos SEI jämfört med andra aktörer i Sverige.³⁴

De intervjuade i huvudsak positiva till kvaliteten i SEI:s produkter

Sammantaget ger intervjuerna ingen anledning att ifrågasätta kvaliteten i de underlag SEI levererat till regeringen. I huvudsak ger de intervjuade i Regeringskansliet positiva omdömen. Vissa brister påtalas dock

³⁴ Sture Öberg och Sofia Cele, Kulturgeografiska institutionen, Uppsala universitet.

avseende lämnade förslag (inte tillräckligt konkreta) och att de internationella nätverken inte utnyttjats tillräckligt.

Finns indikationer på att SEI:s kompetens är hög

Forskare från Uppsala universitet som Statskontoret anlitat bedömer att SEI har kompetens att driva stora och komplexa forskningsprojekt och att göra synteser från många kunskapsområden. Detta vinner gehör hos många finansiärer i konkurrens med andra institut och indikerar att kompetensen är hög.³⁵

Statskontorets bedömning

Statskontoret har inte haft i uppdrag att utvärdera kvaliteten i SEI:s forskning och har inte underlag för att uttala oss om den. Det underlag vi har samlat in visar dock att företrädare för Regeringskansliet i huvudsak är nöjda med kvaliteten samt att kunskapsresursen hos SEI är tillräckligt hög för att göra institutet konkurrenskraftigt både i Sverige och internationellt.

3.1.6 Oberoende

Under Statskontorets utredningsarbete har i flera sammanhang lyfts fram betydelsen av att den aktör som regeringen anlitar är oberoende. I intervjuer i Regeringskansliet framhålls värdet för regeringen att den man anlitar är ett oberoende forskningsinstitut. Oberoendet kopplas då till institutets legitimitet som forskningsaktör. Särskilt i internationella sammanhang pekas på vikten av oberoende. Ett privat konsultbolag är enligt detta synsätt inte oberoende utan beroende av sina uppdragsgivare.

SEI profilerar sig som oberoende

SEI profilerar sig som ett oberoende internationellt forskningsinstitut. Som en unik kapacitet nämns att vara ”framstående som en oberoende, vetenskapligt respekterad, ärlig förmedlare.”³⁶ SEI är oberoende genom att fritt kunna välja uppdragsgivare, uppdrag och förmedla sina

³⁵ Öberg och Cele (2009-12-10), Kulturgeografiska institutionen Uppsala universitet, *Stockholm Environment Institute – ämnesinriktning och kompetens i jämförelse med vad som finns tillgängligt i andra organisationer i Sverige*. Rapporten finns i bilaga 4 på www.statskontoret.se.

³⁶ SEI:s strategiska plan för 2005–2009.

forskningsresultat vidare. SEI är också oberoende i den meningen att institutet är ett självständigt rättsobjekt, en stiftelse.

Vissa frågetecken kan dock riktas mot SEI:s oberoende genom institutets stora beroende av statlig finansiering och att regeringen utser styrelsen. Denna statliga anknytning kan minska den internationella legitimiteten. Vi har diskuterat detta med SEI som i viss mån håller med om vår bedömning. Institutet anser dock inte att dagens nivå på statlig finansiering innebär någon risk för oberoendet.

Inte heller Regeringskansliet verkar se nivån på statliga anslag som något problem för institutets oberoende. Istället har i intervjuerna framkommit kritik mot att SEI ibland är för självständiga i förhållande till regeringen. Frågan har lyfts om SEI är objektiva forskare eller klimataktivist. Som exempel ges Johan Rockströms samarbete med Tällberg Foundation som ”framför stark kritik av överenskommen klimatpolitik”. Enligt den intervjuade kan ”SEI:s trovärdighet som forskare äventyras om institutet kopplas ihop med kampanjorganisationer med en egen agenda”.³⁷

I intervjuer med företrädare för en tidigare regering har dock framförts en helt motsatt uppfattning, nämligen att det är SEI:s uppgift att agera fritt från regeringen för att driva den internationella miljöpolitiken framåt. Syftet med att bilda SEI som en fristående stiftelse sägs ha varit just att ge SEI denna möjlighet.

SEI agerar på ett tillräckligt oberoende sätt

Statskontoret kan konstatera att Regeringskansliet inte har lyft frågan om det finns en motsättning mellan en hög andel statlig finansiering och SEI:s internationella legitimitet som ett oberoende forskningsinstitut. SEI har gått ut i media med resultat från klimatforskningen som går emot regeringens linje. Detta visar att SEI inte ser basanslaget från regeringen som villkorat av att driva regeringens politik. Baserat på detta och det faktum att SEI själva styr inriktningen på sin forskning

³⁷ Ett exempel som tas upp av en annan intervjuperson är att samma dag som ministermötet i Åre publicerades en artikel i DN (2009-07-23) av Johan Rockström och Jacqueline McGlade, generalsekreterare på EU:s miljöbyrå (European Environment Agency). Rubriken löd ”EU:s klimatpolitik är ovetenskaplig och farlig”.

och fritt kan sprida den finns i dagsläget ingen anledning att ifrågasätta att SEI i sin verksamhet agerar på ett tillräckligt oberoende sätt.

3.1.7 Högt internationellt anseende

Enligt uppdraget ska vi bedöma vad SEI:s verksamhet betyder för Sverige i en internationell kontext. För att besvara denna fråga ska vi bedöma hur välkänt institutet är och hur SEI påverkar bilden av svenskt engagemang för miljö- och utvecklingsfrågor.

Bakgrunden till bildandet av SEI visar att det då, i slutet av 1980-talet, fanns ett behov av ett miljöinriktat forskningsinstitut med internationellt anseende.³⁸ I en intervju i Regeringskansliet beskrivs motivet med ett fristående institut som att svenska myndigheter inte ansågs anpassade till internationellt samarbete och forskning. I och med att Sverige var ett ledande land i dessa forskningssammanhang ansåg man det naturligt att Sverige bildade ett internationellt forskningsinstitut. Den grundforskning som fanns ansågs vara svår att omsätta i praktiken. Det fanns förhoppningar om att det nya institutet skulle kunna påverka internationellt och genom ökad kunskap i miljöfrågor förstärka bilden av Sveriges engagemang i miljö- och utvecklingsfrågor.

Även i andra intervjuer med företrädare för Regeringskansliet framkommer att den internationella legitimiteten är viktig. I valet mellan att anlita en myndighet eller SEI ”talade den internationella trovärdigheten för SEI”. I intervjuerna framhålls även vikten av att SEI styrelse består av ”internationellt tunga forskare”.

Det finns således både formella och informella förväntningar på SEI att i första hand agera och synas internationellt, och i andra hand att bidra till en positiv bild av Sveriges engagemang i miljö- och utvecklingsfrågor.

Men i vilken utsträckning kan SEI sägas leva upp till dessa förväntningar? Vi har tagit oss an dessa frågor genom att låta en konsult göra

³⁸ SOU 1988:23 *SIESTA – Ett internationellt institut för värdering av miljöriktig politik* samt intervjuer med tjänstemän i Regeringskansliet hösten 2009.

en kännedomsanalys. Nedan redovisar vi de metodologiska utmaningarna med analysen samt en summering av resultaten.³⁹

Omöjligt att generalisera resultaten från kännedomsanalysen

Konsultens studie av kännedom om SEI internationellt och påverkan på bilden av svenskt engagemang i miljö- och utvecklingsfrågor genomfördes som en webbenkät under december år 2009 och januari år 2010.

Två grupper fick enkäten. Den första gruppen hämtades från SEI:s internationella nätverk (SEI-gruppen) och kan alltså förväntas känna till SEI väl. 148 personer fick enkäten och 53 svarade. Den andra gruppen (jämförelsegruppen) representerar olika internationella organisationer verksamma på miljö- och utvecklingsområdet. Syftet med denna grupp är att jämföra svaren från SEI:s nätverk med en bredare grupp bestående av företrädare för organisationer/aktörer inom miljö- och utvecklingsarbetet som kan vara viktiga att påverka för en organisation av SEI:s typ. Jämförelsegruppen har sammanställts av Nordic Brand Academy. Urvalet bestod av 160 personer, varav 42 svarade.

I praktiken är det dock omöjligt att kartlägga alla aktörer inom miljö- och utvecklingsområdet som SEI "borde" påverka. Miljö- och utvecklingsområdet är mycket fragmenterat och en klar definition av SEI:s målgrupp har inte funnits tillgänglig. Det går alltså inte att säkert fastslå hur stor populationen är. Det går därför inte att bygga undersökningen på ett representativt urval, vilket gör det omöjligt att generalisera resultaten av kännedomsanalysen. Den låga svarsfrekvensen innebär ytterligare svårigheter att dra generella slutsatser om resultaten.

SEI:s påverkan går inte att isolera

Det är heller inte möjligt att isolera SEI som förklaringsvariabel för bilden av Sveriges engagemang i miljö- och utvecklingsfrågor. Respondenternas bild av Sverige är högst sannolikt formad genom många olika intryck.

³⁹ Studien finns i sin helhet att ladda ner från Statskontorets webbplats (www.statskontoret.se). Robert Gelmanovski, Nordic Brand Academy, 2010-01-31. *Stockholm Environment Institute (SEI), kännedomsstudie.*

Kausaliteten är dessutom osäker. Sveriges allmänt goda internationella anseende kan komma alla aktörer med en svensk anknytning till godo. Det är med andra ord inte möjligt att belägga något kausalt samband mellan SEI och bilden av Sverige.

Hög kännedom om SEI i institutets nätverk men låg i jämförelsegruppen

Konsultens metod utgår från två huvudfrågor, spontan kännedom och hjälpt kännedom om SEI. För att få svar på frågan om spontan kännedom ombads den svarande att lista forskningsorganisationer inom miljö- och utvecklingsområdet. Enkäten inleddes med denna fråga, innan den svarande kände till att enkäten handlade om SEI. Den direkta frågan om kännedom (hjälp kännedom) om SEI ställdes först i slutet av enkäten.

Tabell 3 Spontan kännedom om SEI

	SEI:s nätverk	Jämförelsegruppen
Vilka forskningsorganisationer (svenska eller andra) inom miljöområdet känner du till?	88 % nämner SEI	20 % nämner SEI
Vilka forskningsorganisationer (svenska eller andra) inom utveckling och bistånd känner du till?	55 % nämner SEI	12 % nämner SEI

Källa: Webbenkät av Nordic Brand Academy

Som framgår av tabell 3 är den spontana kännedomen om SEI som forskningsorganisation inom miljöområdet som förväntat hög i organisationens nätverk (88 procent) men betydligt lägre i jämförelsegruppen (20 procent). Aktörer som nämns mer ofta än SEI är Naturvårdsverket och Lunds universitet.

Tabell 4 Känner du till SEI? (Hjälpt kännedom)

	SEI:s nätverk	Jämförelsegruppen
Jag känner till organisationen väl	70 %	5 %
Jag känner till organisationen något	30 %	33 %
Jag har hört namnet		40 %
Jag har inte hört talas om organisationen		21 %

Källa: Webbenkät av Nordic Brand Academy

Tabell 4 visar enkätresultaten för hjälpt kännedom. Som förväntat svarar alla i SEI:s nätverk ja på den direkta frågan om de känner till SEI (hjälpt kännedom). I jämförelsegruppen känner 38 procent till SEI. Hur dessa resultat ska tolkas beror på vilka organisationer SEI har som mål att nå. Om personerna i SEI:s nätverk är de som SEI vill påverka är kännedomen kvalitetsmässigt bra. Men om många viktiga organisationer inte finns i SEI:s nätverk är resultaten av kännedomsanalysen mindre bra.

Kännedomen om SEI som en forskningsorganisation inom utveckling och bistånd är generellt sett lägre än inom miljö vilket visar att SEI primärt ses som en miljöorganisation.

Bilden av Sverige mycket positiv

Studien visar att de svarande både i SEI:s nätverk och i jämförelsegruppen har en mycket positiv bild av Sveriges engagemang i miljö- och utvecklingsfrågor. Bilden är dock inte lika positiv avseende Sveriges inflytande över globala beslut inom klimat och miljö, särskilt hos jämförelsegruppen. Sveriges anseende inom miljö- och utvecklingsfrågor anses mycket högt i båda grupperna.

De flesta i SEI:s nätverk anser att SEI är viktiga för Sverige

Endast de som känner till SEI fick möjlighet att svara på frågan om SEI har betydelse för deras syn på Sveriges engagemang i miljö och utvecklingsfrågor.

**Tabell 5 Anser du att SEI spelar en viktig roll för att skapa din
åsikt om Sveriges engagemang?**

	I miljöfrågor		I utvecklings- och biståndsfrågor	
	SEI:s nätverk	Jämförelsegruppen	SEI:s nätverk	Jämförelsegruppen
Ja	77 %	29 %	55 %	18 %
Nej	13 %	65 %	30 %	76 %
Vet ej	9 %	6 %	15 %	6 %

Källa: Webbenkät av Nordic Brand Academy

Av tabell 5 framgår att i SEI: s nätverk anser en klar majoritet (77 procent) av de svarande att SEI har en viktig roll för deras åsikt om Sveriges engagemang i miljöfrågor. Bara en knapp tredjedel av dem som känner till SEI i jämförelsegruppen anser det (29 procent).⁴⁰ Motsvarande andelar avseende SEI:s betydelse för bilden av Sveriges engagemang inom utveckling och bistånd är betydligt lägre (55 respektive 18 procent).

Mycket talar för att SEI:s påverkan inte är så stor som svaren i SEI:s nätverk pekar på. Bedömningen grundas på att den allmänna bilden av Sveriges engagemang och Sveriges anseende är mycket positiv i båda grupperna.

I enkäten gavs de svarande möjlighet att associera till SEI. Främst SEI:s nätverk listade associationer. De vanligaste var ”forskning”, ”praktiska”, ”samarbete”, ”icke-hierarkiskt”, ”entusiasm” och ”vatten”.

Statskontorets bedömning

Konsultens kännedomsanalys är det underlag Statskontoret har för att bedöma hur välkänt SEI är i en internationell kontext. För att kunna bedöma resultaten av kännedomsanalysen behöver SEI:s målgrupper klagöras, alltså populationen för undersökningen. Någon sammanställning av alla de organisationer som SEI borde påverka finns inte. Resultaten av kännedomsanalysen är därför i första hand indikativa. Undersökningen visar att SEI:s internationella nätverk, som förväntat, känner till SEI väl. Däremot indikerar undersökningen att kännedomen om SEI inte är särskilt spridd utanför nätverket.

⁴⁰ Observera att detta är 29 procent av de 38 procent som har kännedom om SEI.

Den allmänna bilden av Sveriges engagemang och Sveriges anseende i miljö- och utvecklingsfrågor är mycket positiv både hos SEI:s nätverk (som känner till SEI) och hos jämförelsegruppen (som inte känner till SEI i någon större omfattning). Detta indikerar att SEI inte har någon större betydelse för bilden av Sverige. Som vi beskrivit ovan är det heller inte möjligt att isolera SEI:s betydelse.

Kännedomsanalysen ger alltså inte något säkert underlag för att bedöma om SEI har ett högt internationellt anseende.

3.1.8 SEI motsvarar i stort regeringens behov

Regeringens behov av stöd och underlag från miljö- och klimatforskningen innebär att de aktörer som förser regeringen med sådant stöd bör vara inriktade på att sammanställa och paketera forskning till policyunderlag. De bör därutöver ta fram produkter med hög kvalitet, ha högt internationellt anseende samt vara flexibla, tillgängliga och oberoende.

Hur SEI motsvarar dessa behov kan kort sammanfattas enligt följande:

- SEI stödjer regeringen väl i att översätta forskningsresultat till policyåtgärder.
- Mottagarna är i huvudsak nöjda med kvaliteten i SEI:s produkter.
- SEI är som förväntat välkänt inom sitt internationella nätverk. Det går inte att bedöma generellt om institutet påverkar den positiva bilden av Sverige i miljö- och utvecklingsfrågor. Kännedomsanalysen ger inget säkert underlag för att bedöma om SEI har ett högt internationellt anseende.
- SEI är en flexibel resurs som i det stora hela ger regeringen de olika sorters stöd som regeringen behöver.
- SEI:s är tillgängliga och ger regeringen snabba insatser.
- SEI agerar tillräckligt oberoende för att ha en hög forskningslegitimitet.

Statskontoret bedömer sammantaget att SEI till stora delar har de egenskaper som regeringen efterfrågar samt att institutet har levererat de underlag och insatser som regeringen efterfrågat. Underlag från SEI har använts av regeringen i många olika sammanhang, särskilt under ordförandeskapet i EU.

3.2 Faktorer i Regeringskansliet som påverkar nyttan och värdet

Statskontoret har under utredningsarbetet stött på några interna förhållanden i Regeringskansliet som påverkar den upplevda nyttan och värdet av SEI. Beställar- och mottagarkapaciteten har brister enligt intervjuade i Regeringskansliet men nyttan av SEI förstärks av att man inte anser sig behöva upphandla SEI i konkurrens med andra.

3.2.1 Den låga beställar- och mottagarkapacitet minskar nyttan och värdet

Flera av de intervjuade som varit beställare av rapporter tar upp att Regeringskansliets svaga beställarkapacitet i vissa fall minskar nyttan och värdet av SEI:s rapporter. Att SEI ges för kort tid för att ta fram en rapport kan också minska nyttan. I vissa fall har avstämmningar och diskussioner mellan Miljödepartementet och SEI inte hunnits med.

Även de som har eller har haft mer kontakter med SEI tar upp Regeringskansliets roll för att säkra att institutet ger den nytta och det värde som regeringen förväntar sig. Någon uttrycker det som att Miljödepartementet inte har utnyttjat möjligheterna att använda SEI som resurs.

En bättre mottagarkapacitet ses som nödvändig för att kunna ”spinna vidare på SEI:s uppslag och idéer”. I intervjuer framkommer att Miljödepartementets intresse för de frågor som SEI drivit har haft ad hoc-prägel. Även Utrikesdepartementet tar emot projektförslag från SEI men där finns, enligt intervjuer, bristfällig miljökunskap och låg kapacitet att bedöma projekten. Utrikesdepartementet ger därför inga egna uppdrag till SEI utan hänvisar till Sida.

3.2.2 Regeringskansliet vänder sig direkt till SEI utan upphandling

Flera vi intervjuat påtalar att SEI avböjt att ta fram rapporter utan att få extra medel utöver basanslaget från Miljödepartementet. Intrycket är att departementstjänstemännen inte är helt nöjda med detta men ändå accepterar SEI:s krav. Några diskussioner om att tjänsten då eventuellt borde ha upphandlats enligt Lagen om offentlig upphandling (LOU) verkar inte ha förts. Snarare framgår att ett skäl till att anlita SEI är just att slippa upphandla.

Det finns några undantagsbestämmelser i LOU som möjligen skulle kunna gälla SEI. Ett undantag rör forsknings- och utvecklingstjänster, de två andra rör undantag motiverade av behov som bara en utförare kan tänkas uppfylla.⁴¹ Upphandlingssektionen har enligt uppgift dock inte tittat närmare på Regeringskansliets användning av SEI. I våra samtal med Miljödepartementet har inte framkommit att de redovisade undantagen har diskuterats vid köp av tjänster och rapporter från SEI. Upphandlingssektionen säger till Statskontoret att de uppmanar handläggare som beställer rapporter från SEI att beakta hur hela Regeringskansliet anlitar SEI för att inte riskera att bryta mot upphandlingsreglerna.

Statskontorets bedömning

Statskontoret konstaterar att Regeringskansliets upplevda nytta och värde av SEI förstärks av att tjänstemännen vänder sig direkt till institutet och inte upphandlar tjänsterna i konkurrens med andra utförare. Under åren har Regeringskansliet köpt tjänster från SEI för summor som var för sig och per departement är lägre än Regeringskansliets gräns för direktupphandling, dvs. för närvarande 214 000 kr. Enstaka år har dock Regeringskansliets samlade köp klart överskridit denna gräns. Enligt Statskontoret är det inte helt klarlagt om Regeringskansliet följer upphandlingsreglerna när de anlitar SEI.

⁴¹ LOU kap 1, 6§ respektive 4 kap, 5§ och 15 kap, 5§.

4 SEI:s organisation och ekonomi

Statskontorets uppdrag innehåller frågor om organisatoriska aspekter, bl.a. relationen mellan SEI:s bas- och uppdragsfinansiering och om ledningen av institutet. I detta kapitel ges en problemorienterad beskrivning av SEI:s organisation, styrning, ekonomi och finansiering.

Vi kommer att diskutera om de förhållanden som lyfts fram kan ha betydelse för SEI:s nytta och värde för regeringen, eller om de är räknade som interna utmaningar och problem för institutet. Vi kommer även avslutningsvis att diskutera om problemen kan förklaras med SEI:s verksamhetsform, statlig anslagsstiftelse.

4.1 Problem relaterade till SEI:s organisation

Statskontoret presenterar nedan det vi anser vara de större problemen med SEI:s organisation och dess påverkan på verksamhetsstyrning och uppföljning.

4.1.1 SEI:s utspridda organisation

SEI:s utspridda organisation innebär stora utmaningar för att skapa en hållbar organisation och har ifrågasatts från flera håll. SEI:s styrelse har diskuterat organisationen och dess påverkan på styrning och ledning. Styrelsen har vidare påpekat behoven av förbättrad internkommunikation och ett institutsgemensamt uppföljningssystem.⁴² Formen med decentraliserade center har av tongivande styrelseledamöter kritiserats för att vara en ineffektiv och förlegad modell.⁴³ I Sidas systemrevision år 2009 kritiseras den interna styrningen av hela organisationen SEI.⁴⁴

⁴² Protokoll från SEI:s styrelsemöte 23 och 24 november 2006

⁴³ Protokoll styrelsemötet 24 och 25 november 2008, s 17. Statskontoret har inte sett dessa bedömningar.

⁴⁴ Professional Management, *Systems-based and Effectiveness audit the Stockholm Environment Institute (SEI)*, Final report 2009-10-15.

Enligt SEI är en fördel med strukturen att den möjliggör lokalanpassning av alla kostnader och en mer effektiv personalhantering. SEI hävdar också att den utspridda organisationen gör det lättare att kunna få finansiering från olika bidragsgivare samt att attrahera och anställa forskare med särskild kompetens.⁴⁵

Svaga motiv för den spridda organisationen?

Tjänstemän inom Regeringskansliet som har beställt rapporter av SEI har framfört kritik av att institutet inte alltid utnyttjar sin fulla kompetens. Det gäller i synnerhet att det internationella nätverket inte används som förväntat och att man går miste om synergier mellan institutets skilda forskningsområden. Statskontoret har inte möjlighet att bedöma tyngden i kritiken. Vi kan dock konstatera att SEI har valt en decentraliserad organisation som i vissa avseenden motverkar kollektuell kontakt och professionellt utbyte.

Vi vill också peka på att SEI:s organisation numera är rätt ovanlig. Det finns enligt SEI ett fåtal forskningsinstitut som i likhet med dem har enheter i olika delar av världen. De som SEI nämner är globala institutioner av FN-karaktär. Det finns även think-tanks och forskningsliknande organisationer inom SEI:s eget nätverk som har en till två avdelningar utanför huvudkontoret. Ingen har – vad vi har kunnat se – en så spridd organisation och med så många verksamhetsformer inom samma organisation.

Statskontorets intryck är att dagens organisation är svårstyrd och svår att överblicka. Om institutet faktiskt bara i begränsad grad utnyttjar sin samlade kompetens, faller samtidigt SEI:s viktigaste argument för att behålla den spridda organisationen; nämligen möjligheten att genom nära samarbete utnyttja särskild kompetens hos övriga forskare på de universitet där SEI är lokaliserad.

4.1.2 Brister i styrningen av SEI

Flera frågor om vilket ansvar stiftelsens styrelse har för hela organisationen SEI har kommit upp under utredningsarbetet. Det gäller perso-

⁴⁵ SEI: Bilaga till e-post till Statskontoret 2010-01-27.

nalansvar, ekonomiskt ansvar enligt stiftelselagen samt oklarheter om ansvarsfördelningen mellan styrelsen och VD.

Styrelsens ansvar för institutet och dess personal

På Statskontorets förfrågan har SEI:s ledning förtydligat sin syn på styrelsens ansvar: Ledningen tar ansvar för personal i alla centren, genom att vara övergripande ansvarig för samtliga SEI-enheters verksamhet, finansiering och fördelning av basresurser. SEI:s styrelse inrättar center och tillsätter VD, som i sin tur har beslutanderätt vad gäller chefstillsättningar för SEI:s juridiskt fristående utländska center. Att SEI:s chef också är styrelseordförande i samtliga centra som är juridiskt skilda från stiftelsen bidrar, enligt SEI, till att SEI har och tar "ett strategiskt arbetsgivaransvar för hela institutet".⁴⁶

Styrelsens före ordförande har till Statskontoret uttryckt åsikten att ansvaret för personalen är delat mellan styrelseordföranden och SEI:s VD.

Styrelseledamöternas personliga ansvar

Att tydliggöra styrelsens ansvar är relevant för Statskontorets undersökning av hur långt styrelseledamöternas personliga *ekonomiska* ansvar sträcker sig.

Huvudregeln i stiftelselagen⁴⁷ är att stiftelsen ensam svarar för sina skulder. Denna huvudregel kan dock brytas igenom i enstaka fall. Ett exempel på avvikelse från huvudregeln är när tillgångarna hos en stiftelse som bedriver näringsverksamhet understiger skulderna och styrelsen eller förvaltaren inte har vidtagit åtgärder enligt lagen.⁴⁸ Underlåter styrelsen eller förvaltaren att göra detta svarar de solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för stiftelsen. Styrelseledamöter kan även bli personligt ansvariga för att betala stiftelsens skatter och avgifter.

⁴⁶ Mailkorrespondens mellan SEI:s ledning (Stetina/Eckerberg) och Statskontoret hösten 2009

⁴⁷ Stiftelselag (1994:20). Beskrivningen av styrelsens ansvar i stiftelser av Carl Hemström (2007), *Bolag, föreningar, stiftelser – En introduktion*, Sjätte upplagan.

⁴⁸ Stiftelselagen 7 kap 1§ ”Styrelsen eller förvaltaren för en stiftelse som utövar näringsverksamhet skall ofördröjligen upprätta en särskild balansräkning så snart det finns skäl att anta att värdet av stiftelsens tillgångar understiger summan av stiftelsens skulder.”

Styrelsen har även ett skadeståndsansvar, både till stiftelsen och till andra, under förutsättning att vissa villkor är uppfyllda.⁴⁹

Styrelsen ansvar i ekonomisk mening gäller i detta fall Stiftelsen SEI, och är därmed relaterad till eventuella skulder som skulle uppkomma för personal anställd *inom stiftelsen*, det vill säga anställda i Sverige eller de som har sina arbetskontrakt knutna till huvudkontoret. Övrig personal är anställd på lokala villkor (i Bangkok och Oxford) eller inte anställd inom stiftelsen SEI (Tallinn, Boston, York). De två personerna i Dar es Salaam är anställda i Stockholm respektive York.

Vi har frågat SEI:s ledning om det finns någon risk för att ekonomiska problem i de juridiskt fristående enheterna kan komma att drabba stiftelsen SEI. Konstruktionen med fristående enheter med egna styrelser i Tallinn och Boston har enligt SEI valts just för att minimera dessa risker. Att personal på enheter utomlands anställs på lokala villkor och inte omfattas av svensk arbetsrätt framhålls också som ett sätt att reducera ansvaret för stiftelsen.

Statskontoret bedömer att styrelsen kan hållas ansvarig för skatteskulder och förfallna sociala avgifter för anställda i stiftelsen, men inte för anställda på de juridiskt fristående enheterna. För att ansvarsregeln ska komma till användning krävs enligt stiftelselagen ett kritiskt finansiellt läge, oaktsamhet eller uppsåt. Enligt uppgift från den förre ordföranden i SEI:s styrelse är alla ledamöter informerade om sitt ansvar enligt stiftelselagen.

Styrningen av institutet är otydlig

Statskontoret anser att ansvarsfördelningen mellan stiftelsens styrelse och VD är otydlig. Det är otydligt hur ansvaret för styrningen av verksamheten inom stiftelsen respektive de juridiskt fristående enheterna ser ut. Statskontoret bedömer att den oklara styrningen förstärks genom att VD innehar tre roller i organisationen. VD leder den dagliga verksamheten i Stiftelsen SEI, är styrelseordförande i de fristående centrens styrelser och ledamot i stiftelsens styrelse.

⁴⁹ Ibid 5 kap 1§ "En styrelseledamot eller förvaltare som vid fullgörandet av sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakar skada för stiftelsen ska ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan tillfogas någon annan genom åsidosättande av föreskrifterna i stiftelseförförordnandet, denna lag eller årsredovisningslagen (1995:1554). Lag (2009:244).

SEI anser å sin sida att styrningen av institutet är enhetlig, därför att det endast är styrelsen för stiftelsen SEI som kan bilda nya enheter och VD i stiftelsen SEI är ordförande i samtliga enheters styrelser.⁵⁰

Statskontoret är tveksamt till att VD, genom rollen som styrelseordförande för de fristående enheterna, kan garantera enhetlig styrning för hela institutet. Det saknas formella bindningar och sanktionsmöjligheter mellan stiftelsen och de fristående enheterna, vilket enligt vår bedömning försvagar möjligheterna till styrning över organisationen. Att därtill reducera VD-tjänsten från hel- till halvtid, som SEI gjorde år 2008, medför att förutsättningarna att styra försämrats.

Styrelsens sammansättning försvårar ansvarsutkrävande

Statskontorets intryck från intervjuer med SEI:s ledning och med enstaka styrelserepresentanter är att styrelsen som helhet är lite engagerad i verksamheten mellan de årliga styrelsemötena. Vi har också konstaterat att det finns praktiska svårigheter med en internationellt spridd styrelse, bl.a. stora förseningar i framtagandet av godkända styrelseprotokoll och årsredovisningar.

Det stora inslaget ledamöter utan svensk anknytning kan enligt Statskontorets bedömning medföra svårigheter att utkräva det personliga ekonomiska ansvar av enskilda styrelseledamöter som finns enligt stiftelselagen.

4.2 SEI:s ekonomi och finansiering

I detta avsnitt kommer centrala problem med SEI:s ekonomi och finansiering att belysas. Det handlar främst om beroendet av Sida och hur det kommer att påverka institutet. Vi behandlar i enlighet med uppdraget även balansen mellan bas- och uppdragsfinansiering och hur den tillsammans med Sida-beroendet kan komma att påverka SEI:s tillgänglighet för regeringen.

⁵⁰ SEI Management response to external audit report "Systems-based and effectiveness audit The Stockholm Environment Institute" (2009-11-11)

4.2.1 Sida-beroendet ett problem för SEI

Sida har de senare åren bidragit till ca 75 procent av stiftelsen SEI:s omsättning.⁵¹ Sidas andel av finansieringen kommer att minska och beräknas utgöra 48 procent av stiftelsens omsättning år 2010. SEI:s budget har likaså minskat de senare åren, från 167 miljoner kronor år 2008, 139 miljoner kronor år 2009 till 127,3 miljoner kronor år 2010.

Genom Sidas omfattande köp av SEI:s tjänster har institutet utnyttjat denna möjlighet för att växa och utöka verksamheten, trots kännedom om att IPS-medlen är tidsbegränsade. Ökade bidrag från Sida tillsammans med institutets expansiva strategi har inte bidragit till en långsiktig hållbar finansiell grund för SEI, det har tvärtom ökat institutets sårbarhet.

Årsredovisningarna för 2001–2008 visar att SEI inte i någon större utsträckning lyckats utnyttja möjligheten att bredda finansieringsbasen genom att locka till sig finansiärer från den privata sektorn. Borträknat internationella organisationer som Europeiska kommissionen och Världsbanken har bidragen från svenska och utländska finansiärer utan statlig anknytning varierat mellan tre och sju procent av institutets omsättning.

Minskningen av Sida-medel kräver kraftfulla åtgärder

Enligt Statskontorets bedömning är det nu angeläget att ha en hållbar plan för hur minskningarna av bidraget från Sida ska bemötas. SEI:s budget för år 2010 är i balans men på en lägre nivå än budgeten för år 2009. Den innehåller flera konkreta åtgärder för att förbättra det ekonomiska läget, bl.a. att ha en hårdare kontroll av anställningar och att öka debiteringsgraden i uppdrag och projekt. Dessa åtgärder har SEI använt tidigare, men enligt vår bedömning är de nu inte tillräckliga. Vi bedömer att institutet måste öka sina intäkter men framför allt minska sina kostnader genom att kritiskt granska sin organisatoriska struktur.

⁵¹ År 2002 utgjorde Sidas bidrag 78 procent av stiftelsens omsättning, år 2007 var Sida-bidragets andel av stiftelsens omsättning 71 procent.

4.2.2 SEI:s ekonomistyrning är bristfällig

Bristfällig kontroll och uppföljning av verksamheten

Institutets disparata organisation bidrar enligt Statskontoret till svårigheterna att följa och ha insyn i verksamheten. Statskontoret har bett SEI dokumentera verksamhetens resultat och även frågat efter en sammanställning över hur SEI fördelar sina resurser på olika slags aktiviteter.⁵² SEI har lämnat en fördelning för år 2008, men hänvisar samtidigt till att de inte rapporterar verksamheten i de föreslagna kategorierna vetenskapliga respektive kapacitetsbyggande projekt. Fördelningen bygger därför på kvalificerade uppskattningar. Statskontoret anser dock att institutets svårigheter att förklara omfattningen av och innehållet i institutets olika typer av verksamhet indikerar att den interna kontrollen och uppföljningen inte är tillräckligt tydlig och transparent.

Den finansiella redovisningen inte heltäckande

Statskontoret konstaterar i likhet med Sidas systemrevision att institutets finansiella redovisning ger en bristfällig bild av det ekonomiska läget inom hela SEI. SEI:s årsrapporter och finansiella redovisningar är inte heltäckande för hela organisationen.

I dagsläget är det otydligt hur olika finansieringskällor används i de olika enheterna. Möjligheten att följa basfinansieringen från den svenska staten är begränsad. Hur Miljödepartementets basanslag fördelas på olika enheter, också de juridiskt fristående, framgår av SEI:s finansiella redovisning, men hur medlen sedan har använts framgår inte av den finansiella redovisningen. Någon samlad finansiell bild av verksamheten är därmed mycket svår att få.

Vi bedömer att institutsledningen skulle dra fördel av en mera transparent och samlad finansiell redovisning som underlag för styrning. Ett annat viktigt syfte med förbättrad redovisning är att öka regeringens insyn och därmed möjligheter att kontrollera att skattemedel används effektivt.

⁵² E-postkorrespondens mellan Statskontoret och SEI 27 november 2009, 1 december 2009 samt 31 december 2009.

4.2.3 Basanslag och tillgänglighet

Enligt uppdraget ska Statskontoret bedöma vilken påverkan SEI:s finansieringsmodell har på institutets tillgänglighet för regeringen samt om balansen mellan bas- och uppdragsfinansiering är rimlig.

Basanslag diskuteras

Det har sedan länge pågått en diskussion i Sverige om forskningsfinansiering. Vanliga argument från forskare är att basfinansiering behövs för att långsiktigt stärka samhällets nytta av forskning. Vidare påpekar universitets- och institutsanställda forskare att icke-projektbundna medel "behövs för sonderande studier utanför mittfåran"⁵³ eller att "fri grundforskning ofta genererar oväntade insikter som aldrig skulle uppmärksammas om forskningen främst var behovsstyrd."⁵⁴ Även forskningsinstitut inriktade mot tillämpad forskning hävdar att de behöver basanslag för att verksamheten ska kunna drivas med viss långsiktighet och stabilitet.

SEI:s expansion motiverar inte ett ökat basanslag

SEI har tagit flera initiativ för att få ökade basanslag från Miljödepartementet och Sida.⁵⁵ Enligt SEI:s uppfattning behöver institutet någon form av ovillkorad finansiering för att kunna agera långsiktigt och initiera egna framtidsinriktade forskningsprojekt. Basfinansiering behövs även, enligt institutet, för att utveckla projektförslag, ta fram strategiskt viktiga forskningsteman samt för att kunna anställa personal med administrativ kompetens.

Eftersom institutets omsättning har ökat fram till år 2009, samtidigt som Miljödepartementets anslag har legat fast, har den andel som departementets basanslag utgör, minskat. Enligt Statskontorets uppfattning är den ändrade kvoten inte något problem i sig. Det kan däremot finnas anledning att resonera kring nivån på basanslaget.

⁵³ Staffan Jacobsson och Anders Granberg, Tvärsnitt nr 4/2006: *Myter och verkligheter i den forskningspolitiska debatten*.

⁵⁴ Lars Calmfors och Arne Jarrick, DN2009-01-09: *Regeringen politiserar forskningen i smyg*.

⁵⁵ Underlag "Framtidsstrategi för SEI" från 5 oktober 2004.

Parallellt med att SEI startade dialogen med den svenska regeringen om att få ett ökad obundet anslag, har institutet genomgått en kraftig expansion. Mellan åren 2004 och 2009 ökade antalet anställda från ca 100 personer till 161 personer samtidigt som institutets omsättning steg från ca 70 miljoner kronor till ca 160 miljoner kronor.⁵⁶

Enligt Statskontorets bedömning är motiven till institutets expansion inte nya krav och behov från regeringen. Visserligen har regeringens efterfrågan på SEI:s kompetens ökat de senaste åren, men SEI påbörjade sin expansion redan tidigare. Sidas frekventa användning av SEI är däremot en bidragande orsak till expansionen.

Statskontoret bedömer inte att det finns motiv för ett stort basanslag i ett institut som främst bedriver användar- och policynära verksamhet. Däremot anser vi att SEI:s argument att viss basfinansiering behövs för att utveckla projekt, intern administration och förbättrad styrning är rimliga. Så länge som SEI:s expansion har drivits av institutet självt och inte styrts av Regeringskansliets behov eller ökade efterfrågan kan inte Statskontoret se skäl för att öka basfinansieringen.

SEI tillgängligt med den nuvarande finansieringsmodellen

Enligt uppdraget ska Statskontoret bedöma om finansieringsmodellen med ett förhållandevis litet basanslag påverkar hur tillgängligt institutet är för regeringen och Regeringskansliets behov.

I kapitlet om regeringens behov beskrev vi hur SEI har bistått regeringen med underlag inför EU-ordförandeskapsperioden samt klimatförhandlingarna i Köpenhamn hösten 2009. SEI har svarat positivt på regeringens ökade efterfrågan. Till bilden hör att den ökade efterfrågan också har betalat sig ur SEI:s perspektiv, eftersom institutet har fått extra medel utöver basanslaget för de större uppdragen.

Statskontorets intervjuer och analyser av skriftliga underlag ger flera exempel på att SEI prioriterar att arbeta för regeringen. Vi bedömer att den nuvarande *finansieringsmodellen* i nuläget inte begränsar SEI:s tillgänglighet.

⁵⁶ Källor är SEI:s Annual Reports för åren 2004-2008 och korrigerade siffror över anställda från SEI.

4.3 Påverkas regeringen av SEI:s interna problem?

SEI är en decentraliserad, differentierad organisation med ca 160 anställda. Vi har ovan påpekat flera problem som enligt vår bedömning kan förklaras med SEI:s interna struktur. Är då problemen SEI-interna angelägenheter eller innebär de även risker för att regeringen inte ska få önskat stöd och underlag från miljö- och klimatforskningen?

Minskade Sida-medel kan leda till att regeringens behov inte uppfylls

Hur regeringen kan komma att påverkas av SEI:s minskning av Sida-medel är svårbedömt. Å ena sidan kan bortfallet av uppdrag från Sida öka intresset och viljan från institutets sida att stå till regeringens och Regeringskansliets tjänst. Å andra sidan har Sida varit en så viktig finansär att institutet enligt vår bedömning svårtligen kan upprätthålla samma aktivitetsnivå. Om verksamheten i Stockholm prioriteras framför de juridiskt självständiga enheterna och övriga enheter inom stiftelsen torde ändå regeringens behov kunna ges prioritet. Det är dock upp till SEI:s styrelse att avgöra prioriteringen.

Komplex organisation försvårar regeringens uppföljning...

Den komplexa organisationen medför att ekonomin inte redovisas samlat och begränsar möjligheterna till enhetlig styrning. Då begränsas också regeringens möjligheter att följa upp stiftelsens ekonomi, verksamhet och hur stiftelsen uppfyller sitt ändamål. Med dagens nivå på finansiell och resultatomädd redovisning finns begränsade möjligheter att följa SEI:s verksamhet.

... och försvårar regeringens insyn

Statskontoret bedömer att regeringen kan utsättas för kritik och ifrågasättanden på generella och principiella grunder om den inte kräver att institutet förbättrar sin internkontroll. Visserligen är stiftelsen SEI oberoende och basanslaget i kronor inte särskilt stort. Men generellt ställs krav på all verksamhet som mottar offentliga medel om att kunna följa användningen och se hur medlen skapar nytta.

Styrelsens sammansättning är regeringens ansvar

Regeringen utser styrelsen och har därför ett stort inflytande över vilka kompetenser som ska finnas i styrelsen. Den avgör därmed styrelsens sammansättning. Regeringen är ansvarig för att säkerställa att det finns tillräcklig och relevant kompetens i SEI:s styrelse, också erfarenhet från ledning och styrning.

Hittills har styrelsens sammansättning främst speglat behoven av internationell forskningslegitimitet. Statskontoret bedömer att styrelsen för SEI behöver stärkas med kompetenser inom ekonomistyrning och ledning. Dagens styrelsesammansättning kan eventuellt försvåra ansvarsutkrävande enligt svensk lag i ett skarpt läge. Det finns skäl att se över styrelsens sammansättning, enligt Statskontorets bedömning.

4.4 Samband mellan stiftelseformen och SEI:s organisatoriska brister

Statskontorets utvärdering visar att det finns brister i bland annat SEI:s interna styrning och finansiella redovisning. Enligt Statskontoret kan dessa brister försämra SEI:s möjligheter att tillgodose regeringens behov av underlag, stöd och hjälp. Vi kommer i det följande att diskutera vilka av dessa brister som har koppling till stiftelseformen och vilka argument för och emot det finns att behålla SEI som en statlig anslagsstiftelse. Först går vi emellertid igenom principiella kännetecken hos stiftelseformen och hur de har gett avtryck i SEI.

4.4.1 Stiftelseformens kännetecken

Ett övergripande motiv för att bilda en stiftelse är att skapa ett självständigt rättsobjekt. Ur statens synvinkel har denna självständighet flera fördelar. Stiftelseformen underlättar samarbete mellan olika parter, breddar finansieringsbasen för stiftelsens verksamhet samt ger frihet från betungande regelverk.⁵⁷ Statskontorets bild är att alla dessa motiv ligger bakom att SEI bildades som en stiftelse.

⁵⁷ Riksrevisionsverket 1990 *Stiftelser för statlig verksamhet*.

Stiftelseformen ger flexibilitet

Det finns inga begränsningar i hur en stiftelse får organiseras. Stiftelser som SEI har stark frihet att i enlighet med sina stadgar själva styra och inrätta (organisera) verksamheten. Den spridda organisationen medför styrningsproblem i SEI:s fall. Vår utredning indikerar också att SEI inte alltid utnyttjar kompetensen i sina internationella enheter på bästa sätt.

Stiftelseformen kan attrahera andra finansiärer

Stiftelseformen öppnar för andra finansieringskällor, exempelvis donationer, bidrag och forskningsanslag från såväl svenska som internationella källor. Forskningsanslag kan givetvis även myndigheter och universitet få. Stiftelser har till skillnad från myndigheter möjligheter att få medel från privata finansiärer.

Statskontoret konstaterar att SEI, under sina 20 år som stiftelse, inte har förmått att få bidrag från andra finansiärer än staten och svenska forskningsfinansiärer i någon större omfattning. Vi konstaterar samtidigt att forskningsfinansiering – åtminstone så länge som forskningen inte bedöms vara mycket tillämpad och direkt applicerbar i näringslivet – huvudsakligen är ett offentligt ansvar.

Begränsade möjligheter att styra stiftelser

En invändning mot statliga stiftelser är de mycket begränsade möjligheterna som regeringen har att styra verksamheten. Stiftelser är självständiga juridiska subjekt som normalt inte styrs genom regleringsbrev. SEI har ett regleringsbrev men det innehåller ingen organisationsstyrning utan bara en uppgift om anslagets storlek och hur det ska betalas ut. Möjligheten till demokratisk kontroll och insyn i medelsanvändning är också begränsad jämfört med i en myndighet eller ett bolag.

4.4.2 Stiftelseformen inte avgörande för problemen

Statskontoret bedömer att de begränsade möjligheterna till insyn och kontroll som finns i en stiftelse till en mindre del kan förklara SEI:s bristande finansiella redovisning. Låga krav i detta avseende ger svaga incitament för stiftelsen att ha en transparent verksamhet. Stiftelseformen har dock ingen avgörande betydelse i detta avseende utan

Statskontoret bedömer att den viktigaste förklaringen till bristerna är ledningens inställning och prioriteringar.

Även problemen med den interna styrningen kan delvis förklaras med verksamhetsformen. Organisationen, med flera fristående enheter, försvårar den interna styrningen. Svag intern styrning och kontroll kan dock finnas i alla verksamhetsformer. Statskontoret bedömer att stiftelseformen har viss betydelse men inte är avgörande för dessa brister.

5 SEI jämfört med andra aktörer

Enligt uppdraget ska Statskontoret bedöma SEI:s kunskapsresurs i förhållande till myndigheter och organisationer inom samma områden som SEI. Vi har anlitat Sture Öberg och Sofia Cele, Uppsala universitet, för att ta fram underlag för denna bedömning.

Nedanstående beskrivning och analys av SEI: kompetens och jämförbarhet med andra aktörer bygger på konsulternas rapport.⁵⁸

Vi avslutar kapitlet med att kommentera alternativa verksamhetsformer för SEI.

5.1 Kompetensen i SEI

SEI har tre typer av kompetens,

1. Initiera, organisera och genomföra större forsknings- eller forskningsliknande program.
2. Använda erfarenheter från alla de disciplinära kunskapsområden som representeras inom miljöområdet.
3. Påverka tänkandet utanför den egna organisationen och framför allt utanför det internationella forskarsamfundet.

Majoriteten av forskarna i SEI har naturvetenskaplig bakgrund. Institutet arbetar dock koncentrerat med samhällsvetenskapliga inslag i sina tvärvetenskapliga projekt, bl.a. i formella modeller där olika typer av kunskap sammanfattas i sammanhängande system. Institutet har globalt fokus och driver bl.a. flera demonstrationsprojekt inom vatten och sanitet i utvecklingsländer. Merparten av forskningen kan klassas som tillämpad och tvärvetenskaplig. Resultaten är avsedda att användas utanför forskarvärlden.

⁵⁸ Öberg och Cele (2009-12-10), Kulturgeografiska institutionen Uppsala universitet, *Stockholm Environment Institute – ämnesinriktning och kompetens i jämförelse med vad som finns tillgängligt i andra organisationer i Sverige*. Rapporten finns att hämta på www.statskontoret.se.

5.2 Svenska jämförbara aktörer

Jämförbara utförare av miljöforskning kan delas in i följande kategorier:

- Institutioner vid universiteten
- Forskningsnätverk inom universiteten
- Forskningsinstitut
- Akademier
- Myndigheter med sektorsansvar
- Konsultföretag

5.2.1 Universitet

De flesta universitet och högskolor har liksom SEI verksamhet inom klimat- och miljöforskning. Många har organiserat verksamheten som centrumbildningar eller liknande.

Stora likheter och överlappningar

Det finns både stora likheter och överlappningar mellan SEI och universitetsvärlden. SEI har delvis integrerat sin verksamhet med Stockholms universitet genom att de tillsammans medverkar i Stockholm Resilience Center. Vidare samarbetar SEI ofta med forskare på andra svenska universitet.

Många universitetsforskare villiga att ta extra uppdrag

Forskare på universiteten är ofta vana att driva projekt och samarbeta i olika konstellationer. Forskare engageras också ofta av SEI eller andra organisationer utanför universiteten för att bidra med kunskap. Erfarenheten, aktiviteten och viljan hos universitetsinstitutioner och enskilda forskare när det gäller att ta på sig externa uppdrag varierar mellan universitet och discipliner. Gemensamt för många inom universitetsvärlden är jakten på extern finansiering.

One-stop-shop ännu outvecklad i universiteten

Externa uppdrag som forskare tar på sig bidrar inte till finansieringen av universitetens egen infrastruktur. Universiteten försöker bland annat därför att organisera sig bättre för att konkurrera med forskningsinstitu-

tioner och konsultföretag när det gäller att ta hand om större projekt som utannonseras från forskningsfinansiärer. Den *one-stop-shop*⁵⁹ som finns på forskningsinstitut som SEI är ännu inte välutvecklad på universiteten. Man har ännu inte riktigt anpassat sig till den nya situation som innebär att merparten av forskningsprojekten kommer att vara finansierade utifrån och i konkurrens.

Vanligt med nätverksbildningar

Att rakt av jämföra SEI och ett universitet ger inte en rättvisande bild, det handlar ju om organisationer i helt olika storleksklasser. Istället bör SEI jämföras med någon avgränsad del inom universitetsvärlden. Det finns då exempel på ett antal olika nätverksbildningar, institutioner, enheter och universitetsanknutna institut. De har ibland stor kompetens inom de områden som SEI är aktiva inom. Jämfört med SEI är dock kompetensen vanligen mer riktad och mindre tvärvetenskaplig. Detta betyder dock inte att man är ovan att arbeta i tvärvetenskapliga sammanhang och nätverk, snarare är detta ofta ett betydande och växande inslag i verksamheten.

Nedan redovisas några exempel på mer framträdande miljöer inom universitets- och högskolevärlden med kompetens inom de områden där SEI är verksam.

Chalmers omfattande kompetens inom miljöområdet

Ett exempel är Chalmers, som bedriver forskning, utveckling och utbildning inom samma fyra ämnesområden som SEI. Fokus i Chalmers är mer naturvetenskapligt än i SEI vilket gör att angreppssätten delvis blir annorlunda. De samhällsvetenskapliga analyserna, som är centrala för att förstå människans roll och reaktioner på miljöfrågorna, får mindre betoning. Trots att Chalmers har övergripande angreppssätt och samarbetar i olika konstellationer, bedömer konsulterna att SEI är en mer utpräglat tvärvetenskaplig forskningsinstitution.

Även SLU har omfattande miljökompetens

Sveriges lantbruksuniversitet, (SLU), är ett annat exempel på en högskola eller ett universitet med en mycket omfattande verksamhet inom

⁵⁹ Med one-stop-shop avses att kunder/beställare har en ingång till organisationen som sedan förmedlar vidare förfrågan till rätt kompetens. I en one-stop-shop kan många olika sorters behov tillgodoses.

miljöområdet och med stor erfarenhet inom många av de områden som SEI bedriver verksamhet inom. Då SLU redan idag arbetar aktivt ut mot samhället, har regeringsuppdrag samt driver dotterbolag anser konsulterna att kapaciteten och kompetensen för ett utökat samarbete med olika uppdrag från Regeringskansliet är mycket god.

SRC överlappar SEI i mycket men något olika fokus

Ett exempel på en organisation med hemvist på ett universitet är Stockholm Resilience Centre (SRC) vid Stockholms universitet. SRC är ett internationellt center med tvärvetenskapligt angreppssätt på samspelet mellan människa och natur. Centret är ett samarbete mellan Stockholms universitet, SEI och Beijerinstitutet, vilket gör en jämförelse med SEI något problematisk. I flera fall är samma personer aktiva vid både SEI och SRC vilket givetvis medför att kompetens är mycket likartad. Inriktningarna hos SEI respektive SRC skiljer sig dock något. SRC är mer inriktat specifikt på just resiliens, dvs. ekosystemens förmåga att klara av störningar, medan SEI delvis har andra fokus. Överlappningarna i kompetensprofil är dock omfattande. Det tvärvetenskapliga angreppssättet och fokus på kunskap som kan omvandlas till praktiska lösningar samt utformning av riktlinjer och olika policy inom miljöområdet är centralt hos båda.

Kompetensen organiseras i program i Uppsala universitet

Institutionen för geovetenskaper vid Uppsala universitet är ett annat exempel på en svensk universitetsinstitution med viss miljökompetens. Samma universitet har, i huvudsak inom det naturvetenskapliga området, skapat stora institutioner med flera olika underlydande ”program” som kan jämföras med det som på andra universitet motsvarar en mer typisk institution. Fördelen med detta, enligt konsulterna, är att den samlade kompetensen inom de olika verksamheterna blir mer överskådlig på institutionen vilket underlättar om en specifik kompetens eftersöks.

5.2.2 Andra forskningsinstitut

Andra jämförbara aktörer till SEI är forskningsinstitutet IVL Svenska miljöinstitutet AB, Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI), Institutet för Jordbruks- och miljöteknik (JTI) och Nordiska Afrika-institutet.

IVL liknar SEI mest

IVL är det forskningsinstitut som konsulterna bedömer likna SEI mest. Båda instituten har starka relationer till regeringens arbete med miljöfrågor. De kan ta omfattande internationella forsknings- och utvecklingsuppdrag. De har tidigare varit både involverade i, och ansvarat för, större tvärvetenskapliga miljöforsknings- och analysprojekt. De har också kapacitet och nätverk för att ta in underkonsulter och särskild specialistkunskap om denna saknas i organisationen. Båda har enligt vad som går att bedöma utifrån gott internationellt rykte. Även kompetens och erfarenhet från arbete inom områdena klimatrisker, styrsystem, sårbarhet och utvecklingsfrågor finns inom bägge forskningsinstituten.

Skillnader finns dock, även om funktionaliteten i stort sett är densamma. SEI har mer fast internationell organisation medan IVL har verksamhet i många länder utan att ha permanenta kraftfulla forskargrupper. SEI är ett forskningsinstitut direkt finansierat av staten. IVL är en stiftelse och bedriver verksamhet i företagsform. Till skillnad från SEI kommer hälften av IVL:s basfinansiering från näringslivet. IVL kan också sägas vara mer inriktat på frågor med ett näringslivsintresse medan SEI inriktar sig på frågor som kräver ett nytänkande inom det offentliga beslutsfattandet på olika nivåer.

5.2.3 Statliga myndigheter

Myndigheter med anställda med relevant forskarutbildning är också jämförbara aktörer till SEI. Konsulterna tar i sin rapport upp Energimyndigheten och Naturvårdsverket.

Kompetens liknande SEI:s finns i statliga myndigheter

Statliga myndigheter har kompetens för och utnyttjas ofta för att belysa forskningsläget inom olika delar av miljöområdet. Energimyndigheten och Naturvårdsverket arbetar delvis med samma frågor som SEI, vanligen dock med mer konkreta och avgränsade frågeställningar. Inget hindrar att myndigheterna utnyttjas mer för uppdrag som liknar forskningsprojekt men praxis är att de specialiserade forskningsinstituten får sådana uppdrag.

5.2.4 Konsultföretag

Konsultföretag arbetar inte primärt med forskning men flera större konsultföretag har omfattande kompetens av relevans för miljöfrågor. Tre exempel på konsultföretag lyfts fram av Öberg och Cele men det finns åtskilliga fler med kompetens och erfarenheter på de ämnesområden SEI prioriterar.

Stora likheter mellan större konsultföretag och SEI...

SEI och ett större konsultföretag liknar varandra på många sätt. Både SEI och konsultföretaget är internationella kompetensstarka organisationer som har stor erfarenhet av miljöprojekt. Både SEI och konsultföretagen kan fungera som *one-stop-shop*. De har en ingång för alla slags frågor och kan hyra in ytterligare forskarkompetens där så behövs. Både konsultföretagen och SEI utvecklar beräkningsmodeller som de sedan kan använda i många sammanhang.

... men även påtagliga skillnader

Samtidigt finns påtagliga skillnader avseende hur forskningsinstitut och konsultföretag normalt arbetar. SEI publicerar sina resultat inklusive beräkningsmodeller. Ett konsultföretag återanvänder vanligen modellerna i nya konsultsammanhang. SEI väljer sina egna ämnesområden och redovisar resultat från olika projekt offentligt så att kunskaperna blir allas egendom. Ett konsultföretag tar uppdrag från beställare och resultaten blir inte offentliga.

5.3 Synen varierar i Regeringskansliet

Bland de personer Statskontoret har intervjuat i Regeringskansliet finns olika uppfattningar om i vilken mån andra aktörer skulle kunna ge regeringen samma stöd som SEI. Några nämner myndigheter och konsultbyråer som tänkbara alternativ medan andra endast är inne på universitet och forskningsinstitut. Fördelen med SEI är enligt någon att de erbjuder samlad kompetens ("one-stop-shop") som inte finns hos

någon annan i Sverige. Utomlands ser man dock att det finns flera jämförbara institut.⁶⁰

Flera av de intervjuade anser att en myndighet inte skulle kunna stödja regeringen på samma sätt som SEI. Argument som anges för detta är att en myndighet kräver tydligare uppdrag från Regeringskansliet, tar längre tid på sig att utföra uppdrag och inte kan upprätthålla samma internationella renommé och legitimitet. Privata konsultföretag anses av flera inte ha den legitimitet som krävs. Motiv för att inte anlita forskningsinstitutioner på universitet är att de är "för akademiska" och kräver för lång tid för sitt arbete.

5.4 Sammanfattande jämförelse av SEI med andra aktörer

5.4.1 Det finns jämförbara aktörer till SEI

Statskontorets tolkning av begreppet kunskapsresurs baseras på uppdragets generella fokus, dvs. de aktörer som här studeras ska kunna producera och erbjuda kunskaper med relevans för regeringens miljö- och klimatpolitik. Eftersom miljö- och klimatfrågorna är ämnesövergripande är det av betydelse att ett tvärvetenskapligt arbetssätt används när sakkunskapen tas fram och presenteras.

Statskontorets jämförelse av olika aktörers potential som kunskapsresurs för regeringen är att det är tveksamt om någon annan aktör omedelbart kan ersätta den kunskapsresurs som SEI utgör. Statskontoret bedömer dock att det finns ett antal andra aktörer som till större eller mindre del bedriver verksamhet som mycket väl på sikt bör kunna uppfylla Regeringskansliets behov och därmed komplettera eller ersätta SEI.

⁶⁰ Jämförbara institut är exempelvis IGES (Institute for Global Environmental Strategies), Japan, bildat på initiativ av japanska regeringen 1998, IISD (International Institute for Sustainable Development), Canada, ideell organisation, bildad 1990, IDDRI (Foundation for Sustainable Development and International Relations) Paris, stiftelse, grundad 2004 samt IIED (International Institute for Environment and Development), London, grundad 1971.

5.4.2 Diskussion kring stiftelseformens ändamålsenlighet

Det kvarstår att bedöma om SEI i någon annan verksamhetsform än stiftelse är mer ändamålsenlig för regeringen. Kan SEI i någon annan verksamhetsform än stiftelse bättre motsvara regeringens behov av stöd och underlag från miljö- och klimatforskningen?

Statskontoret bedömer att det är tveksamt om SEI som en myndighet, med den nära kopplingen till staten som det skulle innebära, kan ha det oberoende och därmed den forskningslegitimitet som fordras för att motsvara regeringens behov i detta avseende. Statskontoret bedömer därför att SEI, för att på bästa sätt motsvara regeringens behov av en aktör med hög forskningslegitimitet antingen bör vara kvar som ett fristående forskningsinstitut eller föras till ett universitet.

SEI som del i ett universitet

Regeringen har behov av att få forskning paketerad till policyunderlag, något som en gränsorganisation kan göra. En närmare anknytning till ett universitet kan äventyra SEI:s särprägel som en gränsorganisation *mellan* politiken och forskarvärlden. SEI har enligt Statskontorets bedömning därför bättre förutsättningar att upprätthålla rollen som en gränsorganisation som en fristående stiftelse än som del i ett universitet.

Statskontoret bedömer vidare att SEI som stiftelse genom den goda tillgängligheten och möjligheter till insatser med kort varsel är bättre anpassat till regeringens behov än som del i ett universitet.

SEI efter modell IVL

IVL Svenska Miljöinstitutet AB har ovan beskrivits som den aktör som mest liknar SEI kompetensmässigt. Vi bedömer att regeringen även fortsättningsvis skulle ha goda möjligheter att få behovet av lättillgängligt och policynära stöd uppfyllt även om SEI omorganiseras till bolag.

Vi ser dock ingen tydlig partner som kan åta sig den ekonomiska förpliktelsen att bidra med medel motsvarande näringslivets bidrag till IVL. I så fall kommer staten också fortsättningsvis att vara den dominerande finansiären av stiftelsen som äger bolaget. Att utse styrelse-

ledamöter kommer troligen också att förbli ett statligt ansvar, även om stadgarna kan utformas annorlunda. Att bolagisera SEI i denna riktning bedöms inte minska regeringens ansvar i någon nämnvärd omfattning.

Statskontorets utredning tyder ändå på att SEI som ett bolag ägt av en statlig stiftelse ur regeringens perspektiv inte vore bättre än SEI som en stiftelse.

6 Analys och förslag

Statskontoret ska enligt uppdraget bedöma nyttan och värdet som SEI skapar för regeringen. Regeringen använder institutet på ett sådant sätt att regeringens behov av stöd och underlag från kunskapsmäklare inom miljö- och klimatforskningen till stora delar uppfylls. I bedömningen av nyttan och värdet ska även vägas in vad SEI betyder för Sverige i en internationell kontext. Statskontorets slutsats i detta avseende är att det inte går att isolera betydelsen av SEI:s verksamhet för den positiva bilden av Sverige i miljö- och utvecklingsfrågor. Statskontoret bedömer sammantaget att SEI skapar nytta och värde för regeringen.

Vår utvärdering visar dock att det finns interna problem i SEI som innebär risker för att regeringens behov inte kommer att uppfyllas framöver. I detta slutkapitel diskuterar vi hur regeringen kan säkerställa att den även på längre sikt har tillgång till de forskningsbaserade policyunderlag som den behöver.

6.1 SEI uppfyller till stora delar regeringens behov

Regeringen har behov av olika typer av kunskaper för sitt politiska arbete inom klimat- och miljöområdet. Detta har varit särskilt påtagligt under ordförandeskapet andra halvåret 2009. Regeringen får de expertkunskaper man behöver från många olika håll – myndigheter, forskningsorgan, universitet och högskolor, konsulter och branschorgan. SEI:s särskilda bidrag har framför allt varit att utgöra en brygga mellan forskningen inom klimat- och miljöområdet och politiken, genom att tillhandahålla underlag som anpassats till regeringens speciella behov i samband med olika politiska insatser. SEI ser som sin uppgift att på så sätt bidra till att påverka politikens inriktning. En sådan roll förutsätter att SEI har relevanta kunskaper och kompetens i sakfrågorna, och samtidigt förmåga att bearbeta och presentera forskningsresultat i den form som regeringen behöver.

Statskontorets bild är att SEI är en organisation som Regeringskansliet i hög grad anlitar för att tillhandahålla stöd och underlag i miljö- och klimatfrågor, som en brygga mellan forskningen och politiken. Det

innebär att regeringen enligt Statskontoret, trots att det finns andra aktörer med liknande kompetens, blivit delvis beroende av stödet från SEI.

I rollen som brygga mellan forskning och politik bedömer Statskontoret att SEI som oberoende stiftelse har vissa fördelar jämfört med att vara en del av ett universitet, en myndighet eller ett bolag. Statskontoret bedömer därmed att stiftelseformen är rimligt ändamålsenlig.

6.2 Kritiska faktorer i SEI

En central fråga i Statskontorets uppdrag är hur regeringen ska säkerställa att man även framöver får de kunskaper och det stöd man behöver från miljö- och klimatforskningen.

I utredningen har Statskontoret identifierat vissa kritiska omständigheter i dagens verksamhet. Om åtgärder inte vidtas för att hantera dessa kan man ifrågasätta SEI:s förmåga att på sikt uppfylla regeringens behov. Statskontoret anser att regeringens beroende av SEI innebär en risk att regeringen på sikt inte får tillgång till de kunskaper den behöver inom miljö- och klimatområdet. Det är främst två faktorer som ligger till grund för denna bedömning: osäker finansiering och en komplex organisation. Den osäkra finansieringen kan i sin tur påverka SEI:s förmåga att tillhandahålla den efterfrågade kompetensen. Det är också oklart hur regeringens ansvar ser ut för SEI som organisation.

Vår analys visar att stiftelseformen inte är avgörande vare sig för problemens uppkomst eller för deras möjliga lösning. Viktigast i sammanhanget är istället vilken inställning SEI:s ledning har och vilka prioriteringar den gör.

6.2.1 Osäker finansiering risk för regeringen

Den framtida finansieringen av SEI är osäker, vilket enligt Statskontoret innebär risker för regeringen och Regeringskansliet. Den största risken ur regeringens perspektiv bedömer vi vara att SEI på grund av den osäkra ekonomin förlorar viktig kompetens och därför inte kan tillgodose regeringens behov. Det kan resultera i att regeringen i ökad utsträckning måste ta ansvar för institutets ekonomi.

SEI är beroende av offentliga bidrag, framför allt tidsbegränsade uppdragsmedel. Den största bidragsgivaren Sida har under åren 2006–2008 bidragit med 200 miljoner kronor. Under flera år har medel från Sida i genomsnitt uppgått till ca 70 procent av stiftelsens omsättning.

En väsentlig del har varit ett institutionellt programstöd (IPS) som syftar till att stödja utveckling av institutets administration samt forsknings- och förmedlingsverksamhet. Programstödet har nu kortsiktigt förlängts till och med år 2010. För år 2010 beräknas de samlade bidragen från Sida minska till knappt hälften av stiftelsens omsättning.

I ett kortare perspektiv bedömer Statskontoret att SEI kan fortsätta att ge regeringen det stöd den behöver. Om nyckelkompetenser försvinner på grund av det osäkra ekonomiska läget kan det dock drabba regeringen på längre sikt. Den riskerar att förlora tillgång till politiktäna forskningsbaserad kunskap – bryggan mellan vetenskap och politik.

Regeringen kan då komma att behöva ta ett större ekonomiskt ansvar för SEI, genom att öka basanslaget eller mera systematiskt anlita institutet genom att upphandla deras kunskaper och teckna ramavtal.

6.2.2 Den komplexa organisationen försvårar regeringens insyn

SEI har en komplex organisation med bristfällig intern styrning och ekonomiuppföljning samt otydliga ansvarsförhållanden mellan stiftelsens styrelse och VD. Dessa förhållanden ökar osäkerheten ur regeringens perspektiv och försämrar regeringens och andra utomstående möjligheter att ha insyn i SEI:s finansiella situation.

Statskontoret anser att regeringen bör kräva att institutet förbättrar intern styrning och kontroll samt ekonomisk redovisning. Visserligen är stiftelsen SEI oberoende och basanslaget i kronor inte särskilt stort. Men ett generellt krav på all verksamhet som mottar offentliga medel är att det ska gå att följa användningen av medlen och hur de skapar nytta. Med dagens nivå på finansiell och resultatmässig redovisning är möjligheterna att följa SEI:s verksamhet begränsade.

SEI:s brister i intern styrning och kontroll måste enligt Statskontorets bedömning lösas, men de är underordnade den finansiella risken och dess påverkan på kompetensförsörjningen.

6.3 Regeringen bör minska sitt beroende av SEI

Statskontorets samlade bedömning är att SEI med dagens förutsättningar inte kommer att kunna vara en säker leverantör av det stöd som Regeringskansliet efterfrågar. Oavsett om det går att lösa SEI:s organisatoriska problem på ett tillfredsställande sätt, bör regeringen därför enligt Statskontoret minska sitt beroende av SEI som leverantör av särskilda bidrag inom klimat- och miljöområdet.

Ytterligare ett skäl till att minska regeringens beroende av SEI är att institutet kan uppfattas som en svensk statlig angelägenhet. Regeringen kan därmed riskera att ställas till svars för de interna problemen i SEI.

För att minska sitt beroende av SEI bör regeringen bredda sin användning av kunskapsleverantörer.

6.4 Statskontorets förslag

6.4.1 Bredda användningen av rådgivare

De interna problemen i SEI, särskilt Sidas minskade finansiella stöd och den svaga interna styrningen, innebär en risk att SEI fortsättningsvis inte kan erbjuda regeringen stöd och underlag från miljö- och klimatforskningen.

Regeringen och Regeringskansliet kan säkra tillgången till den kunskap och de insatser som behövs inom området genom att vända sig till en vidare krets av aktörer inom miljö- och klimatområdet. Som Statskontoret bedömer det, kan detta även leda till att flera kunskapsleverantörer inriktar sig mot att erbjuda underlag anpassade till regeringens behov.

Statskontoret föreslår regeringen att bredda sin användning av aktörer inom miljö- och klimatområdet.

6.4.2 Stärk kompetensen i miljöfrågor i Regeringskansliet

Statskontorets utredning indikerar att kompetensen i miljöfrågor i Regeringskansliet inte är tillräcklig för att på ett bra sätt kunna beställa och ta emot underlag från miljö- och klimatforskningen.

Statskontoret föreslår regeringen att långsiktigt stärka kompetensen i miljöfrågor i de departement som har behov av att beställa underlag från miljö- och klimatforskningen.

6.4.3 Utveckla regeringens styrning av SEI

Statskontoret anser att regeringen bör tydliggöra vilka tjänster den önskar från SEI och hur den avser att använda institutets kompetens. Med sådana tydliggöranden bör regeringen bättre kunna anlita SEI. Statskontoret anser också att regeringen bör tydliggöra styrelsens uppdrag. Regeringen bör tydliggöra vad den vill ha från SEI, genom att precisera vilket resultat som verksamheten förväntas leda till och att förtydliga direktiven till SEI:s styrelse.

Statskontoret anser att de årliga underavtalen mellan Miljödepartementet och SEI bör tydliggöra hur mycket SEI förväntas bidra med utan att begära extra medel utöver basanslaget.

Sammansättningen i SEI:s styrelse har hittills mest speglat behoven av internationell forskningslegitimitet. Styrelsen har inte haft en särskilt aktiv roll vare sig i styrningen av SEI eller i SEI:s förändringsarbete. Statskontoret anser att det i styrelsen bör ingå både styrelseledamöter med erfarenhet från ledning och styrning och styrelseledamöter som representerar det internationella forskarsamfundet.

Statskontoret föreslår regeringen att i regleringsbrevet till SEI begära tydligare redovisning och återskoppling av hur SEI använder basanslaget och vilka resultat det skapar.

Statskontoret föreslår regeringen att precisera de årliga underavtalen med ett intervall i kronor avseende storleken på uppdrag som ska rymmas inom basanslaget.

Statskontoret föreslår regeringen att slopa samarbetsavtalet mellan Miljödepartementet och SEI om de årliga underavtalen inte preciseras.

Statskontoret föreslår att regeringen ser över styrelsens sammansättning. Tyngdpunkten i styrelsens sammansättning bör ligga på ledning och styrning om regeringen vill åstadkomma en väl fungerande organisation.

6.4.4 Upphandla SEI enligt LOU

En upphandlande myndighet som anskaffar varor och tjänster från en från myndigheten fristående juridisk person är enligt LOU normalt sett upphandlingsskyldig. Enligt Statskontoret är det inte helt klarlagt om Regeringskansliet följer upphandlingsreglerna när de anlitar SEI. Statskontoret anser att det är nödvändigt att Regeringskansliet säkerställer att de anlitar SEI i enlighet med LOU.

Statskontoret föreslår Regeringskansliet att via ett ramavtal upphandla underlag och stöd från miljö- och klimatforskningen. SEI ges då möjlighet att i konkurrens med andra lämna anbud.

6.4.5 Förslag till SEI

Se över organisationen

SEI:s organisation består av en stiftelse och flera fristående enheter. Statskontoret menar att SEI:s organisatoriska problem förstärks av den otydlighet det skapar att ha fristående enheter kopplade till stiftelsen. Statskontoret anser att det bästa sättet för SEI att komma till rätta med problemen kring styrning, internkontroll och bristfällig insyn är att förenkla organisationen genom att avskilja enheterna utanför stiftelsen. Även styrningen *inom* stiftelsen försvåras av att den rymmer olika enheter med delvis skilda verksamhetsformer. Statskontoret bedömer även att organisationen behöver anpassas till det minskade bidraget från Sida. Statskontoret är tveksamt till att alla enheter inom stiftelsen

ska finnas kvar. Vi bedömer att SEI kan stärkas finansiellt genom en mera koncentrerad organisation.

Statskontoret föreslår SEI att göra en översyn av hela institutets organisation med syfte dels att se över enheterna inom stiftelsen, dels att belysa verksamhetsmässiga och ekonomiska konsekvenser av att avskilja de juridiskt självständiga enheterna. I översynen bör klargöras ansvaret för personal i de olika enheterna.

Stärk intern styrning och kontroll

Oavsett om SEI väljer att göra den översyn Statskontoret föreslår finns en rad åtgärder som måste vidtas. Vi vill dock betona att dessa kan bli svårare att realisera om SEI väljer att behålla sina internationella enheter.

Gemensamma rutiner och system i hela organisationen SEI bör leda till en mera integrerad verksamhet. En gemensam verksamhetsplanering och bättre rapportering av resultat och ekonomi torde även underlätta kontakterna med externa parter och eventuellt kunna attrahera nya finansörer.

I dagsläget arbetar VD halvtid i SEI och halvtid i Stockholm Resilience Center. Statskontoret menar att den interna styrningen bör prioriteras och att ledningen bör ges tillräckliga resurser.

Statskontoret föreslår att SEI inför ett system för planering och resultatrapportering som omfattar hela organisationen. Avgörande är att man tar fram ett system med gemensamma resultatindikatorer som ska rapporteras regelbundet och med kortare tidshorisont än fyra år.

Statskontoret föreslår att VD-tjänsten ska omfatta heltid.

Statskontoret föreslår att SEI:s finansiella redogörelse till regeringen bör ändras så att den fortsättningsvis också omfattar alla projekt som finansieras av svenska basanslag, inte bara från Miljödepartementet utan också från Sida.

Referenslista

- Guston, D. H., (2001) *Boundary Organizations in Environmental Policy and Science*. I Science, Technology & Human Values, Vol. 26, No. 4, 399-408.
- Hemström, C., (Norstedts Juridik 2007), *Bolag, föreningar, stiftelser – En introduktion*, Sjätte upplagan.
- Miljövårdsberedningens promemoria 2007:1, *Tillväxt och miljö i ett globalt perspektiv*.
- Professional Management (Björklund, G., Lenefors, L., Rudengren, J., Svensson, A.) *Systems-based and Effectiveness audit the Stockholm Environment Institute (SEI)*, Final report 2009-10-15.
- Proposition 2008/09:162, *En sammanhållen klimat- och energipolitik, Klimat*.
- Proposition 2008/09:163, *En sammanhållen klimat- och energipolitik, Energi*.
- Proposition 2008/09:50, *Ett lyft för forskning och innovation*.
- Regeringskansliet, Miljödepartementet, *Underavtal mellan Miljödepartementet och Stockholm Environment Institute för verksamhetsåren 2006-2009*.
- Riksrevisionsverket (1990) *Stiftelser för statlig verksamhet*.
- Riksrevisionen 2007:27, *Statligt bildade stiftelsers årsredovisningar*.
- SOU 1988:23, SIIESTA – *Ett internationellt institut för värdering av miljöriktig politik*
- SOU 2008:24, *Svensk klimatpolitik*.
- William C. Clark, Harvard University: *Start-up Review of the Stockholm Resilience Centre*, Juli 2009.

Material från SEI

- Protokoll från SEI:s styrelsemöten 2003–2008
- Framtidsstrategi för SEI (2004) 2004-10-05
- SEI Annual reports för åren 2002–2008
- SEI: Internal administrative regulations (Styrelsens arbetsordning)

SEI (2009), *Getting policy to impact: Lessons from 20 years of Bridging Science and Policy with Sustainability Knowledge*, av John Forrester, Måns Nilsson, Carrie Lee, Harri Moora, Linn Persson, Åsa Persson, Kaja Peterson, Julie Simon, och Heidi Tuhkanen.

SEI Budget 2010 Foundation, The Stockholm Environment Institute

SEI Budget 2009 Foundation, The Stockholm Environment Institute

SEI:s strategiska plan för 2005–2009.

SEI Management response to external audit report “Systems-based and effectiveness audit The Stockholm Environment Institute”, 2009-11-11

Övrigt material

Calmfors., L. & Jarrick, A., (2009) Regeringen politiserar forskningen i smyg. Dagens Nyheter 2009-01-09.

Jacobsson, S., & Granberg, A., (2006). Myter och verkligheter i den forskningspolitiska debatten. Tvärsnitt nr 4/2006.

Uppdraget

Regeringsbeslut 3

2009-08-27 M2009/3146/I

Miljödepartementet

STATSKONTORET	
Dnr	2009/181-5
Ink.	2009-09-09
Avd.	3
Beslut	Sign

Statskontoret
Box 8110
104 20 STOCKHOLM

Uppdrag till Statskontoret att utvärdera Stockholm Environment Institute

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Statskontoret att utvärdera Stockholm Environment Institute (SEI). Uppdraget ska redovisas senast den 15 februari 2010 till Regeringskansliet (Miljödepartementet).

Utvärderingen ska omfatta följande två områden:

- Nyttan och värdet som SEI skapar för regeringen och särskilt för Miljödepartementet
- Organisatoriska aspekter av SEI:s verksamhet

Utvärderingen ska belysa ett antal frågeställningar inom respektive område och dra slutsatser för dessa. Statskontoret ska inom ramen för uppdraget också föreslå förändringar och komma med rekommendationer till regeringen bl.a. gällande nuvarande samarbetsform.

Bakgrund

SEI etablerades 1988 av regeringen, som ett resultat av miljöinstitutsutredningen (SOU 1988:23). SEI är organiserat som en stiftelse och har utvecklats till ett forskningsinstitut kring främst policyrelaterade frågor för lokal, regional och global hållbar utveckling med starkt fokus på miljöstrategiska frågor och fattigdomsbekämpning. SEI fungerar som en oberoende och internationell kunskapsbyggare med huvudsakligt syfte att stödja beslutsfattande och kapacitetsbyggande.

SEI erhåller för närvarande en basfinansiering på 11,9 miljoner kronor (2009) från regeringen via Miljödepartementet genom ett regleringsbrev. Initialt var detta anslag på 25 miljoner, vilket halverades 1993 och har sedan dess varit konstant. Ett samarbetsavtal finns sedan 2001 vars syfte är att stärka och tydliggöra samarbetet mellan Miljödepartementet och SEI. Ett årligt avtal upprättas med de uppdrag som SEI ska utföra för

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Tegelbacken 2

Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-24 16 29

E-post: registrator@environment.ministry.se
Telex
154 99 MINEN S

departementet. Övrig finansiering sker via uppdrag från olika uppdragsgivare, bl.a. Sida. Totalt omsätter institutet 167 miljoner kronor (2008).

SEI har totalt 184 medarbetare vid sju olika kontor i Stockholm (huvudkontor), Boston, Oxford, York, Tallinn, Bangkok och Dar es Salaam. SEI Tallinn är en fristående forskningsorganisation och SEI York är en självfinansierad enhet vid University of York.

SEI bedriver verksamhet inom följande områden:

- Luftmiljö (Atmospheric Environment)
- Klimat och energi (Climate and Energy)
- Hållbar utveckling (Future Sustainability)
- Politik och institutioner (Policy and Institutions)
- Risk, levnadsvillkor och sårbarhet (Risk, Livelihoods and Vulnerability)
- Vattenresurser och sanitet (Water Resources and Sanitation)
- Kina (China cluster)

Samarbetet och dokumentationen av samarbetet mellan SEI och Miljödepartementet har delvis varit bristfällig. Nya rutiner har tagits i bruk sedan något år tillbaka.

Under de senaste åren har Regeringskansliet i allt högre omfattning efterfrågat SEI:s kompetens och lagt ut allt fler och omfattande uppdrag på organisationen. SEI söker även alltjämt projektbaserad finansiering från Regeringskansliet. SEI har bl.a. tagit fram följande rapporter åt eller med medfinansiering från Miljödepartementet eller Statsrådsberedningen:

- *China Economics of Climate Change – Towards a Low Carbon Economy*. Påbörjades 2008 och ska avslutas under 2009 med lansering under toppmötet EU-Kina under det svenska ordförandeskapet. Miljödepartementet medfinansierade ett redan pågående projekt.
- *Towards an Eco-efficient Europe*. Underlagsrapport inför de informella rådsmötena (miljö, energi och konkurrenskraft) under det svenska ordförandeskapet i EU. Medfinansiering från Miljödepartementet och Näringsdepartementet.
- Hållbar och effektiv vattenanvändning i det globala jordbruket. Rapport som presenterades vid FN:s kommission om hållbar utveckling (CSD) i New York i maj 2009. Medfinansiering från Miljödepartementet.
- Underlagsrapporter om Kinas och USA:s klimatpolitik. Beställd och finansierad av Statsrådsberedningen.

En utvärdering behöver genomföras av SEI:s verksamhet med syfte att ge ett underlag för regeringens beslut om det framtida samarbetet och finansieringen.

Regeringen avser att ge Formas i uppdrag att utvärdera den vetenskapliga kvalitén i SEI:s forskning. Sida genomför också en utvärdering av det stöd som myndigheten ger till SEI.

Uppdraget

Utvärderingen av SEI ska belysa följande frågeställningar och dra slutsatser för dessa.

Nytta och värdet som SEI skapar för regeringen och särskilt för Miljödepartementet

- Är SEI:s inriktning av verksamheten relevant för regeringen och särskilt för Miljödepartementet?
 - I vilken utsträckning används underlag från SEI av regeringen?
 - En bedömning av SEI:s kunskapsresurs i förhållande till myndigheter och organisationer inom samma område. Hur sker SEI:s prioritering av verksamheten?
- Hur används resultaten av SEI:s forskning i Regeringskansliets arbete?
- En bedömning av vad SEI:s verksamhet betyder för Sverige i en internationell kontext.
 - Hur välkänt är institutet?
 - Hur påverkar SEI bilden av svenskt engagemang för miljö- och utvecklingsfrågor?

Organisatoriska aspekter av SEI

- Är SEI:s verksamhetsform ändamålsenlig? Har SEI en rimlig balans mellan basfinansiering och finansiering via uppdrag? Vilken påverkan har finansieringsmodellen t.ex. på SEI:s tillgänglighet för regeringen?
- Hur fungerar den interna ledningsfunktionen av SEI?
- Är regeringens uppdrag till SEI tydligt?

Statskontoret ska inom ramen för uppdraget också föreslå förändringar och komma med rekommendationer till regeringen bl.a. gällande nuvarande samarbetsform.

Redovisning av uppdraget

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Miljödepartementet) senast den 15 februari 2010. En delrapport ska lämnas till Miljödeparte-

mentet senast den 30 november 2009. Ett seminarium för genomgång av utvärderingen med berörda parter planeras till slutet av februari 2010.

På regeringens vägnar

Andreas Carlgren

Caroline Dahlbom

Kopia till

Utrikesdepartementet/UP
Finansdepartementet/BA
Finansdepartementet/OFA
Miljödepartementet/Mk
Miljödepartementet/A
Stockholm Environment Institute

Intervjuförteckning

Regeringskansliet

Erik Arnberg, Miljödepartementet
Tim Brooks, Näringsdepartementet
Caroline Dahlbom, Miljödepartementet
Anna Karin Hedström, Miljödepartementet
Ann-Cerise Nilsson, Miljödepartementet
Lars Erik Liljelund, Statsrådsberedningen
Johan Rantanen, Miljödepartementet
Karin Rappsjö, Miljödepartementet
Ulf Svidén, Statsrådsberedningen
Anna Törner, Näringsdepartementet
Caroline Wuilmart, Miljödepartementet
Helen Ågren, Miljödepartementet

Sida

Georg Andrén
Daniel Klasander
Rolf Samuelsson

SEI

Lars Anell
Marcus Carsson
Katarina Eckerberg
Lena Ek
Carl Folke
Mattias Nordström
Johan Rockström
Bob Stetina

Övriga

Kåre Bremer, Stockholm universitet
Tom Burns, Uppsala universitet
Hans Örjan Norstedt, Formas
Lennart Ohlsson, Lunds universitet
Lena Sommestad, f.d Miljödepartementet
Thomas Sterner, Göteborgs universitet
Per Thege, Naturvårdsverket

Kvantitativ analys – varumärkeskännedom

En studie av Stockholm Environment Institute

Robert Gelmanovski
VD/partner
2010-01-31

Innehåll

1. Introduktion	3
2. Frågeställning	3
3. En modell kring kunskapen om ett varumärke	3
3.1 Varumärkeskännedom	4
3.2 Image	5
4. SEI:s påverkan på bilden av Sverige	5
5. Enkätdesign	5
6. Urval, bortfall och statistik validitet	6
7. Analys av undersökningsdata	8
7.1 Kännedom	8
7.2 Bilden av Sveriges engagemang	10
7.2.1 Bilden av Sveriges engagemang på miljöområdet: SEI-gruppen	10
7.2.2 Bilden av Sveriges engagemang på miljöområdet: jämförelsegruppen	10
7.2.3 Bilden av Sveriges engagemang på utvecklings- och biståndsområdet: SEI- gruppen	11
7.2.4 Bilden av Sveriges engagemang på utvecklings- och biståndsområdet: jämförelsegruppen	11
7.3 Sveriges allmänna anseende på miljö- och utvecklingsområdet	12
7.3.1 Sveriges allmänna anseende på miljö- och utvecklingsområdet: SEI-gruppen	12
7.3.2 Sveriges allmänna anseende på miljö- och utvecklingsområdet: jämförelsegruppen	12
7.4 SEI:s betydelse för bilden av Sveriges engagemang på miljöområdet	13
7.4.1 SEI:s betydelse för bilden av Sveriges engagemang på miljöområdet: SEI-gruppen	13
7.4.2 SEI:s betydelse för bilden av Sveriges engagemang på miljöområdet: Jämförelsegruppen	13
7.5 SEI:s betydelse för bilden av Sveriges engagemang på utvecklings- och biståndsområdet: SEI- gruppen	14
7.5.1 SEI:s betydelse för bilden av Sveriges engagemang på utvecklings- och biståndsområdet: jämförelsegruppen	14
7.6 Reflektion kring SEI:s betydelse för Sverigebilden på miljö- och utvecklingsområdet	15
7.7 Associationer kring SEI	15
7.8 Slutsats och reflektioner	15
8. Litteratur och bilagor	16

1. Introduktion

Alla organisationer – privata företag, offentliga myndigheter, institutionella aktörer och alla dessa former emellan – har ett anseende, eller med ett annat ord ett varumärke. Ett etablerat sätt att mäta kännedomen eller kunskapen om ett varumärke är genom en analys av så kallad varumärkeskännedom. På uppdrag av Statskontoret har Nordic Brand Academy utfört en sådan analys av Stockholm Environment Institutes (SEI) varumärke via en webbenkät. Vi har gått ut till 308 personer och fått in 95 svar. Vår metod och analytiska ramverk redovisas nedan.

Page | 3

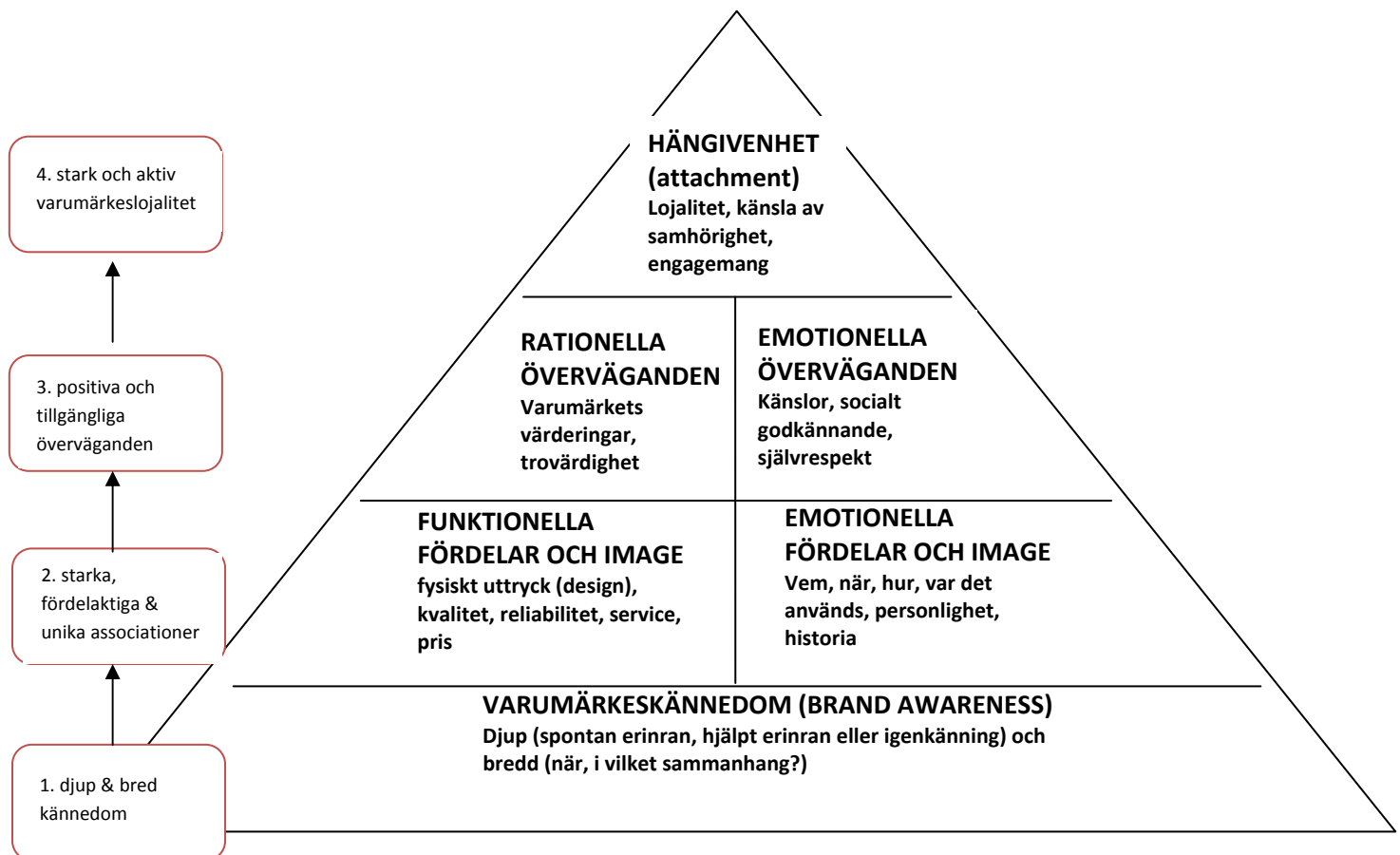
2. Frågeställning

Enligt uppdraget ska den kvantitativa analysen besvara följande fråga:

Hur välkänt är Stockholm Environment Institute (SEI)?

3. En modell kring kunskapen om ett varumärke

Kunskapen hos en intressent om ett varumärke (på engelska Brand Knowledge) refererar till kännedom (brand awareness) och brand image (de associationer som intressenten har i relation till varumärket)¹. De olika dimensionerna av kunskapen om ett varumärke kan klassificeras i en pyramid (adapterad från Keller 2001), i vilken varje lägre nivå utgör fundamentet för nivån över. Kännedomen ligger till grund för funktionella och emotionella associationer. Dessa associationer ligger till grund för emotionella och rationella överväganden som i sin tur bygger stark lojalitet (hängivenhet).

¹ Keller 2001. The Brand Knowledge Pyramid

3.1 Varumärkeskännedom

Varumärkeskännedomen mäter hur tillgängligt ett varumärke är i minnet hos en respondent. Kännedomen kan mätas genom erinran eller igenkänning. Erinran reflekterar förmågan hos en intressent att i minnet hitta ett varumärke när hon/hon ges en produkt/tjänstekategori (exempelvis forskningsinstitutioner på miljöområdet), de behov en kategori tillfredsställer eller någon annan form av ledtråd.

Igenkänning reflekterar förmågan hos intressenten att bekräfta tidigare exponering för varumärket.

Erinran:

Exempel på mått:

- Nämn alla varumärken/organisationer på miljöområdet som du kan komma på
- Nämn alla varumärken/organisationer som du kommer på som du kan tänka dig att stödja finansiellt

Exempel på resultat:

- X antal av respondenterna tänker på SEI när de ombeds ge ett namn på en miljöorganisation de kommer att tänka på
- SEI är / är inte bland de tre mest förekommande organisationer som respondenterna kan tänka sig stödja finansiellt

Det är viktigt att inte endast mäta djupet av erinran (dvs. antalet respondenter som känner till varumärket) utan även bredden i erinran (genom de ledtrådar som leder till erinran). I denna studie har vi valt att använda oss av kategorin "forskningsinstitutioner på miljö/utvecklingsområdet" (svenska och/eller utländska). De frågor som användes i studien var:

Vilka forskningsorganisationer (svenska eller utländska) på miljöområdet känner du till?

Vilka forskningsorganisationer (svenska eller utländska) på utvecklings och biståndsområdet känner du till?

Igenkänning/hjälpt kännedom

När det gäller igenkänning får respondenten se en stimuli (exempelvis ett organisationsnamn/logo) och ombeds svara på om han/hon känner igen varumärket. I denna studie har en typ av igenkänningsfråga använts:

Känner du till Stockholm Environment Institute (SEI)? Svartalternativen: har inte hört talas om, hört namnet, känner till organisationen till viss del, känner väl till organisationen.

3.2 Image

Ett varumärkes image definieras som intressentens perceptioner om ett varumärke reflekterat som de associationer som finns i intressentens minne/hjärna. Vi har i denna studie valt att ställa en öppen fråga kring de associationer som är kopplade till SEI bland de som känner organisationen:

Page | 5

Vilka associationer kommer du att tänka på när du tänker på Stockholm Environment Institute (SEI)?

4. SEI:s påverkan på bilden av Sverige

Analysen har även delvis undersökt hur SEI påverkar bilden av svenskt engagemang för miljö- och utvecklingsfrågor. Det är dock väldigt svårt att svara på denna fråga. Det är nästan omöjligt att isolera SEI som förklaringsvariabel för bilden av svenskt engagemang för miljö- och utvecklingsfrågor. Ett sätt att försöka belysa frågan är att mäta SEI:s anseende i relation till de beteenden SEI vill se som en konsekvens av sitt arbete: exempelvis att Sverige ses som föregångare på miljöområdet, inom utvecklingsbiståndet, att man talar väl om SEI. Vi har därför gått "bakvägen" i vår enkätdesign via att först titta på hur respondenterna uppfattar Sveriges engagemang i miljö- och utvecklingsfrågor och sedan i ett andra steg föra in kännedomen om SEI och huruvida organisationen påverkat respondentens bild av Sveriges engagemang och anseende.

5. Enkätdesign

Den metod att mäta kännedom som valts är den gängse på varumärkesområdet. I och med att undersökningen är en del i en större utredning, som delvis anser att undersöka SEI:s påverkan på bilden av Sveriges engagemang i miljö- och utvecklingsfrågor, vidgades undersökningsdesignen till att också titta på bilden av Sveriges engagemang på miljö- och utvecklingsområdet. Metodiken bygger på modeller framtagna av Reputation Institute, världens ledande forskningsinstitut på anseendeområdet. Genom att först ställa frågor kring bilden av Sveriges engagemang, och sedan öppet fråga om vilka organisationer respondenten känner till på området, fås en bild av spontan kännedom. Sedan ställs frågan om man hört talas om SEI vilket ger ett mått på hjälpt kännedom. Bland de som känner till organisationen (känner till någorlunda och känner till väl) ställs sedan frågor kring organisationens påverkan på respondentens bild av Sveriges engagemang på området.

Genom att utvidga enkätdesignen möjliggörs en bredare analys, förutom besvarandet av frågeställningen kring kännedom.

Enkäten i dess helhet finns bilagd.

6. Urval, bortfall och statistik validitet

Urvalsarbetet till den kvantitativa studien inleddes med att definiera inom vilka sfärer/intressentgrupper SEI:s kännedom skulle mätas. Studiens mål var att täcka kännedomen bland viktiga internationella aktörer inom miljö- och utvecklingsområdet. Det är däremot svårt att identifiera vilka aktörer som kan anses vara viktiga, eftersom både miljöområdet och utvecklingsområdet är fragmenterat i ett stort antal underområden. Frågorna har också en geografisk dimension där vissa organisationer är viktiga på lokala nivåer medan andra agerar på global nivå.

Page | 6

En lista med namn tillhandahölls av SEI. Denna lista innehöll personer ur en rad internationella organisationer. Exempel på organisationer ur denna lista är: UNDP, UNEP, Världsbanken, Tanzanias energiministerium, US Agency for International Development, Global Water Partnership. Totalt skickades undersökningen ut till 148 personer i denna grupp. De flesta av dessa kunde dock förmodas känna till SEI (12 procent hade arbetat på SEI) och dess verksamhet varför det ur metodologisk synpunkt krävdes en jämförelsegrupp med internationella respondenter framtagna på annat sätt.

Jämförelsegruppen togs fram genom att först konsultera ett antal personer verksamma på SEI:s område (men inte verksamma i SEI som organisation) för att få en indikation vilka som kunde vara relevanta att fråga. Även här framkom problematiken med den mångfacetterade bilden av hur dessa frågor hanteras på regional och global nivå. Genom diskussioner kunde dock ett antal centrala organisationer väljas ut: OECD, Miljödepartement i olika länder, UNEP samt olika arbetsgrupper/kommittéer inom internationella organisationer (exempelvis Environment Policy Committee (EPOC) inom OECD. Det finns av naturliga skäl en viss överlappning av undersökta organisationer mellan de två grupperna, men respondenterna i jämförelsegruppen har inte tillhandahållits av SEI. Personerna har i stället slumpmässigt valts ut inom de olika organisationerna, expertgrupper, och kommittéer. Totalt bestod jämförelsegruppen av 160 personer.

Alla respondenter fick en länk till undersökningen skickad via mejl, efter att i många fall först ha kontaktats per telefon.

Fältperioden sammanföll med förberedelserna för och sedan deltagandet på den stora miljökonferensen i Köpenhamn 7-18 december 2009. Eftersom målgruppen för studien var så inblandad i konferensen blev bortfallet bland respondenterna mycket stort. Det var också mycket svårt att komma i kontakt med målgruppen per telefon. Under loppet av 6 veckor skickades 5 påminnelser ut. Svarsfrekvensen i de två grupperna blev: SEI-rekryterade personer (SEI-gruppen) 36 procent (53st), jämförelsegruppen 26 procent (42st).

Det är av många skäl svårt att fastställa statistisk validitet i denna studie. För det första finns det ingen översiktlig kartläggning av samtliga aktörer inom miljö- och utvecklingsområdet. En sådan kartläggning är nästan omöjlig att sammanställa med tanke på att både miljöområdet och utvecklingsområdet är fragmenterat i ett stort antal underområden. Frågorna har också en geografisk dimension där vissa organisationer är viktiga på lokala nivåer medan andra agerar på global nivå. För det andra, har vi inte gjort ett representativt urval, utan istället använt två grupper – den ena bestående av SEI:s nätverk, och den andra bestående av en jämförelsegrupp framtagen genom en snöbollsmetod. För det tredje är bortfallet relativt stort.

Ur validitets- och analysynpunkt behandlas de två grupperna separat. Analysen visar också på stora skillnader i svaren mellan de båda grupperna kring kännedom.

Svaren i undersökningen får därför anses vara indikativa. En utökad undersökning kräver att SEI är tydligare i definitionen av vilka det är som man vill nå och påverka. Organisationens definition av målgrupper, liksom de direktiv som organisationens intressenter ställer kring målgrupper är avgörande för att kunna bedöma hur framgångsrik SEI är ur kännedoms/varumärkes/anseendesynpunkt samt för att kunna bedöma SEI:s effekt på den globala miljöscenen.

7. Analys av undersökningsdata

7.1 Kännedom

Spontan kännedom om SEI

What environmental research organisations (Swedish or non-Swedish) do you know of?

SEI-gruppen

Jämförelsegruppen

88%

20%

What research organisations (Swedish or non-Swedish) do you know of in the field of development and international aid?

SEI-gruppen

Jämförelsegruppen

55%

12%

Den spontana kännedomen skiljer sig mycket åt mellan de båda grupperna. Bland SEI-gruppen valde 90 procent att besvara frågan. Av dessa angav 98 procent SEI bland miljöorganisationer de kände till. Detta ger en total spontan kännedom i SEI-gruppen på 88 procent. Denna siffra får anses som normal med tanke på att alla respondenter i gruppen ingår i SEI:s nätverk och därmed borde känna till organisationen.

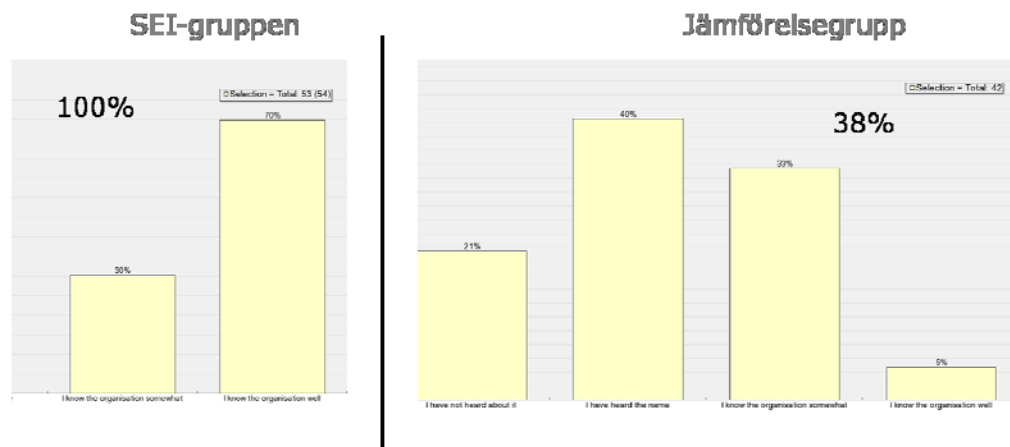
62 procent av respondenterna i jämförelsegruppen valde att besvara frågan. Av dessa nämnde 31 procent (8 personer) SEI, vilket ger en total spontan kännedom på 20 procent. Denna siffra är svår att bedöma. Om det är så att respondenterna i jämförelsegruppen är personer som SEI bör nå för att uppnå sina mål är den låg. Förutom SEI nämndes spontant Naturvårdverket (8 personer, total spontan kännedom 20 procent)) och Lunds Universitet (5 personer, total spontan kännedom 12 procent)).

Varför så många valt att avstå från att besvara frågan i jämförelsegruppen kan bara spekuleras i. En förklaring kan vara att det finns så många organisationer att välja mellan att man istället väljer att inte svara alls. Vissa respondenter har också skrivit att de helt enkelt känner till så många organisationer knutna till FN eller andra internationella organisationer att de inte orkar räkna upp alla.

På frågan om organisationer på utvecklings- och biståndsområdet ses samma mönster mellan de båda grupperna. Här är dock bortfallet lite större i SEI-gruppen jämfört med föregående fråga. 65 procent valde att besvara frågan. Av dessa angav 42 procent SEI, vilket ger en total spontan kännedom på 27 procent på denna fråga. I jämförelsegruppen valde 57 procent att besvara frågan och av dessa angav 6 personer (21 procent) SEI, vilket ger en total spontan kännedom i jämförelsegruppen på 12 procent. Den svenska organisation som hade högst spontan kännedom på utvecklings- och biståndsområdet var SIDA (16 personer, total spontan kännedom på 38 procent). Indikationen är tydlig på att SEI primärt ses som en miljöorganisation, snarare än verksamt på biståndsområdet.

Hjälpt kännedom om SEI

Do you know Stockholm Environment Institute (SEI)?

När det gäller hjälpt igenkänning får respondenten se stimuli (exempelvis ett organisationsnamn/logo) och ombeds svara på om han/hon känner igen varumärket. I denna studie har en typ av igenkänningsfråga använts:

Känner du till Stockholm Environment Institute (SEI)? Svarsalternativen var: har inte hört talas om, hört namnet, känner till organisationen till viss del, känner väl till organisationen. Kriteriet för kännedom är satt till att känna till organisationen till viss del eller väl.

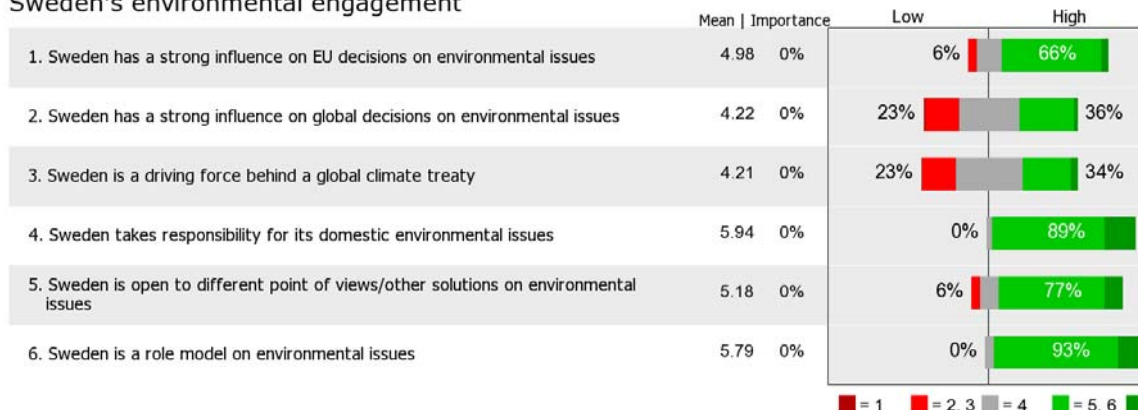
Inom SEI-gruppen är kännedomen 100 procent medan den i jämförelsegruppen är 38 procent. I SEI-gruppen är det hela 70 procent som känner organisationen väl, medan samma siffra i jämförelsegruppen är 5 procent.

Kännedomen om Stockholm Environment Institute är alltså hög i organisationens nätverk, vilket den borde vara, men låg i jämförelsegruppen. Hur detta ska tolkas beror på vilka påverkare organisationen har som mål att nå. Om individerna i SEI:s nätverk verkligen är de som påverkar inom SEI:s målområde är kännedomen kvalitetsmässigt bra. Men om en stor del påverkare befinner utanför SEI:s nätverk blir kännedomen, och därmed måluppfyllelsen, lägre. Eftersom en beskrivning av mål- och målgrupper saknats är kvaliteten i kännedomen svårbedömd.

7.2 Bilden av Sveriges engagemang

7.2.1 Bilden av Sveriges engagemang på miljöområdet: SEI-gruppen

Sweden's environmental engagement

Total. Number in selection: 53 (54)

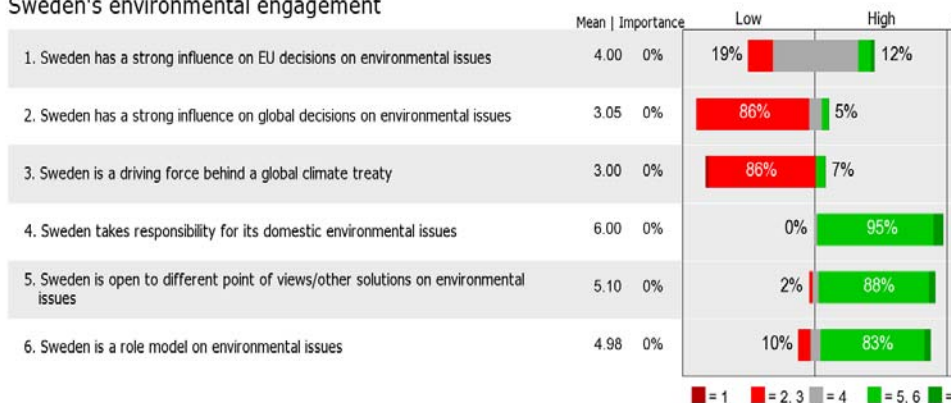
Page | 10

Respondenterna fick i början av undersökningen besvara frågor kring bilden av Sveriges engagemang på miljöområdet. Svaren gavs alltså innan respondenten visste att undersökningen fokuserade på Stockholm Environment Institute. Respondenterna i SEI-gruppen har en positiv bild av Sveriges engagemang på miljöområdet. Alla påståenden har ett snitt över fyra på en sjugradig skala. Påståendena kring om Sverige tar ansvar för miljöfrågor på hemmaplan samt om Sverige är en förebild på miljöområdet har ett snitt på närmare sex.

De frågor där ett större antal (23 procent) valde att inte instämma handlar om Sveriges påverkan på global nivå. Närmare en fjärdedel av respondenterna i denna grupp anser inte att Sverige har ett starkt inflytande på globala beslut på miljöområdet. Och lika många anser inte att Sverige är en drivande kraft för ett globalt klimatavtal.

7.2.2 Bilden av Sveriges engagemang på miljöområdet: jämförelsegruppen

Sweden's environmental engagement

Total. Number in selection: 42

Även jämförelsegruppens bild av Sveriges engagemang på miljöområdet är positiv, om än i lägre utsträckning. Dock uppvisas samma mönster. 86 procent instämmer inte i påståendena att Sverige har ett starkt inflytande på globala beslut på miljöområdet samt att Sverige är en drivande kraft för ett globalt klimatavtal. Även påståendet kring Sveriges påverkan på EU-

beslut i miljöfrågor får ett lägre resultat än i SEI-gruppen (endast 12 procent instämmer med styrka 5-7).

7.2.3 Bilden av Sveriges engagemang på utvecklings- och biståndsområdet: SEI- gruppen

Sweden's engagement in development and international aid

Total. Number in selection: 53 (54)

Respondenterna fick i början av undersökningen besvara frågor kring bilden av Sveriges engagemang på utvecklings- och biståndsområdet. Svaren gavs alltså även här innan respondenten visste att undersökningen fokuserade på Stockholm Environment Institute.

Även bilden av Sveriges engagemang på utvecklings- och biståndsområdet är positiv bland respondenterna i SEI-gruppen. Det påstående som minst antal instämmer i handlar om Sveriges inflytande på globala beslut på biståndsområdet (19 procent valde nivå 1-3 som svar). Den frågan har också minst antal respondenter som instämmer starkt.

7.2.4 Bilden av Sveriges engagemang på utvecklings- och biståndsområdet: jämförelsegruppen

Sweden's engagement in development and international aid

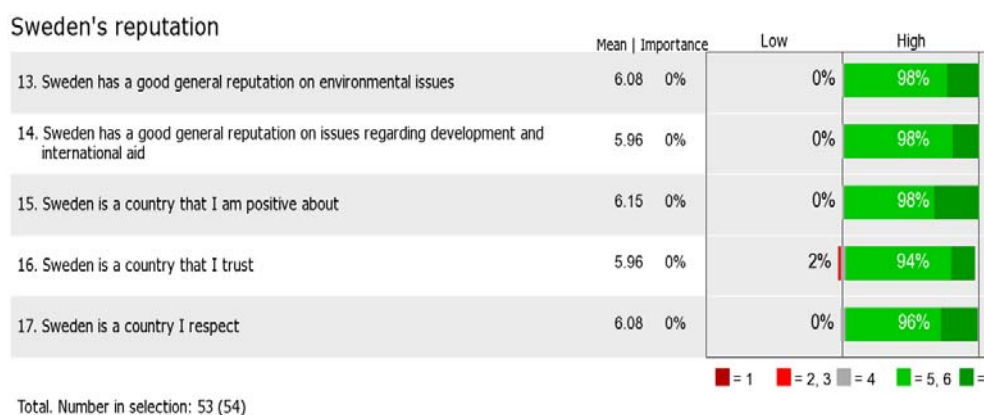

Total. Number in selection: 42

Jämförelsegruppen uppvisar samma bild som SEI-gruppen. Dock är nivåerna lägre. Det påstående som uppvisar flest negativa svar är det om Sveriges inflytande på globala beslut inom utvecklings- och biståndsområdet.

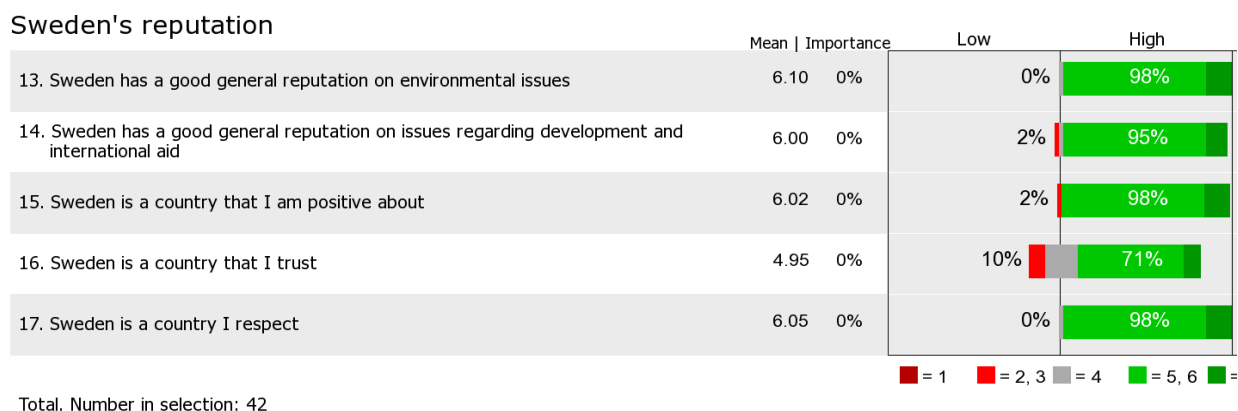
7.3 Sveriges allmänna anseende på miljö- och utvecklingsområdet

7.3.1 Sveriges allmänna anseende på miljö- och utvecklingsområdet: SEI-gruppen

Även frågorna kring Sveriges allmänna anseende på miljö- och utvecklingsområdet ställdes innan respondenterna visste att fokus handlade om SEI. Sveriges allmänna anseende på miljö- och utvecklingsområdet bland SEI-gruppens respondenter är mycket gott. Ett snitt på sex på en sjugradig skala är ett mycket högt värde, även i ett internationellt perspektiv.

7.3.2 Sveriges allmänna anseende på miljö- och utvecklingsområdet: jämförelsegruppen

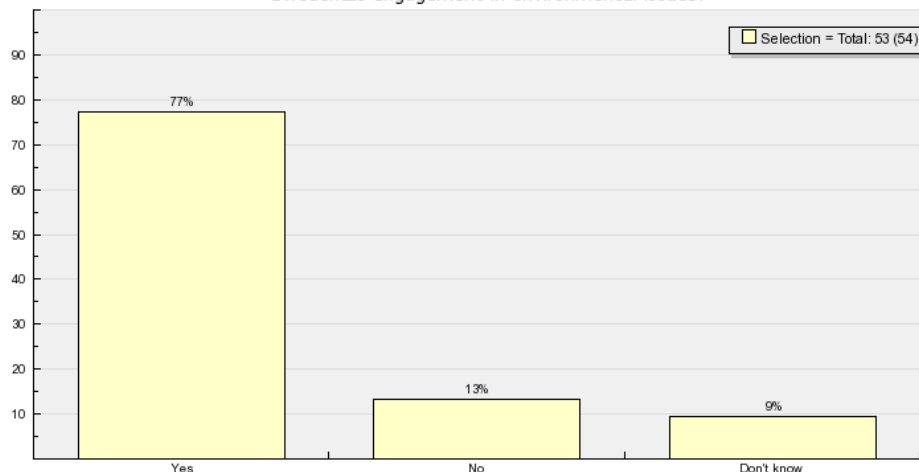

Även i jämförelsegruppen är Sveriges anseende mycket gott på miljö- och utvecklingsområdet.

7.4 SEI:s betydelse för bilden av Sveriges engagemang på miljöområdet

7.4.1 SEI:s betydelse för bilden av Sveriges engagemang på miljöområdet: SEI-gruppen

Do you believe that Stockholm Environment Institute (SEI) plays an important role in shaping your opinion Sweden's engagement in environmental issues?

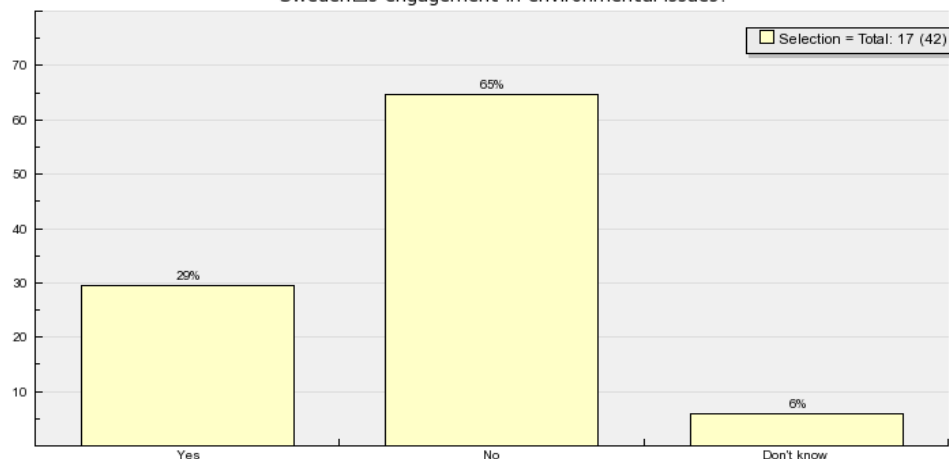
Page | 13

I SEI-gruppen är det hela 77 procent som anser att Stockholm Environment Institute har spelat en viktig roll för att forma bilden av Sveriges engagemang på miljöområdet.

7.4.2 SEI:s betydelse för bilden av Sveriges engagemang på miljöområdet:

Jämförelsegruppen

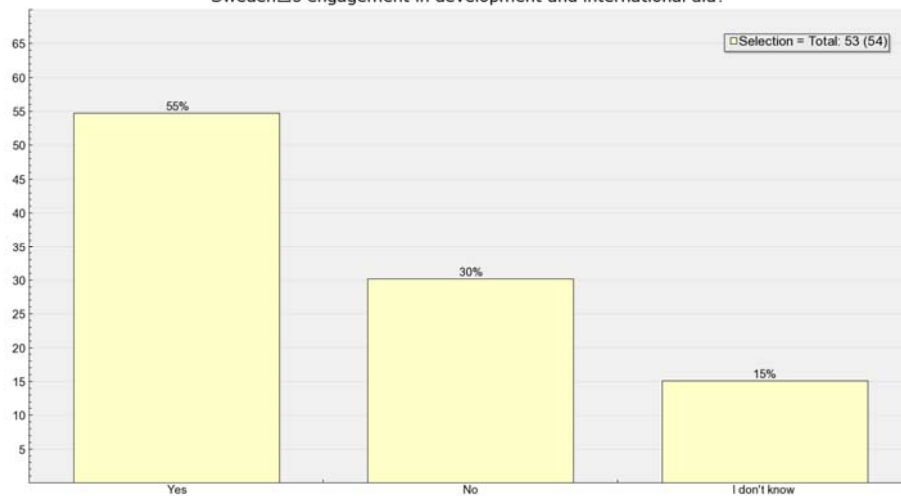
Do you believe that Stockholm Environment Institute (SEI) plays an important role in shaping your opinion Sweden's engagement in environmental issues?

I jämförelsegruppen är det endast 29 procent av de som känner till SEI som anser att organisationen spelar en viktig roll i skapandet av Sverigebilden på miljöområdet. Observera att detta är 29 procent av de 38 procent som har kännedom om organisationen. Det ger totalt 11 procent som anser att SEI har haft en viktig betydelse för deras bild av Sveriges engagemang på miljöområdet.

7.5 SEI:s betydelse för bilden av Sveriges engagemang på utvecklings- och biståndsområdet: SEI-gruppen

Do you believe that Stockholm Environment Institute (SEI) plays an important role in shaping your opinion of Sweden's engagement in development and international aid?

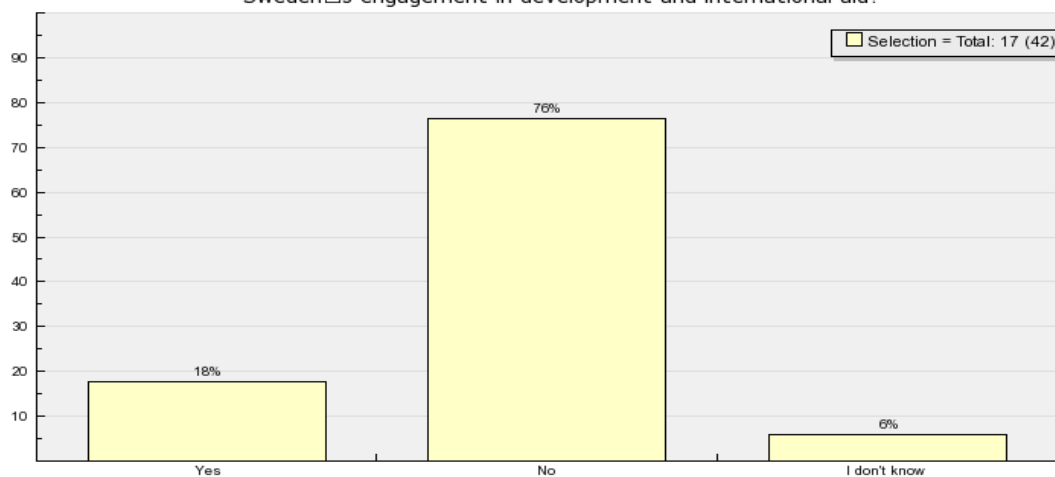

Page | 14

SEI:s betydelse för bilden av Sveriges engagemang på utvecklings- och biståndsområdet är inte lika påtaglig i SEI-gruppen som när det gäller miljöfrågorna. 55 procent anser att organisationen spelar en viktig roll i skapandet av Sverigebilden, medan 30 procent svarar nej.

7.5.1 SEI:s betydelse för bilden av Sveriges engagemang på utvecklings- och biståndsområdet: jämförelsegruppen

Do you believe that Stockholm Environment Institute (SEI) plays an important role in shaping your opinion of Sweden's engagement in development and international aid?

I jämförelsegruppen är bilden tydlig. SEI spelar inte en viktig roll för skapandet av bilden av Sveriges engagemang i utvecklings- och biståndsfrågor. 18 procent av de 38 procent som känner till SEI anser att organisationen spelar en viktig roll i formerandet av bilden, vilket innebär en totalprocent på knappt 7 procent.

7.6 Reflektion kring SEI:s betydelse för Sverige bilden på miljö- och utvecklingsområdet

När det gäller frågan om SEI påverkar bilden av Sveriges engagemang på området visar de två undersökta grupperna upp olika bilder. Bland de som ingår i SEI:s nätverk är det en stor del (77%) som tycker att organisationen spelar en viktig roll för deras syn på Sveriges engagemang. I jämförelsegruppen är bilden den motsatta. Med tanke på att den allmänna bilden av Sveriges engagemang och Sveriges anseende på området är mycket positiv i båda grupperna, samt att frågorna kring Sverige bilden ställdes innan respondenterna visste att det var en undersökning om SEI, talar mycket för att SEI:s påverkan för skapandet av Sverige bilden inte är så stor som svaren i SEI-gruppen pekar på.

7.7 Associationer kring SEI

De associationer som respondenterna angav som svar på frågan "vilka associationer dyker upp när du tänker på Stockholm Environment Institute (SEI)?" distribuerades enligt följande:

SEI-gruppen: 78 procent besvarade frågan. De huvudsakliga associationerna var ord som: forskning, praktiska, samarbete, icke-hierarkiskt, entusiasm, vatten.

Jämförelsegruppen: 33 procent besvarade frågan. De få associationer som angavs var ord som: forskning, trovärdigt.

7.8 Slutsats och reflektioner

Undersökningens fråga handlade hur välkänt Stockholm Environment Institute (SEI) är. Svaren i undersökningen får anses vara indikativa.

I den av SEI tillhandahållna listan med respondenter är kännedomen mycket hög (100% hjälpt kännedom). I jämförelsegruppen är kännedomen betydligt lägre. Huruvida dessa olika tal är bra eller dåliga beror på vilken intressentgrupp och vilka individer som är prioriterade för SEI. Miljö- och biståndsområdet är mycket fragmenterat och för att kunna bedöma kvaliteten i kännedomstalen behöver en klar definition av målgrupperna göras. En sådan definition har dock inte funnits tillgänglig, vilket gör att den kvalitativa aspekten av varumärkeskännedomen inte kan bedömas.

Analysen har även delvis undersökt hur SEI påverkar bilden av svenskt engagemang för miljö- och utvecklingsfrågor. Även denna fråga är svår att besvara entydigt. Det är nästan omöjligt att isolera SEI som förklaringsvariabel för bilden av svenskt engagemang för miljö- och utvecklingsfrågor. Ett sätt att försöka belysa frågan är att mäta SEI:s anseende i relation till de beteenden SEI vill se som en konsekvens av sitt arbete: exempelvis att Sverige ses som föregångare på miljöområdet, inom utvecklingsbiståndet, att man talar väl om SEI. Vi har därför gått "bakvägen" i vår enkätdesign via att först titta på hur respondenterna uppfattar Sveriges engagemang i miljö- och utvecklingsfrågor och sedan i ett andra steg föra in kännedomen om SEI och huruvida organisationen påverkat respondentens bild av Sveriges engagemang och anseende. Resultatet ger vid handen att Sveriges anseende på detta område är mycket gott och att anseendebilden skapas av andra faktorer än SEI:s aktiviteter. Bland de som är i kontakt med SEI har dock organisationen en betydelse som förstärkare av den positiva Sverige bilden.

8. Litteratur och bilagor

Litteratur:

Keller, Kevin L. (2003), Strategic Brand Management: Building, Measuring, and Managing Brand Equity (Second ed). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall

Keller, Kevin L. (2001), "Building Customer-based Brand Equity", Marketing Management, 10(2), 14-19

Malhotra, Naresh (1996), Marketing Research (2nd ed). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall

Bilagor:

Enkätformulär SEI kännedomsstudie 2009

Question

Gender

- Male
- Female

Have you lived in Sweden?

- Yes
- No

Where do you principally work?

- Africa
- Asia
- South America
- Europe (in EU)
- Europe (outside EU)
- North America
- Other

Sweden's environmental engagement

- Sweden has a strong influence on EU decisions on environmental issues
- Sweden has a strong influence on global decisions on environmental issues
- Sweden is a driving force behind a global climate treaty
- Sweden takes responsibility for its domestic environmental issues
- Sweden is open to different point of views/other solutions on environmental issues
- Sweden is a role model on environmental issues

Sweden's engagement in development and international aid

- Sweden has a strong influence on EU decisions on development and international aid
- Sweden has a strong influence on global decisions on development and international aid
- Sweden is a driving force behind issues on development and international aid
- Sweden is at the forefront when it comes to development and international aid
- Sweden is open to different point of views/other solutions on development and international aid
- Sweden is a role model in regards to development and international aid

Sweden's reputation

- Sweden has a good general reputation on environmental issues
- Sweden has a good general reputation on issues regarding development and international aid
- Sweden is a country that I am positive about
- Sweden is a country that I trust
- Sweden is a country I respect

Awareness
Do you know Stockholm Environment Institute (SEI)?
- I have not heard about it
- I have heard the name
- I know the organisation somewhat
- I know the organisation well
Do you believe that Stockholm Environment Institute (SEI) plays an important role in shaping your opinion of Sweden's engagement in environmental issues?
- Yes
- No
- Don't know
Do you believe that Stockholm Environment Institute (SEI) plays an important role in shaping your opinion of Sweden's engagement in development and international aid?
- Yes
- No
- I don't know
Have you worked at Stockholm Environment Institute (SEI)?
- Yes
- No
Associations
What environmental research organisations (Swedish or non-Swedish) do you know of?
What associations come to mind when you think of Stockholm Environment Institute (SEI)?
What research organisations (Swedish or non-Swedish) do you know of in the field of development and international aid?

Demografi

SEI gruppen

Coding section (category : description)	Number in group	Percent in section
Category 1: Male	45	85%
Category 1: Female	8	15%
Category 2: Yes	1	2%
Category 2: No	53	98%
Category 3: Africa	17	35%
Category 3: Asia	13	24%
Category 3: South America	0	0%

Category 3: Europe (in EU)	15	28%
Category 3: Europe (outside EU)	6	11%
Category 3: North America	0	0%
Category 3: Other	1	2%

Jämförelsegruppen

Coding section (category : description)	Number in group	Percent in section
Category 1: Male	29	70%
Category 1: Female	13	30%
Category 2: Yes	2	5%
Category 2: No	40	95%
Category 3: Africa	6	14%
Category 3: Asia	7	17%
Category 3: South America	1	2%
Category 3: Europe (in EU)	10	24%
Category 3: Europe (outside EU)	13	31%
Category 3: North America	3	7%
Category 3: Other	2	5%

Stockholm Environment Institute

- ämnesinriktning och kompetens

**i jämförelse med vad som finns tillgängligt
i andra organisationer i Sverige**

Rapport till statskontoret
Sture Öberg och Sofia Cele
Kulturgeografiska institutionen
Uppsala universitet
2009-12-10

Innehåll

Sammanfattning	3
Uppdraget från statskontoret	4
Centrala begrepp	4
Forskning.....	4
Akademisk inriktning.....	5
Inriktningen på ämnesområden	5
Organisation	6
Kompetens.....	6
Miljöforskningsverksamhet i Sverige	7
Stockholm Environment Institute, SEI.....	7
SEI:s organisation och finansiering.....	7
SEI:s forskning.....	8
SEI:s oberoende ställning.....	8
SEI:s akademiska inriktning.....	9
SEI:s forskningsinriktning på olika ämnesområden.....	9
Avvägningar inom verksamhetens inriktning	12
SEI:s kompetens.....	13
Universiteten	14
Chalmers tekniska högskola.....	15
Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU, ...	15
Övriga.....	16
Exempel på forskningsnätverk inom universiteten	18
Centrum för miljövetenskaplig forskning, CMF,.....	18
Forskningsinstitut	19
Svenska Miljöinstitutet, IVL, ...	19
VTI Statens väg- och transportforskningsinstitut.....	21
JTI Institutet för Jordbruks- och miljöteknik (Uppsala).....	21
Nordiska Afrikainstitutet.....	22
Akademier	23
KVA, Kungl. Vetenskapsakademin	23
Beijerinstitutet för Ekologisk Ekonomi.....	24
Stockholm Resilience Centre	25
IVA, Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademin.....	25
Myndigheter med sektoransvar	26
Energimyndigheten	26
Naturvårdsverket	27
Folkhälsoinstitutet	28
Konsultföretag.....	28
WSP.....	29
ÅF (Ångpanneföreningen)	30
Ramböll	30
SEI i perspektiv	31
En jämförelse mellan SEI och ett universitet	31
En jämförelse mellan SEI och en akademi.....	33
En jämförelse mellan SEI och ett annat forskningsinstitut	35
Avslutande kommentar	36

Sammanfattning

I denna rapport till Statskontoret presenteras *Stockholm Environment Institute* (SEI), dess kompetensprofil och forskningsinriktning¹. Vidare beskrivs ett antal svenska aktörer med liknande kompetenser. Rapporten avslutas med en jämförelse mellan SEI:s och andra svenska aktörers förmåga att dels genomföra forskningsprojekt, dels hjälpa svenska miljödepartementet med uppdrag och rådgivning.

SEI har motsvarande 150 heltidsarbetande, fördelade på huvudkontoret i Stockholm, där drygt hälften arbetar, och på sex ytterligare orter: York, Oxford, Tallin, Bangkok, Dar Es Salaam och i USA. Flertalet anställda är disputerade.

SEI:s forskningskompetens är i världsklass inom både delar av samhällsvetenskapen och naturvetenskapen. Verksamheten i Sverige har ungefär lika många forskare med bakgrund inom dessa två vetenskapsfält medan verksamheten i andra länder domineras av naturvetenskapliga forskare. Institutets kompetens inkluderar tvärvetenskapligt arbete och kunskaper om hur internationella och lokala fenomen hänger samman.

SEI samarbetar ofta med universitetsforskare och har även en organisatorisk gemenskap med Stockholms universitet och Vetenskapsakademiens Beijerinstitut inom ramen för Stockholm Resilience Centre.

SEI:s forskning koncentreras till fyra ämnesområden: klimatrisker, styrsystem, sårbarhet och utvecklingsfrågor. Områdena presenteras mer utförligt i rapporten.

Ett flertal andra svenska aktörer bedriver forskningsprojekt eller forskningsliknande verksamhet inom samma ämnesområden. Universiteten är stora inom ämnesområdet liksom både Vetenskapsakademin och Ingenjörsvetenskapsakademin. Även ett flertal forskningsinstitut och myndigheter arbetar med utvalda delar av dessa ämnesområden. Detsamma gäller större konsultföretag som liksom SEI har anställda med forskar-kompetens och verksamhet i många länder.

Bland forskningsinstituten är det Miljöforskningsinstitutet, IVL, som mest påminner om SEI när det gäller kompetens och forskningsinriktning. IVL har liksom SEI verksamhet i många länder inklusive Kina.

¹ Undersökningen har genomförts i huvudsak genom att utnyttja den information som finns tillgänglig på nätet. En enkät till ett 40-tal organisationer gav relativt låg svarsfrekvens men ändå god information från de mest centrala aktörerna. Ett flertal organisationer har vidare blivit uppringda för kompletterande information. Intervjuer har genomförts med centrala aktörer. Vi har fått god hjälp av företrädare för SEI och några till organisationer med likartad inriktning. Merparten information inom vårt utredningsområde är skriven på engelska men vår rapport skrivs på svenska. Vi har ändå valt att ibland inte översätta till svenska, exempelvis namnet på en del forskningsprojekt. Det har varit omöjligt att inom tidsramen göra en heltäckande kartläggning av alla som har kompetens inom viktiga miljöforskningsområden varför undersökningen har tagit fasta på att ge tydliga exempel på var i Sverige det finns kapacitet att genomföra större projekt som liknar de som utförs vid SEI.

Både SEI och IVL har starka relationer till det svenska politiska systemet men IVL har även en stark koppling till svenskt näringsliv. IVL och SEI har delvis likartade kunskapsresurser och väljer delvis likartade ämnesområden i sin verksamhet.

Även de större konsultföretagen sysselsätter forskarutbildade personer som arbetar med kvalificerade utredningar på de ämnesområden SEI prioriterat. De mest aktiva konsulterna har en omfattande verksamhet. Exempelvis konsultkoncernen WSP sysselsätter 250 av sina 2000 anställda i Sverige inom sektionen ”environmental” och har ännu fler verksamheter inom detta område i andra länder. Saknar ett konsultföretag rätt kompetens bland sina många välutbildade anställda är det lätt för dem att komplettera den. En skillnad mot SEI är att konsulter vanligen inte publicerar sina resultat i vetenskapliga tidskrifter.

SEI bidrar enligt vår bedömning med kunskaper om komplexa miljöfrågor. SEI är särskilt stark på beräkningsmodeller som nu utnyttjas av miljöorganisationer i många länder samt av några tunga internationella aktörer. SEI har lång erfarenhet av att delta i internationellt samarbete och kan därmed bidra till en svensk synlighet när miljöpolitiken och biståndspolitiken nu prioriterar hållbarhetsfrågorna.

Uppdraget från statskontoret

Uppgiften har varit att presentera SEI:s kompetensprofil och beskriva deras verksamhetsinriktning på ämnesområden. Vidare skulle SEI jämföras med andra svenska aktörer som en kunskapsresurs.

Centrala begrepp

I rapporten används ett antal begrepp som är av relevans för att det ska vara möjligt att beskriva och analysera de aktuella aktörerna. Dessa begrepp saknar entydig definition men här används de enligt följande beskrivningar.

Forskning i snäv mening är när forskarutbildade (disputerade) personer utvecklar kunskap med vetenskaplig metodik och när arbetsresultat publiceras i vetenskapliga tidskrifter med *peer-review* system där den vetenskapliga kvalitén blir bedömd av andra forskare.

Den huvudsakliga forskningen bedrivs givetvis på universitet och högskolor. Utöver dessa finns också ett flertal andra organisationer som bedriver forskning inklusive SEI.

Många kvalificerade utredningsprojekt håller vetenskaplig kvalitet och kan ha stor betydelse för miljöarbetet utan att medarbetarna hinner anpassa redovisningen för vetenskaplig publicering. Som be-

slutsunderlag för politiker som arbetar med miljöfrågor är även denna kategori av forskningsliknande projekt av intresse.

I vår analys har vi därför använt oss av en förhållandevis vid definition beträffande vad som är forskning av betydelse för miljöfrågor. Definitionen inkluderar således forskningsliknande utrednings- och analysprojekt samt exempelvis kunskapsöversikter av hög kvalitet.

I Sverige går det att identifiera åtskilliga hundratal aktörer som på ett eller annat sätt bidrar till kunskapsutvecklingen inom miljöforskningsområdet. I den rika delen av världen finns således åtskilliga tusental forskningsmiljöer.

Akademisk inriktning definierar anknytning till i första hand etablerade vetenskapliga discipliner inom forskningsvärlden. Forskning inom naturvetenskapliga ämnen, som lär oss förstå naturens processer medan forskning inom samhällsvetenskapliga ämnen lär oss förstå människans beteenden. Det gäller alltifrån vardagslivets beslut till internationella beslut och deras implementering.

Den senare samhällsvetenskapliga inriktningen är inte minst viktig eftersom miljöproblemen normalt beror på "felaktiga" beteenden ur ekologisk synpunkt och att ett statsstött institut också på lång sikt bör vara av nytta för politik med avsikt att påverka människors beteenden via nya internationella/nationella regleringar eller budgetprioriteringar.

Den akademiska inriktningen kan delas upp i fler inriktningar, exempelvis fakultetsområden, eller discipliner med inbördes överlappningar. Vi nöjer oss dock i rapporten att skilja på två huvudfårar, natur- och samhällsvetenskap. Några discipliner innehåller inslag av båda dessa områden. Ett ämne som exempelvis geografi kan behandla natur- och kulturfrågor med alltifrån kvantitativ systemanalys till olika typer av kvalitativa metoder. I sådana fall har vi sett närmare på deras forskningsbidrag innan de insorterats i en av huvudfårorna.

Inriktningen på ämnesområden beskrivs i vår undersökning men själva definitionen på vad som ska anses vara ett ämnesområde kan alltid diskuteras.

Normalt grupperas forskningsprojekt för att det ska vara möjligt att i efterhand få överblick över vad som pågått eller för att i förväg profilera och styra in nya projekt till prioriterade ämnesområden. Klassificeringen är svår eftersom frågorna inom den tillämpade forskningen täcker in fler än ett ämnesområde. SEI kan exempelvis välja att låta ett visst projekt höra hemma antingen i ämnet "styrssystem" eller i ämnet "sårbarhet". Definitionerna av ämnesområden anknyter även till hur de vetenskapliga frågorna brukar kategoriseras i den politiska debatten. Till exempel finns SEI:s ämnesområden "klimat-

risker” och ”utvecklingsfrågor” institutionaliserade både inom det internationella samarbetet och i Sverige.

I denna översikt används de fyra ämnesområden som definierats av SEI, vid inventeringen av aktörer som håller på med likartade forskningsfrågor.

Organisation används här som ett samlingsnamn för forskningsinstitut, akademier, stiftelser, fackmyndigheter, universitet, högskolor, nätverk och konsultföretag. Inom alla dessa juridiska organisationsformer är det möjligt att utföra forsknings- och forskningsliknande uppdrag av den typ som SEI idag arbetar med.

Kompetens är här definierat främst i tre kategorier. Den första avser förmåga att initiera, organisera och genomföra större forsknings- eller forskningsliknande program. Den andra kategorin handlar om förmågan att använda erfarenheter från alla de disciplinära kunskapsområden som representeras inom miljöområdet. Den tredje handlar om att kunna påverka tänkandet utanför den egna organisationen och framför allt utanför det internationella forskarsamfundet.

Den **första** formen av kompetens, förmågan att klara stora projekt, finns förutom på SEI även inom flera andra organisationer. Några av dem har med SEI överlappande forskningsprogram och flera ägs av staten. Mer om detta följer.

Den **andra** formen av kompetens, förmågan att använda erfarenheter från många disciplinära kunskapsområden, finns antingen via anställda med olika utbildning och bakgrund eller så lånas den in via rådgivare och underleverantörer till projekt.

SEI:s kompetens har som vi redovisar nedan just idag en viss profil på dessa kompetenser men när nya projekt startas knyts vanligen nya experter till ledningsgruppen för projektet, antingen via anställningar eller som rådgivare. Samma förmåga att anpassa intern och extern inlånad kompetens finns hos en rad andra organisationer.

Den **tredje** formen av kompetens brukar (när det gäller universitetens forskning) kallas för den tredje uppgiften. Med detta menas att forskarna, utöver den huvudsakliga uppgiften att publicera forskningsresultat i vetenskapliga tidskrifter, också har en skyldighet att kommunicera sina resultat till det omgivande samhället.

För ett statligt forskningsinstitut utanför universitetsorganisationen kan exempelvis kontakterna med politiker, näringslivsföreträdare och praktiker anses vara viktiga. SEI betonar kontakterna med miljödepartementet som viktiga i sin verksamhet.

Ytterligare en kompetens som inte lätt ryms in i ovanstående tre kategorier är praktiska erfarenheter från att genomföra projekt med

medarbetare från olika kulturer. Exempelvis kräver miljöprojekt i u-länder erfarenhet bland medarbetarna. Inom SEI, där 70 procent av projekten avser miljöfrågor med stark u-landskoppling, har ett stort antal personer arbetat i många länder och utvecklat denna kompetens

Slutligen finns en svårsmärkbar kompetens som är organisationsbunden och har att göra med hur det interna samarbetsklimatet fungerar. Inom samhällsvetenskaperna kan påvisas hur olika tillgång till ett socialt kapital i ett företag avspeglas i produktiviteten. Om SEI har byggt upp ett fungerande socialt kapital så skulle det ha ett värde i form av ett bra "forskningsklimat" som bidrar till ett effektivt forskningsarbete.

Miljöforskningsverksamhet i Sverige

Miljöforskningen i Sverige är mest omfattande inom universiteten. Där finns alla de specialiserade forskningsinstitutionerna, där finns bredden och djupet men även allt mer kopplingar mellan forskningen och praktiken utanför universitetsvärlden. Verksamheten är så omfattande så vi i denna rapport bara kan ge enstaka exempel på delar som har stor gemenskap med SEI:s arbete.

Forskningsnära utrednings- och analysverksamhet finns även inom många organisationer utanför universitets- och högskolevärlden. Vi har hämtat in information från ett antal organisationer dock utan anspråk på att kunna täcka det stora utbud som finns. Några redovisas nedan individuellt medan andra redovisas mer översiktligt.

Stockholm Environment Institute, SEI

Här följer en översiktlig beskrivning av SEI för att det senare ska bli möjligt att gå igenom vilka övriga svenska aktörer som kan utföra liknande verksamhet.

SEI:s organisation och finansiering

Stockholm Environment Institute, SEI, grundat 1989, har hunnit etablera sig som ett internationellt erkänt forskningsinstitut. Verksamheten omfattar cirka 185 personer, motsvarande cirka 150 heltidsarbetande, fördelade på huvudkontoret i Stockholm, där drygt hälften arbetar, och på sex ytterligare orter, York, Oxford, Tallin, Bangkok, Dar Es Salaam och i USA.

Regeringen bidrar med i storleksordningen 30 miljoner kronor, inklusive en basfinansiering på närmare 12 mkr från miljödepartemen-

tet (år 2008). SIDA bidrar inom den statliga ramen med ett större anslag som successivt avropas för efterfrågad forskning. Storleken på nästa års stöd från SIDA till SEI är dock oklar. SEI:s övriga finansiering kommer från en rad olika källor, som exempelvis enskilda forskningsanslag.

SEI:s forskning

SEI är ett forskningsinstitut som levererar kunskap som på sikt är praktiskt användbar och de är därmed ett institut som främst arbetar med tillämpad forskning. SEI publicerar sina resultat så att alla, forskare och andra miljöintresserade, kan ta del av forskningsresultaten.

Även om SEI ursprungligen grundades för att forska om viktiga miljöfrågor med traditionell avrapportering i vetenskapliga tidskrifter har ämnesområden med åren kommit att få nära kontakter med aktuella internationella politiska frågor. Institutet har därför kommit att göra allt större ”nytta” i ett mer konventionellt avseende.

SEI:s oberoende ställning

SEI beskriver sig som ett oberoende internationellt institut. Oberoendet avser forskarnas möjligheter att lägga upp sina projekt, välja analysmetoder och själva få publicera sina resultat utan att de först godkänns av institutets ledning. Samma oberoende finns inom universitetsvärlden men inte alltid inom myndigheter och konsultföretag.

Även om SEI väljer ämnesområden och projekt inom det breda miljöforskningsfältet - och även i detta avseende är oberoende från statlig styrning – styrs dock valet av de enskilda forskarnas studieområden av var det går att hitta finansiärer. Den begränsade basfinansieringen medför rimligen två problem för SEI. Antingen blir urvalet av de enskilda projekten inte optimalt för verksamheten (då de väljs efter tillgången till finansiering i stället för efter hur centrala de är inom ämnesområdet) eller så måste mer tid avsättas för att hitta finansiering. I det senare fallet minskar effektiviteten på kort sikt.

Om större basresurser skulle kunna bidra till en bättre konkurrenssituation jämfört med andra internationella konkurrenter när det gäller de stora bidragen, så blir den nuvarande begränsade basfinansieringen ett stort problem. En omfattande basfinansiering med en minskad konkurrensutsättning kan dock förstås leda till andra problem. Vad som är en lämplig basfinansiering är inte föremål för analys här men den påverkar kompetensen på många sätt och även möjligheten till långsiktighet och stabilitet i verksamheten.

SEI:s oberoende signalerar till forskarvärlden att man kan lita på forskningsresultaten, de är inte tillrättalagda för att passa en för till-

fället gällande politisk agenda. Samtidigt vill SEI med sina forskningsresultat vara nyttiga för bland annat den svenska regeringen och får kanske också internationell status av att finnas i politikens närhet.

Det är väl känt från andra sammanhang att rådgivare till inflytelserika personer ofta tillrättalägger information. Företrädare för både SEI och Miljödepartementet har därför en ansvarsfull uppgift när ett oberoende ska kombineras med politisk närhet.

SEI:s akademiska inriktning

SEI har kompetens inom en rad discipliner, både naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga. Balansen mellan dessa grova akademiska inriktningar framgår av Tabell 1. I Sverige är det ungefär lika många samhällsvetare som naturvetare medan naturvetarna utför flertalet i andra länder.

	Stockholm	Övriga kontor
Naturvetare	14	43
Samhällsvetare	12	18

Tabell 1. SEI, antal anställda som disputerat inom naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga discipliner

Delvis kan det större inslaget av samhällsvetare i Sverige hänga samman med att samhällsvetenskapen i vissa länder, inklusive i Sverige, i större utsträckning numera deltar i tvärvetenskapliga projekt kring miljöfrågor. Respekten för människans roll, både som orsakare av problem och som lösare av dem har blivit allt tydligare

En viktig bit i syntesarbetet i tvärvetenskapliga projekt är de formella modellerna där olika typer av kunskap sammanfattas i ett enda sammanhängande system. SEI:s kontor i USA och York har här särskild kompetens som kan utnyttjas inom hela institutet.

SEI:s forskningsinriktning på olika ämnesområden

Forskningen på SEI är omfattande och berör en rad olika aspekter på miljö- och hållbarhetsfrågor. Den spänner också över allt från nyss nämnda modellberäkningar av komplexa globala samband i naturen till teoretiska och empiriska studier av samspelet mellan människa och natur i vardagliga situationer. Det gäller i slutändan att påverka allt ifrån internationellt verksamma politiker till bybor i fattiga länder. Forskningsresultaten från SEI används också följdenligt i allt från internationella förhandlingar om miljööverenskommelser till konkreta hjälpinsatser för att förbättra saniteten i fattiga byar i fattiga länder.

SEI sammanfattar sedan årsskiftet sina olika aktiviteter till teman som på engelska benämns:

1. *Reducing Climate Risk*
2. *Managing Environmental Systems*
3. *Transforming Vulnerable Communities*
4. *Rethinking Development*

Dessa fyra teman, här förkortade till klimatrisker, styrsystem, sårbarhet och utvecklingsfrågor, har vuxit fram ur en tidigare verksamhet som presenterades under sex rubriker. I sin tur hade dessa äldre forskningsområden en historik som sträcker sig till den inledande tiden för tjugo år sedan då verksamheten var mindre koncentrerad och kanske fungerade mer enligt principen "forskarhotell" för de framväxande miljöfrågorna. Framstående forskare engagerades då för att utveckla sina specialområden. Idag anställs forskarna för att passa in i de förutbestämda teman och underprojekt som ledningen bestämt.

Ämnesområdet klimatrisker

Ämnesområdet är självklart viktigt och kunskaper kan ofta användas för att i förväg med politiska beslut minska risknivåer. Vinsterna med att göra de "rätta" besluten kan vara omfattande.

Ämnesområdet är bredare än de enskilda vetenskapliga disciplinerna och kräver interdisciplinär forskning. Universitet har ibland organiserat sig för att kunna hantera kunskapsområdet men mest är det specialiserade forskningsinstitut som är tongivande inom området.

Med tanke på områdets vikt måste volymen forskning internationellt anses vara låg. Det är högst troligt att andelen nationella och internationella tjänstemän som arbetar med frågorna överstiger antalet forskare som kan göra de nödvändiga synteserna av kunskap.

SEI har en valt en hög profil när detta viktiga ämnesområde presenteras på hemsidan och i samband med yttre kontakter. Syftet med verksamheten är:

att både Nord och Syd ska ta till sig rättvisa anpassningsstrategier
att förändra energisystemen runt om i världen
att reducera växthusgaser med åtminstone 80 % år 2050
att implementera anpassningsstrategier i olika delar i världen

SEI har således en tydlig inriktning på riskreducering när det gäller framtida klimatförändringar men även högt uppsatta mål. Samtidigt är SEI med tanke på sammanhangen en enda aktör bland ett mycket stort antal institutioner och organisationer med likartad inriktning.

Det gäller således att ha extremt goda kontakter med beslutsfattare som kan göra skillnad för att kunna få den påverkan på internationella beslut som eftersträvas. Vad vi kan bedöma har SEI de kontakter som behövs, bland annat via svenska regeringen, för att vara en av de centrala kunskapskällorna som man lyssnar på i detta arbete. SEI medverkar aktivt i internationella möten där tongivande intressen avhandlas.

En ytterligare förutsättning för att höras bland alla andra konkurrerande aktörer från forskarvärlden är att, som SEI, ha vetenskapligt väl förankrade beräknings-

modeller, som exempelvis ger besked om olika politiska regleringars effekter på utsläppsnivåer.

En viktig funktion är även ta fram kunskap som kan utnyttjas av vardagens beslutsfattare i lokala miljöer runt om i världen. Åtskilliga projekt inom SEI har denna uppgift och här är de utlandsbaserade delarna av verksamheten starkt involverade. Nyttan av detta arbete kan inte bedömas här men angelägenheten av ämnesområdet går inte att ifrågasätta.

Det kan vara på plats att också betona att det inte bara är klimatrisker på grund av CO₂-utsläpp som är argumentet för en rad åtgärder och förändrade levnadsvanor i många länder. Klimatkatastrofer på grund av människans lokalt förändrade bösättning och naturslitage blir allt vanligare i samband med befolkningstillväxt och ekonomisk tillväxt. En del av kunskapen kring dessa frågor handlar också om energieffektivitet som förbättrar välfärden oavsett klimatfrågan i sig.

På hemsidan anges SEI:s fyra delområden inom klimatiforskningen:

1. *Collaboration platforms for climate change adaptation*
2. *Economics of climate policy*
3. *Equitable approaches to mitigation and adaptation*
4. *Analytical frameworks on climate change*

En omfattande vetenskaplig publicering redovisas också.

Ämnesområdet styrsystem

Ämnesområdet är avgränsat till att beröra hur beslut måste utformas för att säkerställa tillgången till livsmedel, hälsoaspekter och biologisk mångfald när det gäller användningen av resurserna mark, vatten och luft. Vikten av forskning på området kan inte ifrågasättas.

Även inom detta område har tvärvetenskapliga projekt en viktig roll i och med att de kopplar samman kunskap mellan exempelvis områden som växtfysiologi, beteendevetenskap, medicin, ekonomi och statsvetenskap.

På hemsidan anges SEI:s fem delområden inom ämnesområdet:

1. *Modelling carbon and water cycles*
2. *Integrating air pollution and climate change*
3. *Sustainable urbanisation*
4. *Energy and land-use planning*
5. *Food security, health and biodiversity*

Ämnesområdet sårbarhet

Området handlar om fattigdomsfällan, det vill säga hur människor i fattiga miljöer i världen skulle kunna förändra sina villkor genom att använda de små tillgängliga resurserna på ett nytt sätt. Ämnesområdets miljörelevans är stort genom den omfattande utbredningen av fattigdom och bristen på kunskap.

För att forskningsresultaten inom området ska göra nytta måste de nå lokalbefolkningen via lokala myndigheter, hjälporganisationer eller lokalt verksamma forskare som kan använda sig av demonstrationsprojekt. På detta ämnesområde måste SEI:s projekt ske i nära samarbete med nyttjarna av framtagna kunskap.

SEI arbetar här inom tre delområden

1. <i>Vulnerability approach to livelihood development</i>2. <i>Strategic assessments for transformation</i>3. <i>Avoiding socio-ecological traps</i>

Ämnesområdet Utvecklingsfrågor

Detta nya ämnesområde, som innehåller ett flertal projekt, känns inte lika sammanhållet som de övriga. Det betyder inte att de olika delområdena, se nedan, skulle vara mindre intressanta. Området innehåller i huvudsak redan påbörjad forskning eller färdiga resultat som nu drivs vidare i nya former som fortsatta arbeten. Projekten bedrivs ofta med samarbetspartners.
--

1. <i>Global assessment</i>2. <i>New economics for sustainable development</i>3. <i>Partnership in developing countries</i>4. <i>Sustainable consumption and production</i>5. <i>Analytical tools and scenarios</i>6. <i>Planetary boundaries</i>7. <i>SEI China Cluster</i>

Avvägningar inom verksamhetens inriktning

Grundforskning eller tillämpad forskning

När det gäller valet mellan grundforskning eller tillämpad forskning har SEI i huvudsak stannat för den senare inriktningen. Det är normalt den enda möjligheten när forskningsfrågorna är disciplinövergripande och praktiskt användbara resultat eftersträvas.

Nu är gränsen mellan grundforskning och annan forskning inte given och en mindre del av verksamheten skulle nog kunna sorteras in som grundforskning. Det kan kanske också vara bra att ha en begränsad sådan del om den i övrigt passar in i ett projekt för att kunna påvisa utåt att organisationen även rymmer det som i många akademiska sammanhang anses vara lite finare forskning.

Tillämpad forskning eller mer konsultnära analysverksamhet

När det gäller avvägningen mellan tillämpad forskning eller mer konsultnära analysverksamhet är SEI ett renodlat forskningsinstitut. Samtidigt vill man framhålla att man är nyttig för ägaren, svenska staten, och betonar då att det är frågan om tillämpad forskning som kan nyttiggöras utanför forskarvärlden. Under perioder av finansieringsproblem tenderar även forskningsinstitut att åta sig konsultnära forskning.

Globala, nationella eller lokala miljöfrågor

SEI:s val av ämnesområden och projekt visar tydligt att fokus ligger på de globala frågorna. I storleksordningen hälften av budgeten an-

vänds för detta ändamål. Här kommer kunskaperna till nytta i Sverige dels när den globala miljöutvecklingen berör oss här i Sverige, t.ex. importen av vatten eller svavelföreningar via lufthaven, dels när kunskaperna behövs inför våra internationella förhandlingar kring utsläppsbegränsningar. I huvudsak gynnar dock kunskapsutvecklingen kring globala processer aktörer i andra länder som ägnar sig åt miljöfrågorna.

Både projektförteckningen och muntlig information från SEI tyder på att det i andra hand är lokala frågor som berörs, oftast då förstås lokala frågor som sätts i det globala naturbundna sammanhanget. Projekt med en tydlig inriktning på förhållanden i utvecklingsländer tycks använda en fjärdedel av SEI:s budget.

Balansen ut mellan naturvetenskap och samhällsvetenskap

Volymen samhällsvetenskapliga forskning på miljöområdet är underdimensionerad i stort sett i alla länder då flertalet samhällsvetenskapliga discipliner av tradition varit förhållandevis ointresserade av den materiella världen. Ändå är det som alla intresserade av miljöåtgärder poängterar, vi människor beter oss på sätt som ibland inte är hållbart på sikt. SEI koncentrerar de samhällsvetenskapliga delarna i sina tvärvetenskapliga projekt så att det går att urskilja hur olika beslutsfattare kan handla rationellt i ett hållbarhetsperspektiv.

Resultat till svenska regeringen, riksdagen och myndigheter

SEI används av regeringens företrädare och regeringskansliet som rådgivare via föredragningar, föreläsningar och som författare till textutkast som senare ska användas politiskt. Denna rådgivande roll skiljer sig från de långa forsknings- och utredningsuppdragen men den är en naturlig följd av att viss del av finansieringen kommer från miljödepartementet.

Någon enstaka person ifrån institut av SEI:s typ, kanske chefen eller styrelsens ordförande, brukar få en informell roll som samtalspartner till ministrar eller politiker. Erfarenheter från andra sektorer visar att en sådan rådgivarfunktion kan vara lättare att hantera än en mer direkt kommunikation mellan de vetenskapliga rapporterna och politiken. SEI har idag en rådgivande roll som tycks fungera.

SEI:s kompetens

SEI:s kompetens vad gäller förmågan att driva stora och komplexa forskningsprojekt och SEI:s kompetens när det gäller att göra synteser från många kunskapsområden vinner gehör hos många finansiärer i konkurrens med andra institut vilket är en indikator på att kompetensen är hög.

Praktiskt taget alla vetenskapsområden kan vara aktuella att bidra med kompetens i ett miljöprojekt beroende på vilken miljöfråga som avses. En viktig kompetens i detta sammanhang är förmågan att göra syntes och disciplinärt gränsöverskridande kunskapsbidrag. Ofta krävs även stora formella modeller för detta ändamål. På SEI har en särskild grupp anställda denna beräkningskompetens.

Våra bedömningar är att SEI:s kompetens att nå ut med forskningsresultat också är hög. Institutet deltar i en rad samarbeten med internationella organisationer. Dessutom har institutet en erfarenhetshistoria från arbete i många länder och från projektsamarbete med personer från många länder. SEI tycks ha byggt upp en organisationsbunden bra forskningsmiljö som kan öka effektiviteten i forskningsprojekten.

Som nämns ovan är SEI:s forskningsfinansiering hårt konkurrensutsatt från bl.a. likartad forskningsverksamhet i Sverige och internationellt. Ett konkret tecken på att kompetensen uppskattas är att forskningsbudgeten kunde öka från 130 till 167 miljoner kronor mellan åren 2007 och 2008.

Universiteten

Omfattande miljöforskning bedrivs på flera universitet i landet. I en nyligen genomförd undersökning av tidningen Miljöaktuell rankades olika universitet och högskolor med miljöinriktning beroende på söktryck, andel forskare per student, arbetsgivares värdering vid rekrytering av examinerade samt egen miljöcertifiering. Denna ranking har således inte forskningskvalitet som rangordningsprincip men en hög plats på rankinglistans måste ändå tolkas som ett kvalitetsbetyg på universitetets/högskolans arbete inom miljöfrågan. Chalmers tekniska högskola hamnade högst upp på rankingslistan, följt av Sveriges lantbruksuniversitet, Lunds universitet, Stockholms universitet, Blekinge tekniska högskola samt Kungliga tekniska högskolan i Stockholm.

Lite förenklat bedrivs den traditionella universitetsforskningen allt mer inom ämnesområden som anses ligga nära den tillämpade forskningen i och med att allt större andel av forskningen finansieras externt. Flera universitet och högskolor har kapacitet att genomföra avancerade konsultuppdrag. Kompetensen hos forskare inom olika ämnesområden kan vara i världsklass.

Det vanliga sättet att involvera kompetens från universiteten hos utomstående organisationer är att ge uppdrag till olika underavdelningar inom universiteten, eller till enskilda forskare. Särskilt när det gäller uppdrag av nationell betydelse där viss framförhållning är möjlig kan denna resurs utnyttjas oftare än vad som idag är fallet av RK. Uppdrag till universiteten kan då upphandlas av RK direkt eller via en myndighet som exempelvis Statskontoret.

På de olika universiteten finns givetvis ett flertal olika enheter, nätverksbildningar och institutioner med stor kompetens inom de områden som SEI är aktiva inom. Kompetensen är vanligen något mer riktad, och generellt sett inte lika tvärvetenskaplig som den vid SEI. Detta betyder dock inte att man är ovan att arbeta i tvärvetenskapliga sammanhang och nätverk, snarare är detta ofta en inte obetydlig del av verksamheten. Hur erfarna, aktiva och villiga universitetsinstitutioner och enskilda forskare är att ta på sig externa uppdrag skiljer sig åt.

Chalmers tekniska högskola bedriver omfattande forskning och utbildning inom miljöområdet. Vissa delar av verksamheten är helt uppbyggda kring miljö och hållbar utveckling, men även inom andra verksamhetsområden är miljöfrågan ett centralt inslag. Högskolan menar att deras kompetens i huvudsak ligger inom områdena:

- Klimatfrågor
- Energiområdet, såsom alternativa energisystem och deras förutsättningar på marknaden, energisystemens utveckling samt energieffektivisering
- Miljösystemanalys, utveckling av metoder och verktyg för analys av tekniska system och produkter, samt konsumtionsmönster och hållbarhetsindikatorer
- Materialflöden, t.ex. råvaror, energi, odlingsproblematik
- Riskbedömningar, t.ex. metoder för att sanera förorenad mark
- Logistik och transportsystem, såväl regionalt som i urbana miljöer
- Urbana vattensystem, tillgång och rening
- Hållbart byggande, bl.a. inre miljö, design, stadsutveckling

Man driver också särskilda miljöprojekt, som exempel kan nämnas *Chalmers Environmental Initiative (CEI)* som är ett projekt med Chalmers stiftelse som huvudintressent. Inom projektet sker forskning och undervisning kring flera globala miljöfrågor som energi, klimat, samhällsbyggande, processteknik och ekonomi. Ett annat exempel som visar på fokus på miljöforskning är *Alliance for Global Sustainability (AGS)* som är ett internationellt partnerskap mellan Chalmers och tre andra universitet med syfte att bedriva forskning och utveckling inom globala komplexa frågeställningar med fokus på miljövetenskap och hållbar utveckling. Här finns också kopplingar till politik och näringsliv.

Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU, har ett omfattande fokus på miljöfrågor och är sett till antalet studenter och forskare det största universitetet inom miljöområdet. Verksamheten bedrivs inom olika sektorer: jord-, skogs- och trädgårdsbruk, veterinärmedicin, naturresurser och miljö samt landsbygdsutveckling. Övergripande inom alla dessa sektorer är frågan om klimatförändringar. Detta är också ett ämnesområde som man beskriver sig som särskilt stark inom. Exempel på särskilda fokus inom miljöfrågan är förändringar i ekosystem på grund av klimatförändringar samt bioenergi. Utöver frågan om klimat

och energi, så är de starka områdena inom verksamheten definierade som djurs och människors hälsa, genresurser och bioteknik, hållbar produktion och bioteknik, hållbar produktion och naturresursförvaltning, livsmedelskedjan samt samhällsplaneringsfrågor inom stad och landsbygd.

SLU har också utöver forskning och utbildning ett regeringsuppdrag att bedriva fortlöpande miljöanalys. Detta innebär att man övervakar landets skogar, jordbrukslandskap, sjöar, vattendrag och arter för att analysera miljöutvecklingen. Resultaten används för att följa upp Sveriges miljömål och krav från internationella överenskommelser. I detta arbete bistår SLU olika myndigheter, näringar och internationella organ med underlag för beslut inom miljöområdet. Universitetet har valt att organisera arbetet i program som anknyter till de svenska miljömålen. Ett av de relevanta områdena för en jämförelse med SEI är programområdet *Klimatpåverkan* som fokuserar på att stödja arbete för miljömålet "Begränsad klimatpåverkan". Inom programmet prioriteras på kort sikt arbete med Sveriges internationella klimatrapportering inom sektorn markanvändning, markanvändningsförändringar och skogsbruk. Resultaten används för *uppföljning av FN:s ramkonvention för klimatförändringar och Kyotoprotokollet*.

SLU har stor erfarenhet av att samverka i externa relationer med olika aktörer inom näringsliv och samhälle både på ett nationellt och internationellt plan. Universitetet driver också ett dotterbolag SLU Holding AB där man arbetar med att omsätta forskningsresultat till produkter och tjänster.

Övriga universitet har också omfattande miljöforskning inom de vetenskapliga disciplinerna och inom tvärvetenskapliga centrubildningar, institut och projekt. Förutom vanliga ämnesanknutna institutioner finns flera organisatoriska samarbetsformer internt och med externa organisationer.

Bredden av forskningsverksamhet med stark miljöanknytning vid ett universitet exemplifieras bara här med pågående aktiviteter inom ett av universiteten, Uppsala universitet, men liknande volym på verksamhet finns även vid andra större universitet.

Centrumbildningar, institut, avdelningar och företag

Miljöcentrumbildning

Miljöforskningsinstitut, samfinansierat med tre övriga intressenter

Institut för industriell miljöekonomi

Universitetets uppdragsverksamhet som tar yttre uppdrag inom miljöområdet

Universitetets kuvösverksamhet*

Institutioner med direkta miljöuppdrag

Institutionen för miljöforskning

Institutionen för miljöteknik

Enheten för miljöekonomi inom den Nationalekonomiska institutionen

Naturvetenskapliga fackinstitutioner med miljörelevant forskning

Institutionen för geovetenskaper

Institutionen för ekologi och evolution

Samhällsvetenskapliga fackinstitutioner med miljörelevant forskning

Ekonomisk-historiska institutionen

Kulturgeografiska institutionen

Nationalekonomiska institutionen

Figur 1 Exempel på organisationer med miljöforskningsaktiviteter inom ett universitet, Exemplet avser Uppsala universitet men liknande strukturer finns på alla större universitet och högskolor.

* som hjälper blivande företag som exempelvis konstruerar nya typer av miljöfönster, bilbatterier, vågkraftverk, majsgrödor, etc.

Ett institutionsexempel: Inom institutionen för geovetenskaper vid UU återfinns fem olika forskningsprogram med omfattande forskning och utbildningsverksamhet. Man bedriver också ett aktivt utåtriktat arbete. De olika program som bedrivs vid institutionen är berggrundslära, byggnadsteknik, geofysik, luft-, vatten och landskapslära och paleobiologi.

Som exempel på verksamhet med liknande kompetens som SEI presenteras här institutionens program för luft-, vatten- och landskapslära samt dess underområde hydrologi. Programmet omfattar forskning inom meteorologi, hydrologi, miljöanalys och naturgeografi. Verksamheten fokuserar på att studera och analysera atmosfäriska, hydrologiska och landskapsbildande processer och dess växelverkan med mänskliga aktiviteter. Målet är att förstå de underliggande processerna och att utveckla modeller och metoder som kan användas tillämpat. Modellutvecklingen är kopplad till olika fysikaliska experiment i fält och laboratorium. Tillämpningsområden kan handla om miljöföroreningar, kärnavfallsförvaring, energiforskning och effekter av klimatförändringar.

Forskningen fokuserar på fyra ämnesområden:

- Miljöanalys
- Hydrologi
- Meteorologi
- Naturgeografi och Kvartärgeologi

Som exempel på verksamhet kan tas området *hydrologi*. Den hydrologiska forskningen fokuserar på frågor om kvantitet och beskaffenhet av ytvatten och grundvatten, men också utbytet av vatten och energi mellan jordytan och lufthavet. Arbetet fokuserar starkt på processförståelse, numerisk modellering och modellutveckling. Stor vikt läggs vid experimentellt arbete för att kunna nå ny kunskap. Exempel på tillämpningsområden är miljöföroreningar, kärnavfallsförvaring, energiforskning och konsekvenser av klimatförändringar.

En forskarskola i naturkatastroflära finns även vid institutionen, och från och med 2010 kommer man att vara starkt engagerade i det strategiska området säkerhet och krisberedskap. Vidare har institutionen ett nationellt informationsansvar för jordbävningar genom ett uppdrag från UD.

Kompetensprofilen ser ut på följande sätt. Institutionen har 130 anställda samt 15 doktorander verksamma vid institutionen men anställda vid universitet i utlandet. Uppskattningsvis hälften av personalen har tidigare haft anställning i utlandet, och uppskattningsvis 50 personer har doktorexamen. Den relativt ”låga” graden disputerade beror på att antalet doktorander är hög vid en institution.

Exempel på forskningsnätverk inom universiteten

Centrum för miljövetenskaplig forskning, CMF, vid Umeå universitet är en organisation som finansierar forskning via doktorandtjänster inom miljöområdet. Forskningen som bedrivs kan vara av naturvetenskaplig karaktär men miljö definieras också som inomhusmiljö, arbetsmiljö eller medicinska miljöfrågor. Projekten kan också vara av samhällsvetenskaplig eller humanistisk karaktär.

CMF har i sig inga anställda utan består av en styrelse, samt en person (forskare) som avlönas halvtid som föreståndare samt för att sköta administration. I dagsläget finansieras 17 doktorandtjänster genom projektanslag från CMF:s budget. Doktoranderna är verksamma vid antingen Umeå universitet, Sveriges lantbruksuniversitet i Umeå eller Totalförsvarets forskningsinstitut. Detta innebär att verksamheten i hög grad bygger på samarbete mellan dessa myndigheter och att kontakter mellan olika ämnesområden är centrala. Kompetensen och verksamhetens kontaktyta blir då också bred. De verksamma vid CMF publicerar sig som brukligt är i vetenskapliga tidskrifter samt svenska facktidskrifter.

Vid en jämförelse mellan SEI och CMF i fråga om kompetens och tidigare erfarenhet så är det i första hand frågor som berör klimatrisker, sårbarhet och utvecklingsfrågor som CMF:s kompetens överlappar med SEI:s. Inom dessa områden har man också deltagit i större tvärvetenskapliga miljöforskningsprojekt, och man har också kapacitet att själva driva sådana.

Just den tvärvetenskapliga miljökompetensen är helt central för CMF då alla projekt som bedrivs är mång- och/eller tvärvetenskapliga och bygger på samverkan mellan olika aktörer. Detta medför givetvis ett stort kompetensnätverk samt god erfarenhet i att samverka med andra aktörer i miljöfrågor. CMF har kapacitet att ta kvalificerade uppdrag inom områdena klimatrisker, sårbarhet och utvecklingsfrågor.

Forskningsinstitut

Svenska Miljöinstitutet, IVL, beskriver sig som ett fristående och icke vinstdrivande forskningsinstitut. IVL arbetar sedan 1966 med tillämpad forskning och uppdrag för en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar tillväxt inom näringslivet och övriga samhället. Institutet ägs av en stiftelse, där näringslivet och staten (miljödepartementet) står för lika delar. Staten via Naturvårdsverket och Formas garanterar för närvarande 23 miljoner kronor i forsknings- och utvecklingsmedel förutsatt att parterna inom näringslivet går in med motsvarande summa. Syftet med den samfinansierade forskningen är att driva frågor som har stor relevans för näringslivet och generell relevans för samhället. Man bedriver också anslagsfinansierad forskning via statliga forskningsorgan, forskningsstiftelser och EU. År 2008 omsatte man 193 miljoner kronor.

IVL har 178 medarbetare, av dessa har 45 personer forskarbakgrund med doktorsexamen och ytterligare 12 genomgår doktorandutbildning. Vidare har man två personer anställda i utlandet. Personalen publicerar sig i vetenskapliga tidskrifter, samt i svenska och internationella facktidsskrifter.

Centralt i verksamheten är den nära kopplingen mellan forskning och uppdrag. IVL fokuserar på att vara ”branschöverskridande” och lägger stor vikt på att rikta in verksamheten för att klara av att ha en helhetssyn på miljöfrågan på såväl systemnivå som en konkret och tillämpad nivå.

Forskningen på IVL bedrivs för närvarande i sex temaområden. Temaområdena tillsätts av en temakommitté och beslutas av styrelsen. Teman uppstår och förändras efter behov i verksamheten. De olika temaområdena är:

- *Klimat och energi.* Här ligger fokus på naturvetenskap, teknik, ekonomi och sårbarhetsfrågor. Exempel på huvudområden är klimatpolitik och styrmedel, modelleringar av orsaker och effekter, energisystem, bioenergi, anpassning till klimatförändringar, strategier för att minska klimatbelastning och kommunikation.
- *Luft och transporter* IVL är nationell datavärd för luftföroreningar och övervakar luften i bland annat tätortsmiljöer. Man har fokus på luftkvalitet, exponering och ekosystemeffekter, luftvårdsstrategier, och emissioner från transporter.

- *Vatten*. Sedan starten av IVL har vattenfrågor varit centrala och man har kompetens inom hela vattensystemet; limniska och marina miljöer samt frågor om grundvatten, avloppsvatten och dagvatten.
- *Resurseffektiva produkter och avfall*. Här arbetar man med tre delområden: Minskad klimatpåverkan av produkter och individen, hållbar konsumtion och produktion samt effektivare styrmedel.
- *Hållbart samhällsbyggande*. Här är fokus mot hållbar urban bebyggelse och frågor om hur den framtida staden ska se ut och organiseras centrala. Man fokuserar exempelvis på frågor kring minskad användning och exponering av farliga ämnen, energieffektiv och klimatanpassad bebyggelse samt inomhusmiljö.
- *Hållbar produktion*. Inom detta område arbetar man nära företag och olika branscher med analys och med syfte att utveckla produkter som klarar höga miljökrav och samtidigt ökar lönsamheten utan att man ger avkall på det sociala ansvaret i produktionsledet.

Kompetensen inom klimatfrågan ses som central inom flera av de olika temaområdena. Här har IVL satsat och förstärkt kompetensen genom flera strategiska anställningar. Man har också inlett samarbete med Statens Geotekniska Institut (SGI) och Sveriges Meteorologiska och Hydrologiska Institut (SMHI) angående forskning om klimatanpassning.

Resultaten från olika projekt riktar sig vanligen till svenska avnämare, näringsliv och offentlig sektor. Man har också en del projekt som vänder sig mot allmänheten, exempelvis det så kallade "Klimatkontot" som är en hemsida där privatpersoner kan räkna ut sin klimatbelastning.

IVL lägger stor vikt vid att ha en fungerande forskningsverksamhet och att vara en konsultfirma. Länkarna mellan forskning och konkreta projekt med nya tekniska lösningar är många och täta. Man beskriver sig som en "Både/Och-organisation" med vilket man menar att fokus är både på forskning och uppdrag med syfte att skapa mervärde för näringsliv och samhälle.

Tillsammans med Kungliga Tekniska Högskolan, KTH i Stockholm har man startat Centrum för hållbar utveckling (CHU) som bedriver en rad projekt och därutöver även Hammarby Sjöstadsverk. Sjöstadsverket är ett reningsverk som fungerar som en forsknings- och demonstrationsanläggning där nya tekniker inom vattenrening kan testas i praktiken. Tanken är att forskare, kommunala VA-verk och industrin ska samarbeta för att effektivisera befintlig teknik och utveckla nya metoder. Här bedrivs både grundutbildning och forskning.

IVL har ett kontor i Kina tillsammans med ett kinesiskt forskningsinstitut där två personer är anställda. Här är fokus på miljöteknik. Vidare deltar man i ett antal EU-projekt i Kina för att stärka det nationella och regionala arbete för en hållbar utveckling i Kina. Här arbetar man även med att bygga upp ett miljösamarbete mellan EU och Kina. IVL har arbetat i över 20 år i Kina.

IVL:s internationella kopplingar, samarbeten och nätverk är omfattande. Man är medlem i internationella forskarnätverk och har som nämnts lång erfarenhet av arbete i Kina, men även uppdrag i övriga Asien, övriga Europa, Afrika och Sydamerika.

IVL har goda och nära kontakter med flera myndigheter och arbetar med rådgivning till flera ledande politiker.

VTI Statens väg- och transportforskningsinstitut

Statens väg- och transportforskningsinstitut VTI är ett forskningsinstitut inom transportsektorn. Verksamheten fokuseras på tillämpad forsknings- och utvecklingsverksamhet rörande samtliga transportslag. Kompetensprofilen beskrivs som bred med kärnkompetens inom säkerhet, ekonomi, trafik- och transportanalys, kollektivtrafik, samspel mellan människa och transport samt frågor gällande vägkonstruktion, drift och underhåll. Institutets forskning används praktiskt som beslutsunderlag hos olika aktörer inom transportsektorn och används ibland i direkt tillämpning i internationell och nationell transportpolitik.

Institutet har omkring 190 medarbetare och av dessa har 57 % (ca 108 personer) forskarbakgrund/doktorsexamen. Personalen publicerar sina resultat i vetenskapliga tidskrifter, och institutet anser sig ha internationell legitimitet. Man beskriver sig som ett oberoende, internationellt framstående och som den största transportforskningsmiljön i Sverige.

Forskningen utförs på uppdragsbasis med ungefär 200 olika uppdragsgivare och kunder per år. Vinnova och Vägverket är de största kunderna.

Av de miljöområden som SEI fokuserar på är det i synnerhet styrsystem som VTI har särskild kompetens inom. Man har både varit involverade i och ansvarat för större tvärvetenskapliga analysprojekt. Man har också använt sig av underkonsulter dels från andra egna kontor och dels genom olika internationella nätverk. Man ansvarar gärna även i framtiden för större tvärvetenskapliga uppdrag, och är intresserade av att ta kvalificerade uppdrag främst rörande styrsystem.

JTI Institutet för Jordbruks- och miljöteknik (Uppsala)

JTI Institutet för Jordbruks och miljöteknik är ett institut som arbetar med forskning, utveckling och information inom områdena jordbruks- och miljöteknik samt arbetsmaskiner. Man lägger särskild vikt vid att fungera som en länk mellan forskning och näringsliv, främst via Stiftelsen Jordbruks- och Miljöteknisk Forskning.

JTI har 45 personer anställda vid institutet och av dessa har ungefär 10 doktorsexamen. De flesta anställda arbetar som forskare, med fokus på tillämpad forskning och utveckling. Exempel på projekt är att bidra med beslutsunderlag till företag och myndigheter för att stärka

konkurrenskraften, minska belastningen på miljön och hushållning med naturresurser. Forskningsområdena indelas i avfall och avlopp, energi, husdjur och stallgödsel, maskiner och arbetsmiljö samt växtodling.

Ett vanligt arbetssätt är att JTI fungerar som projektledare i projekt tillsammans med andra forskningsinstitut, universitet, högskolor eller organisationer både på ett nationellt och internationellt plan. Man arbetar vanligen med att se frågeställningar utifrån ett helhetsperspektiv för att kunna angripa problemet med nya tekniska lösningar.

Sedan årsskiftet 2008/2009 har JTI blivit en del av SP-koncernen med 9000 anställda för att få tillgång till bredare kompetens och spetsteknologi. Vidare har man slutit ett samarbetsavtal med Sveriges Lantbruksuniversitet vilket innebär en ökad närhet till den forskning som bedrivs där.

Sett i förhållande till SEI:s kompetens så har JTI kompetens och erfarenhet inom områdena klimatrisker, styrsystem och utvecklingsfrågor. Man har stor erfarenhet av att anlita externa experter och av att samarbeta i stora tvärvetenskapliga projekt. Vidare har man ett omfattande kontaktnät omfattande olika företag, universitet och högskolor. Detta gör att man också i framtiden kan ansvara för större tvärvetenskapliga forsknings- och analysprojekt. Personalen publicerar sig i vetenskapliga tidskrifter samt i både svenska och internationella facktidskrifter.

Nordiska Afrikainstitutet

Nordiska Afrikainstitutet är ett centrum för forskning, dokumentation och information om nutida Afrika. Verksamheten är förlagd till Uppsala och fokuserad mot att förse de nordiska länderna med forskning och analys om Afrika och att stärka samarbetet mellan afrikanska och nordiska forskare. Vidare strävar institutet efter att tillgängliggöra kunskap om Afrika för beslutsfattare, massmedia, studenter och intresserad allmänhet.

Institutet har 40 personer anställda, av dessa har 12-14 en forskarbakgrund/doktorsexamen. Mer än hälften av personalen (mellan 25-30 personer) har tidigare haft anställning utomlands. Personalen publicerar sig regelbundet i vetenskapliga tidskrifter samt svenska och internationella facktidskrifter. Man anser sig ha internationell legitimitet.

Forskningen är huvudsakligen samhällsvetenskaplig och indelad i sex olika kluster. Samverkan mellan olika forskare och tvärvetenskapliga angreppssätt ses som centralt. De olika klustren är:

- *Agrarian Change, property and resources*
- *Conflict, displacement and transformation*
- *Cultural images and expressions*
- *Globalization, trade and regional integration*
- *Urban Dynamics*

Institutet arbetar ofta med att tillhandahålla information och analyser om aktuella afrikanska förhållanden till beslutsfattare i de nordiska länderna. Man arrangerar också konferenser riktade till beslutsfattare, enskilda organisationer och media. Exempel på verksamheter som bedrivits och specifika fokus under de senaste åren är the New Partnership for Africa's Development (NEPAD), Afrikanska Unionen, regionala samarbeten i Afrika, demokratiutvecklingen i nyligen befriade stater, dokumentation av nutidshistorien i synnerhet befrielsekampen i södra Afrika, samt situationen i Centralafrika. Även Västafrika har i ökande grad hamnat i fokus under senare tid.

När det gäller överlappning med SEI:s verksamhet är det i huvudsak frågor gällande sårbarhet och utvecklingssystem som NAI har kompetens. Man driver fem olika skriftserier som syftar till att sprida högkvalitativ forskning samt rapportera och diskutera kring policyfrågor.

Akademier

KVA, Kungl. Vetenskapsakademin

Kungliga Vetenskapsakademin, KVA, grundades 1739 efter utländska förebilder. De beskriver sig idag som en oberoende organisation med syfte att främja vetenskaperna och stärka deras inflytande i samhället. Särskilt fokus läggs på att stärka naturvetenskap och matematik. Arbetet utgår i hög grad utifrån tio olika klasser som var och en motsvarar ett vetenskapligt område. Akademien har också sex olika forskningsinstitutioner. För frågor som kräver bred vetenskaplig kompetens finns särskilda kommittéer och utskott, såsom Miljökommittén och Energiutskottet.

Verksamheten vid KVA är i första hand tänkt att fungera som ett forum där forskare kan mötas över ämnesgränserna och kunna erbjuda "unika" forskningsmiljöer. Man vill också ge stöd till yngre forskare, belöna framstående forskningsinsatser och förmedla internationella vetenskapliga kontakter. Vidare fokuserar man på att på olika sätt stärka vetenskapens roll i, och samverkan med, samhället samt påverka olika forskningspolitiska prioriteringar.

KVA utdelar vidare ett flertal olika vetenskapliga priser. Mest kända av dessa är Nobelprisen i fysik och kemi, Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne samt Crafoordpriset.

Akademien har sex olika forskningsinstitutioner, dessa har tillkommit för att utveckla olika angelägna ämnesområden och är vanligen finansierade via donationer. Institutionerna skapar möjligheter för akademiens egna forskare och för gästforskarverksamheten. Ett flertal av de institutioner som akademien varit engagerade i har senare övergått till staten. Av dessa kan exempelvis nämnas Naturhistoriska riksmuseet och Institutet för rymdfysik i Kiruna.

Idag drivs följande sex institutioner: Abisko naturvetenskapliga station, Beijerinstitutet för ekologisk ekonomi, Bergianska stiftelsen, Centrum för vetenskapshistoria, Institut Mittag-Leffler och Kungliga vetenskapsakademiens institut för solfysik.

Beijerinstitutet för Ekologisk Ekonomi

Beijerinstitutet är ett internationellt forskningsinstitut som fokuserar på gränslandet mellan ekologi och ekonomi för att därigenom kunna utveckla teorier, metoder och beslutsunderlag för ett hållbart nyttjande av naturresurser, miljö och ekosystem. Institutet grundades 1977 och omorganiserades 1991 mot ett fokus på ekologisk ekonomi. Den huvudsakliga finansieringen kommer via Kjell och Märta Beijers stiftelse.

Det övergripande syftet med verksamheten är att bedriva forskning och stimulera till samarbete mellan forskare, institutioner på universiteten, forskningscenter och institut för att stimulera till en djupare förståelse av samspelet mellan ekologiska system samt den sociala och ekonomiska utvecklingen. Samarbeten sker både på ett nationellt och också ett internationellt plan.

Institutet driver internationella forskningsprogram där ekologer och ekonomer samt andra natur- och samhällsvetare samarbetar. Vidare deltar man i undervisning på universitetsnivå samt att utforma kurser och program inom ekologisk ekonomi.

Exempel på projekt:

- *Green wedges as urban commons: Applying a complex social-ecological system approach to sustainable urban planning*
- *Integrating ecosystem services in urban spatial planning*
- *Valuing resilience and evaluating sustainability*
- *Governing Social-Ecological Transformation: Adapting to the Challenge of Global Environmental Change.*
- *Sharing natural resources with complex dynamics - strategic interaction across temporal and spatial scales with policy implications*
- *Strategic interaction, asymmetric information and coordination – theoretical predictions and experimental evidence*
- *HIV/AIDS – The True Tragedy of the Commons? The effects of HIV/AIDS on management and use of local natural resources*

Stockholm Resilience Centre

Stockholm Resilience Centre är ett internationellt center med fokus på tvärvetenskaplig forskning på resiliens, möjligheten att hantera förändringar och samtidigt kunna fortsätta utvecklas. Forskningen fokuserar både på kopplingarna och samspelet mellan samhälle och natur. Man betonar särskilt komplexiteten och föränderligheten hos de socio-ekologiska systemen.

Centret är ett samarbete mellan Stockholms universitet, SEI, och Beijerinstitutet för Ekologisk Ekonomi. Finansieringen kommer från Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, Mistra. Centret för Tvärvetenskaplig Miljöforskning (CTM) vid Stockholms universitet och the Baltic Nest Institute hör också till Stockholm Resilience Centre.

Centret har också utsetts till ”Swedish Centre of Excellence” av Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad, Formas.

Syftet med verksamheten är skapa ett världsledande forskningscenter med fokus mot socio-ekologiska system för att skapa ny kunskap som kan omvandlas till praktiska lösningar, exempelvis gällande hantering och skötsel av specifika frågor samt politiska beslut och riktlinjer på olika nivåer i samhället. Fokus ligger på tvärvetenskap och att föra samman samhällsvetenskap, humaniora och naturvetenskap med långsiktigt syfte att säkerställa ekosystemen för en hållbar utveckling.

Forskningen är uppdelad i nio olika områden som alla fokuserar på frågor kring resiliens, anpassning, sårbarhet och förändring.

- *Regime shifts, scales and sources of reorganization in socio-ecological systems,*
- *Economic dynamics of socio-ecological systems,*
- *Understanding ecosystems dynamics for proactive management*
- *Knowledge management, learning and social networks in social-ecological systems*
- *Multilevel institutions and adaptive governance of social-ecological systems*
- *Governing freshwater for food and ecosystem services*
- *Urban social-ecological systems and globalization*
- *Governance and ecosystem management of coastal and marine systems*
- *Global change and social-ecological systems*

IVA, Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademin

Energi- och miljöfrågor är enligt IVA ständigt centrala i verksamheten. Akademien, som grundades 1919, har idag 12 000 ledamöter och en stark koppling till både näringslivet och politik i Sverige. IVA har en programchef och åtta projektledare som sköter en bitvis forskningsnära projektverksamhet som sysselsätter 35 personer, inklusive några medarbetare, normalt 20 %, med forskarbakgrund. Den huvudsakliga kompetensen i projektverksamheten hämtas in från det omfattande nätverket. Underkonsulter och forskare anlitas regelbundet för att ta fram underlag inom projektverksamheten. Staten bidrar med resurser till denna verksamhet

via RK, via myndigheter och via statliga företag. Omsättningen är cirka 30 mkr per år.

Olika ämnesområden väljs ut för särskilda studier i projektform. En styrgrupp, en projektledare och vidtalade experter och forskare ingår i ett projekt. Flera finansiärer bidrar med resurser. När forskningsarbete av traditionellt slag ingår får publicering ske på enskilda initiativ utanför projektet. Slutrapporten är skriven för icke-forskare. Det hindrar inte att den vetenskapliga kvalitén bakom det arbete som sammanfattas i slutrapporter är mycket god.

IVA har arbetat inom samma ämnesområden som SEI med undantag av utvecklingsfrågor. Resultaten är offentliga och publiceras främst i egna rapporter och i svenska facktidskrifter men i viss mån även i internationella tidskrifter. Dock publiceras inget i vetenskapliga tidskrifter (om inte enskilda involverade forskare har bidragit med sådant de kan använda i sin egen publicering). Resultaten når många beslutsfattare inom svensk politik och näringsliv men även svenskspråkiga inom den akademiska världen.

IVA är en organisation som skulle kunna utnyttjas mer av staten för att belysa olika miljöproblem och deras kopplingar till åtgärdsalternativ. Särskilt gäller det om forskningsinslagen är begränsade och forskarna i stor utsträckning används för syftet av existerande kunskapslägen och för att koppla samman naturvetenskapliga och ekonomiska realiteter till det politiska beslutsfattandet. IVA har dock en självständighet som innebär att beställningar inte kan beordras via direktiv på samma sätt som till myndigheter.

Myndigheter med sektoransvar

Flera myndigheter har anställda med forskarutbildning. Exempelvis satsar energi myndigheten fler disputerade personer än SEI. Myndigheterna driver ibland projekt som har liknande syften som de inom SEI, ofta genom extern upphandling från konsulter, ibland via samarbete med SEI. Kunskaperna på myndigheter utnyttjas och kan utnyttjas ännu mer om så vore önskvärt.

Energimyndigheten

Energimyndigheten är en statlig myndighet som arbetar för ett miljövänligt och effektivt energisystem. Myndigheten verkar inom olika samhällssektorer för att skapa villkor för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning. Utgångspunkten för arbetet är att en hållbar utveckling förutsätter ett hållbart energisystem ur ett ekonomiskt, ekologiskt och socialt perspektiv. Man

strävar efter att tydliggöra sambanden mellan energifrågor och samhällets olika delar. Målen är att bidra till:

- Att klimatmålet uppfylls
- En ökning av förnybara energislag
- Mer effektiv energianvändning
- En säker och trygg energiförsörjning
- Ökad kommersialisering av goda affärsidéer

Vidare stöttar man även forskning och utveckling av ny kunskap kring olika aspekter på energifrågan såsom tillförsel, omvandling, distribution och användning av energi.

Myndigheten har 270 anställda, av dessa har omkring 30 personer forskarbakgrund/doktorsgrad och ett fåtal har tidigare haft anställning i annat land. Personalen publicerar sig i svenska och internationella facktidsskrifter samt i vetenskapliga tidskrifter, vilket innebär att de har vetenskaplig legitimitet. De anser sig ha internationell legitimitet inom sitt område.

Man har särskild kompetens inom och erfarenhet av flera av de områden som SEI är aktiva inom såsom klimatrisker, styrsystem, sårbarhet och utvecklingsfrågor. Vidare har man både varit involverade i och ansvarat för större tvärvetenskapliga analysprojekt. I vissa fall anlitar man konsulter eller samarbetar med andra myndigheter för att utföra vissa uppdrag. Konsulter anlitas beroende på behov av resurser i form av viss kompetens och/eller tid. Även i fortsättningen är man intresserade av att ansvara för större tvärvetenskapliga uppdrag samt även att ta uppdrag för att belysa miljöfrågor inom klimatrisker, styrsystem sårbarhet och utvecklingsfrågor.

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket är den centrala myndigheten på miljöområdet med ett övergripande ansvar för miljömålsfrågor i arbetet med att uppnå de 16 miljö kvalitetsmål som riksdagen fastställt.

Naturvårdsverket ansvarar för att utvärdera miljöarbetet och föreslå åtgärder för att utveckla det. Verket utvärderar alla områden men prioriterar de insatser som berör miljö kvalitetsmålen. Exempel på särskilt prioriterade områden är klimat, naturvård och havsmiljö med fokus mot hållbar utveckling. Man arbetar aktivt för att sektorer på alla nivåer i samhället ska ta sitt ansvar för miljön och har stor kompetens inom ett flertal av de ämnesområdena som är centrala för SEI. Ett internationellt och tvärvetenskapligt arbetssätt är en viktig del av verksamheten liksom fokus på styrsystem. Strategiska, långsiktiga uppdrag där arbetet inom EU blivit av allt större betydelse har blivit centralt för myndigheten.

Större delen av myndighetens verksamhet är riktad till andra myndigheter, företag och organisationer. Man arbetar med information om miljö-

arbete, fördelar resurser och tar fram kunskap om tillståndet i miljön. Kopplingen till forskning och forskningsnära verksamhet är mycket god. Verket finansierar också forskning angående miljömålen, miljöbalken och de internationella miljökonventionerna. Vidare publicerar man fortgående rapporter med forsknings- och policyrelevans.

Exempel på en myndighet med kompetens inom avgränsade delar inom de aktuella miljöfrågorna

Folkhälsoinstitutet

Statens folkhälsoinstitut är en myndighet under socialdepartementet har funnits i sin nuvarande form sedan 2001. Myndighetens uppdrag är att vara ett nationellt kunskapscentrum för metoder, verktyg och strategier på lokal och regional nivå, att följa upp och utvärdera folkhälsopolitiken, samt att utöva tillsyn inom alkohol-, narkotika- och tobaksområdena.

Det övergripande målet är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Arbetet fokuseras på elva ämnesområden med begränsad överlappning till SEI:s prioriteringar.

Myndigheten har ungefär 140 anställda varav tre stycken som jobbar inom miljöområdet. Uppskattningsvis 20-30% av de anställda har doktorsexamen. Personalen publicerar sig varken i facktidskrifter eller vetenskapliga tidskrifter. De anser sig ha internationell legitimitet inom sitt område.

Gällande miljöfrågor liknande de som SEI driver så har man viss kompetens och erfarenhet inom klimatrisker och sårbarhetsfrågor, men ingen eller mycket liten kompetens inom frågor gällande styrsystem och sårbarhet. Man har varit involverade i större tvärvetenskapliga analysprojekt, dock inte ansvarat för sådana. Även i framtiden gäller att man gärna deltar i sådana projekt, men utan att själva vara den drivande kraften. Man är dock inte intresserade av uppdrag inom området, med undantag av sårbarhetsfrågor rörande befolkningsgrupper.

Konsultföretag

Flera större konsultföretag har imponerande kompetens av relevans för miljöfrågor. De har också kapacitet att ta avancerade uppdrag. Särskilt företag med starka internationella nät kan komma i fråga för större uppdrag. Här väljs tre exempel men branschen är stor och det finns åtskilliga till med kompetens och erfarenheter på de ämnesområden SEI prioriterat.

WSP

WSP är ett stort globalt konsultföretag med fokus på analys och teknikfrågor inom ett flertal olika sektorer som exempelvis bostäder, samhällsbyggnad, energi- och klimat, internationell utveckling samt vatten, reningsverk och avfallshantering. Ämnesområdena är begreppsmässigt delvis desamma som de SEI prioriterat men inom ett stort internationellt konsultföretag som WSP finns projekt som i stort sett ligger nära alla frågor SEI arbetar med.

WSP bedriver omfattande verksamhet i 35 olika länder, med totalt över 10 000 anställda. WSP Sverige är en del av WSP Group som, förutom i Sverige, bedriver sin huvudsakliga verksamhet i Storbritannien men också i övriga Europa, USA, Afrika och Asien.

WSP Sverige har omkring 2000 anställda inom en stor mängd olika kompetensområden. Bland kunderna finns myndigheter, privata företag och offentliga förvaltningar liksom bilaterala internationella finansinstitutioner. Arbetet bedrivs inom ett flertal olika sektorer som exempelvis energi- och klimatfrågor, internationell utveckling, samhällsutveckling, transport, handel och industri.

Verksamheten är uppdelad på sju olika affärsområden: WSP Analys och strategi, WSP Byggprojektering, WSP Environmental, WSP International, WSP Management, WSP Samhällsbyggnad och WSP Systems. Samtliga affärsområden, utom WSP Environmental, är underställda någon av de tre vice verkställande direktörerna. WSP Environmental är direkt underställt den verkställande direktören.

I den här rapporten har vi i första hand fokuserat på WSP Environmental, som totalt har 1000 personer anställda varav 250 är aktiva i Sverige. De beskriver sig själva som ett företag med mycket stort internationellt kontaktnät med särskilt fokus på miljö, hälsa och säkerhet, energi samt socialt ansvarstagande. Vidare lägger man vikt vid tvärvetenskapligt kunnande med kompetens inom juridik, ekonomi, teknik och sociala frågor.

WSP Environmental har både omfattande kompetens och erfarenhet inom de olika miljöområden som SEI bedriver verksamhet inom.

Arbetet bedrivs ofta projektform med både externa och interna under- eller medkonsulter. Dessa konsulter kan vara både svenska som internationella och komma från olika företag, myndigheter eller forskningsinstitutioner. Det breda angreppssättet och det stora internationella kontaktnätet gör att WSP Environmental har kapacitet att ta kvalificerade uppdrag inom en mycket stort spännvidd av aktuella frågor inom miljöområdet, däribland de områden som här har använts som kriterier: klimatrisker, styrsystem, sårbarhet och utvecklingsfrågor.

Medarbetarna har som redan nämnts en bred kompetens. Av de anställda på kontoret i Sverige uppskattas att 45 personer har doktorsexamen. På kontoren utomlands uppskattas siffran vara högre. Ett stort antal av

medarbetarna har erfarenhet av internationellt arbete. De anställda publicerar sig både i svenska och internationella facktidskrifter och även i viss mån i vetenskapliga tidskrifter.

ÅF (Ångpanneföreningen)

ÅF, f.d. Ångpanneföreningen, har funnits i Sverige i över ett sekel. Koncernens nuvarande kompetens och projekt finns inom bl.a. samma ämnesområden som SEI arbetar på. Företaget har 4500 anställda varav 3000 arbetar i Sverige. Antalet projektarbetare med forskarbakgrund varierar med ämnesområden och anges vara hög bland dem som har projekt inom energiområdet (närmare varannan person) och låg bland projekt som ligger nära massa- och pappersindustrin (ungefär var femte konsult). ÅF Group inkluderar även ÅF:s forskningsstiftelse

Många medarbetare har under någon period bott och arbetat i andra länder. Liksom SEI arbetar företaget också med SIDA-finansierade projekt och med rådgivning till regeringar i u-länder. Företaget både samarbetar med statliga forskningsorganisationer, t.ex. IVL, och har omfattande uppdrag åt svenska myndigheter, t.ex. energimyndigheten.

Projektrapporter publiceras sällan. Resultaten är normalt affärsinformation som utnyttjas i beställarens verksamhet och inte är avsedd att kunna utnyttjas av andra. Rapporter till statliga beställare är dock offentliga.

ÅF utnyttjas idag och kan förstås även i framtiden utnyttjas av staten för att belysa olika internationella eller svenska miljöproblem och deras kopplingar till åtgärdsalternativ.

Ramböll

Ramböll är ett teknikkonsultbolag med fokus på exempelvis bygg, infrastruktur, energi, industri, vatten, miljö, management, och IT. Ramböll-koncernen har omkring 9000 anställda på 200 kontor världen över.

Ramböll Sverige har omkring 1400 anställda på 30 kontor lokaliserade över hela landet. Huvudkontoret ligger i Stockholm. Ramböll Sverige är uppdelat i två divisioner och ett dotterbolag: *Division teknik och design*, *Division projektledning* samt dotterbolaget *Ramböll Natura AB* som bedriver verksamhet i biståndsprojekt världen över.

Rambölls huvudsakliga verksamhetsfokus är uppdrag inom infrastruktur och byggande, samt att följa olika byggprojekts olika faser från idé, analys till projektering, drift och underhåll. Man har stor vana att arbeta med olika underkonsulter, samt att driva projekt av varierande storlek och att sammanföra olika kompetensprofiler.

Exempel på projekt som bedrivits är olika typer av dagvattenprojekt och utredningar, miljögeotekniska undersökningar och större infrastruktur- och avfallsprojekteringar.

Ramböll har delat in sina tjänster i ett antal olika ämnesområden: *Byggnader och design, infrastruktur och transport, industri och olja/gas, energi och klimat, miljö och natur, it och telekom, företagsledning och samhälle.*

Inom området *miljö och natur* besitter man kompetens inom jord och grundvatten, geotekniska undersökningar, luftkvalitet, avfall, landskapsarkitektur, klimatförändringar, avlopps- och spillvatten och vattenresurser. Ramböll har bred kompetens inom dessa frågor och har bedrivit ett stort antal projekt inom samtliga områden.

Inom området *energi och klimat* ligger kompetensprofilen mot biomassa och bioenergi, energiöverföring, vindkraft, klimat/koldioxidreducering, energiplanering och strategi, energiproduktion och sopförbränning.

För att exemplifiera med klimatfrågan arbetar Ramböll exempelvis med klimatanpassning och projekt för att analysera och minska utsläpp av växthusgaser. Projekt bedrivs både inom den privata och offentliga sektorn, på nationell, regional och lokal nivå. Exempelvis arbetar man med att kvantifiera ekonomiska konsekvenser av problem som kan relateras till klimatförändringar, samt att hitta lösningar för dessa problem.

Ramböll är således ytterligare ett konsultföretag med en mycket omfattande och varierande kompetens. De har stora möjligheter att åta sig uppdrag inom ett stort antal miljöfrågor som sammanfaller med SEI:s verksamhetsområden, både i Sverige och utomlands. Som konsult är man van att arbeta gentemot en kund, d.v.s. som en forskare identifiera ett problem och arbeta fram en lösning men även att sedan praktiskt tillämpa lösningsmetoden där så är möjligt. Till många miljöproblem försöker man hitta nya tekniska lösningar.

SEI i perspektiv

Här jämförs akademisk inriktning och kompetens mellan SEI och andra i Sverige verksamma organisationer som idag har forskningsverksamhet eller kvalificerad utredningsverksamhet inom de ämnesområden SEI valt att prioritera.

En jämförelse mellan SEI och ett universitet

En jämförelse mellan SEI och olika universitetsanknutna forskningsverksamheter, ger vid hand att det finns både stora likheter och överlappningar. Inledningsvis måste också poängteras att SEI har starka universitetskontakter också i Sverige. SEI har delvis integrerad sin verksamhet med Stockholms universitet genom att de tillsammans medverkar i Stockholm Resilience Center. Vidare samarbetar SEI ofta med forskare på andra svenska universitet.

Många enskilda forskare på universiteten är vana att driva projekt och samarbeta i olika konstellationer vilket bäddar för goda möjligheter att ta på sig och genomföra olika uppdrag i nya grupperingar. Forskare engageras också ofta av SEI eller andra organisationer utanför universitet för att bidra med kunskap. Alla är vinnare i sådana samarbetssammanhang. Hur erfarna, aktiva och villiga universitetsinstitutioner och enskilda forskare är att ta på sig externa uppdrag skiljer sig åt mellan universitet och discipliner. Gemensamt för många inom universitetsvärlden är jakten på extern finansiering.

Universiteten ser att alla dessa yttre uppdrag som forskare tar på sig, ”extraknäck”, inte bidrar till finansieringen av universitetens egen infrastruktur och försöker därför organisera sig bättre för att konkurrera med forskningsinstitutioner och konsultföretag när det gäller att ta hand om större projekt som utannonseras från forskningsfinansiärer. Den *one-stop-shop* som finns på forskningsinstitut som SEI är ännu inte välutvecklad på universiteten. För närvarande är det en svaghet inom universitetsvärlden. Man har inte riktigt hunnit med att anpassa sig till den nya situation som innebär att merparten av forskningsprojekten kommer att vara finansierade utifrån och i konkurrens.

För att jämförelsen SEI och ett universitet inte ska bli alltför konstig, det handlar ju om organisationer i helt olika storleksklasser, bör SEI mer rättvisande jämföras med någon avgränsad del inom universitetsvärlden. Det finns då exempel på ett antal olika nätverksbildningar, institutioner, enheter och universitetsanknutna institut. De har ibland stor kompetens inom de områden som SEI är aktiva inom. Kompetensen är vanligen dock något mer riktad, och vanligen inte lika tvärvetenskaplig som den vid SEI. Detta betyder dock inte att man är ovan att arbeta i tvärvetenskapliga sammanhang och nätverk, snarare är detta ofta ett betydande och växande inslag i verksamheten.

Exempelvis Chalmers, som beskrivs ovan, bedriver forskning, utveckling och utbildning inom samma fyra ämnesområden som SEI. Fokus på Chalmers måste sägas vara mer naturvetenskapligt än på SEI vilket gör att angreppssätten delvis blir annorlunda. De samhällsvetenskapliga analyserna, som är centrala för att förstå människans roll och reaktioner på miljöfrågorna, får mindre betoning. Trots att Chalmers har övergripande angreppssätt och samarbetar i olika konstellationer, måste SEI kunna sägas vara en mer utpräglad tvärvetenskaplig forskningsinstitution. Chalmers besitter dock en mycket omfattande kompetens inom miljöområdet som skulle kunna nyttjas i högre grad av regeringskansliet.

Även SLU, det andra exemplet på en högskola eller ett universitet ovan, har en mycket omfattande verksamhet inom miljöområdet, med stor erfarenhet inom många av de områden som SEI bedriver verksamhet inom. Då man redan idag arbetar aktivt ut mot samhället, har regeringsuppdrag samt driver dotterbolag måste det anses som att kapaciteten och kompetensen

för ett utökat samarbete med olika uppdrag från regeringskansliet är mycket god och skulle kunna användas i högre grad än i dagsläget.

Ett exempel på en organisation med hemvist på ett universitet är Stockholm Resilience Centre vid Stockholms universitet, där SEI som omnämns ovan ingår som en del. Detta center är som redovisas ovan i rapporten ett internationellt center med tvärvetenskapligt angreppssätt på samspelet mellan människa och natur. Centret är ett samarbete mellan Stockholms universitet, SEI och Beijerinstitutet, vilket gör en jämförelse med SEI något problematisk. I flera fall är samma personer aktiva vid både SEI och Stockholm Resilience Centre vilket givetvis medför att kompetens blir mycket likartad. Skillnaden i verksamhet beror på vilka ämnesområden som de båda olika aktörerna väljer att positionera sig inom. Här skiljer sig fokus något och Resilience Centre är mer inriktat specifikt på just *resiliens* medan SEI delvis har andra fokus vilket framgår ovan. Överlappningarna i kompetensprofil är dock omfattande. Det tvärvetenskapliga angreppssättet och fokus på kunskap som kan omvandlas till praktiska lösningar samt utformning av riktlinjer och olika policy inom miljöområdet är centralt hos båda.

Institutionen för geovetenskaper vid Uppsala universitet används ovan som ett annat exempel bland alla de universitetsinstitutioner i Sverige som har viss miljökompetens. Samma universitet har, i huvudsak inom det naturvetenskapliga området, skapat stora institutioner med flera olika underlydande ”program” som motsvarar det som på andra universitet motsvarar en mer typisk institution. Fördelen med detta, när det gäller frågorna som behandlas här, är att den samlade kompetensen de olika verksamheterna blir mer överskådlig på institutionen vilket underlättar om en specifik kompetens eftersöks.

Det är helt klart att den kompetens som finns på de olika universitetsinstitutionerna är en resurs som RK och myndigheter skulle kunna använda i betydligt högre grad än vad som nu är fallet. Som det nu är har dock SEI både en *one-stop-shop* funktion och redan etablerad stark kompetens på de ämnesområden man prioriterat vilket åtminstone kortsiktigt innebär stora fördelar vid konkurrens om anslag.

En jämförelse mellan SEI och en akademi

Aktörer som Kungliga Vetenskapsakademien kan fungera som en ingång till olika typer av kompetensområden inom miljöområdet. Akademien har ett omfattande kontaktnät och driver sex olika forskningsinstitutioner där flera har relevans för miljöområdet.

Av störst relevans för en jämförelse med SEI:s verksamhet är Beijerinstitutet för Ekologisk Ekonomi vars fokus är att stimulera till förståelse av samspelet mellan ekologiska system samt den sociala och ekonomiska. Nu har redan SEI och Beijerinstitutet etablerat ett långtgående samarbete inom ramen för den ovan beskrivna universitetsbaserade organisationen Stockholm

Resilience Centre så här konstateras bara att KVA är en tung akademisk institution i världsklass och att den har stor betydelse för SEI.

När det gäller Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien, IVA, är det bara undantagsvis som verksamheten bedrivs inom SEI:s prioriterade ämnesområden. Även när ämnesområdena ibland är desamma är storleksordningen på resurser och inriktningen på konkreta projektarbeten olika. Beträffande exempelvis det av SEI prioriterade ämnesområdet "*Reducing Climate Risks*" har SEI globala klimatmodeller, studerar hur förväntade förändringar påverkar människor i olika delar av världen och prövar vilka beslut som skulle kunna förändra utsläppsnivåerna. IVA mer intresserar sig mer för de vägval som är aktuella inom svensk politik och hur det svenska näringslivet kommer att behöva anpassa sig till nya realiteter. Rubrikerna i rapporterna blir annorlunda, t.ex. för IVA:s publikation "Vägval för framtidens energisystem" eller "Politikernas möjligheter att påverka utvecklingen på energiområdet", och i SEI:s publikationslista finns "Greenhouse Development Rights; towards an equitable framework for global climate policy", men ändå ryms frågorna inom den övergripande rubriceringen *Reducing Climate Risks*.

Både IVA och SEI har (förstås) anställda i Sverige med hög kompetens men SEI har betydligt större forskningskompetens bland sina anställda. Bägge organisationerna anlitar yttre forskare i världsklass och här är bägge organisationerna skickliga. SEI är möjligen mer begränsad i valsituationer genom att de måste använda sina fast anställda forskare även inom nya projekt. Å andra sidan finns det miljöfördelar för forskningsarbetet som normalt saknas i IVA:s projekt. IVA använder sig mer av för ändamålet konstruerade nätverkslösningar inom sin projektverksamhet och begränsar ofta valet av projektdeltagare till inrikes verksamma forskare.

Bägge organisationerna har internationella kontakter, t.ex. med Kina, och följer utveckling av betydelse för miljöfrågorna i andra delar av världen men här har SEI med sina utlandskontor betydligt större internationellt samarbete inom forskningsprojekten och framför allt internationell bredd med vardaglig verksamhet i många länder.

Bägge organisationerna vårdar sina kontakter med politiska beslutsfattare men IVA har här en betydligt bredare kontaktyta inom Sverige och arbetar mer konsekvent för att föra fram kunskapsfrågor till den svenska regeringen och till alla riksdagspartier. IVA har också till skillnad från SEI starkt utbyggda kontakter med myndigheter och svenskt näringsliv.

SEI å sin sida har under senare år kommit att bli ett stöd för svenska regeringen när det gäller internationella förhandlingar om miljöregleringar genom att de under många år fått bedriva forskning på områden som kommit att hamna i centrum inom de internationella miljöförhandlingarna.

En jämförelse mellan SEI och ett annat forskningsinstitut

IVL är det forskningsinstitut som mest liknar SEI. Bägge har starka relationer till regeringens arbete med miljöfrågor. Bägge kan ta omfattande internationella forsknings- och utvecklingsuppdrag. Bägge har tidigare varit både involverade i, och ansvarat för, större tvärvetenskapliga miljöforsknings- och analysprojekt. Man har också kapacitet och nätverk för att ta in underkonsulter och särskild specialistkunskap om denna saknas i organisationen. Bägge har enligt vad som går att bedöma utifrån gott internationellt rykte. Även kompetens och erfarenhet från arbete inom områdena klimatrisker, styrsystem, sårbarhet och utvecklingsfrågor finns inom bägge forskningsinstituten.

Skillnaderna finns även om funktionaliteten i stort sett är densamma. SEI har mer fast internationell organisation medan IVL har verksamhet i många länder utan att ha permanenta kraftfulla forskargrupper. SEI är ett forskningsinstitut direkt finansierat av staten. IVL är en stiftelse och bedriver verksamhet i företagsform. Tills skillnad från SEI kommer hälften av IVL:s basfinansiering från näringslivet. IVL kan också sägas vara mer inriktat på frågor som har ett näringslivsintresse medan SEI inriktar sig på frågor som kräver ett omtänkande inom det offentliga beslutsfattandet på olika nivåer.

En jämförelse mellan SEI och en statlig myndighet

Statliga myndigheter besitter kompetens och utnyttjas ofta för att belysa forskningsläget inom olika delar av miljöområdet. Rapporten visar bl.a. att Energimyndigheten och Naturvårdsverket delvis arbetar med samma frågor som SEI, vanligen dock med mer konkreta och avgränsade frågeställningar. Inget hindrar att myndigheterna utnyttjas mer för uppdrag som liknar forskningsprojekt men praxis är förstås att de specialiserade forskningsinstituten får sådana uppdrag. Konsultföretagen används också allt mer när staten vill begränsa sysselsättningen inom den egna sektorn och dessutom öka konkurrensutsättningen.

En jämförelse mellan SEI och ett konsultföretag

Det finns stora likheter mellan SEI och ett större konsultföretag. Både SEI och konsultföretaget är internationella kompetensstarka organisationer som har stor erfarenhet av miljöprojekt. Både SEI och konsultföretagen kan fungera som *one-stop-shop*. De kan hyra in ytterligare forskar-kompetens där så behövs. Både konsultföretagen och SEI utvecklar beräkningsmodeller som de sedan kan använda i många sammanhang.

Skillnaderna hur man normalt arbetar inom ett forskningsinstitut och ett konsultföretag är samtidigt påtagliga. SEI publicerar sina resultat inklusive de nämnda beräkningsmodellerna. Ett konsultföretag återanvänder vanligen modellerna i nya konsultsammanhang. SEI väljer sina egna ämnesområden och redovisar resultat från olika projekt offentligt så att kunskaperna blir allas egendom. Ett konsultföretag tar uppdrag från beställare och resultaten blir inte offentliga. Med en metafor så bygger SEI

kunskapens motorvägar, tillgängliga för alla, medan konsultföretaget bygger avgiftsbelagda anslutningsvägar till de enskilda produktionsanläggningarna.

Med staten som beställare, via RK eller någon myndighet, kan dock ett välrenommerat konsultföretag leverera kompetenta kunskapsöversikter och forskningsnära analyser inom alla tänkbara miljöområden. Resultaten kan då också göras offentliga.

Avslutande kommentar

Denna rapport överlämnas till statskontoret när det internationella klimatomötet i Köpenhamn dominerar nyhetsförmedlingen. I jämförelse med de enorma resurser som satsas på klimatrelaterade åtgärder, ibland grundade på okunnighet om komplexa bakomliggande kausaliteter, kan det tyckas vara förvånansvärt lite forskning som pågår på klimatfrågor eller på andra miljörelaterade frågor. Sverige har dock sedan länge arbetat för att ta fram användbar kunskap på miljöområdet. SEI är ett av redskapen i denna svenska politik.

SEI är en internationell organisation och konkurrerar internationellt om forskningsanslag. Basen och hemvisten finns dock i Sverige och eftersom mycken forskningsfinansiering i huvudsak är nationellt uppbyggd konkurrerar SEI även om nationella anslag. I rapporten framgår att SEI har konkurrenskraft som bl.a. betingas av kompetensen inom organisationen och institutets förmåga att sätta samman den kompetens som behövs i större tvärvetenskapliga projekt.

SEI:s val av ämnesområden bygger på tidigare erfarenheter och torde därför uppfattas som högst relevanta för de kommande årens satsningar. Ämnesområdena är breda och kan rymma forskning på många delområden vilket underlättar möjligheterna att finna finansiering.

Rapporten har gått igenom vilka andra svenska organisationer som har en kompetens som liknar den på SEI. Ett forskningsinstitut som IVL är det som mest överlappar SEI i detta avseende. Universiteten med sin oerhörda bredd håller på att organisera sig för att bättre kunna tävla med yttre forskningsinstitut om medel. De stora konsultföretagen arbetar inte direkt med forskning men de har forskarkompetens inbyggd och stor förmåga att sätta samman de resurser som behövs för att hantera större komplexa frågeställningar. De används också av staten och det finns även utsagt att användningen borde vara större. Även vetenskapsakademierna har kompetens och följer eller bedriver forskning på SEI:s ämnesområden.